

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 20 maj justerades.

§ 2 Avsägelse

Förste vice talmannen meddelade att *Lars Jilmstad (M)* avsagt sig uppdraget som suppleant i konstitutionsutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Förste vice talmannen meddelade att Moderaternas partigrupp anmält Lars Jilmstad som ledamot i konstitutionsutskottet.

Förste vice talmannen förklarade vald till

ledamot i konstitutionsutskottet
Lars Jilmstad (M)

§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2020/21:772

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:772 Sveriges ansvar för giftigt avfall i Chile
av Lorena Delgado Varas (V)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 18 juni.

Statsrådet har inte möjlighet att besvara interpellationen inom anvisad tid på grund av redan inbokade engagemang.

Stockholm den 9 juni 2021

Miljödepartementet

Per Bolund (MP)

Enligt uppdrag

Egon Abresparr

Expeditionschef

Interpellation 2020/21:774

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:774 Patent och immaterialrättsskydd på vaccin mot covid-19

av Lorena Delgado Varas (V)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 18 juni 2021.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokat engagemang.

Stockholm den 8 juni 2021

Utrikesdepartementet

Anna Hallberg (S)

Enligt uppdrag

Anna Hammargren

Expeditionschef

Terrorism

§ 5 Terrorism

Justitiekottets betänkande 2020/21:JuU29

Terrorism

föredrogs.

Anf. 1 JOAKIM SANDELL (S):

Fru talman! Vi har i dag att debattera justitiekottets betänkande om terrorism, och jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 15.

Jag skulle vilja påstå att alla demokrater tar arbetet mot terror, våldsbejakande extremism och radikalisering på högsta allvar. Så även i denna kammare. De separatistiska, våldsbejakande och odemokratiska ideologierna måste bekämpas. Våra värderingar är inte under förhandling i den här kampen. De är snarare själva orsaken till att vi kämpar.

Fru talman! Regeringens nationella strategi mot terrorism ska vara utgångspunkten för Sveriges långsiktiga arbete på området, både nationellt och internationellt. Syftet är att skapa en tydlig struktur för det arbete som krävs för att motverka terroristbrottslighet. I strategin betonas vikten av samverkan och en tydlig uppföljning av det arbete som görs. Arbetet delas in i tre områden: förebygga, förhindra och försvåra. Utöver den nationella strategin utgör den senaste blocköverskridande överenskommelsen mot terrorism basen för det politiska arbetet framåt.

Ett särskilt fokus i den nationella strategin ligger på området förebygga, och det förebyggande arbetet har också utvecklats och fått en permanent struktur. Ett nationellt center mot våldsbejakande extremism, CVE, inrättades 2018. CVE utvecklar det kunskapsbaserade och sektors-

övergripande arbetet med att förebygga våldsbejakande extremism på nationell, regional och lokal nivå, bland annat genom att ge behovsanpassat stöd till lokala aktörer.

Flera myndigheter har sedan 2016 haft uppdrag att utveckla kunskap och vägledning, till exempel Kriminalvården, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse och Statens skolverk. Dessa regeringsuppdrag har bidragit till att myndigheter och kommuner är bättre rustade i dag till att både enskilt och med stöd av CVE arbeta förebyggande mot våldsbejakande extremism.

I syfte att ytterligare utveckla insatser till individer som är involverade i våldsbejakande extremism eller som är dömda för olika brott har Kriminalvården, Polismyndigheten, Statens institutionsstyrelse och Socialstyrelsen slutredovisat ett uppdrag om ett nationellt avhoppprogram för insatser till individer som vill lämna kriminella eller våldsbejakande miljöer. Det förslaget bereds nu inom Regeringskansliet.

Fru talman! Kampen mot terrorismen är allas vårt ansvar. Flertalet av punkterna i den blocköverskridande överenskommelsen har genomförts. Mycket har gjorts, och mycket är på gång.

Säkerhetspolisen och Polismyndigheten har fått kraftiga resursförstärkningar och dessutom uppdrag att utveckla sin samverkan. Det har blivit enklare för Säkerhetspolisen, militära underrättelsetjänsten Must och FRA att dela information med varandra, och enklare för polisen att sätta upp övervakningskameror. Det nya tvångsmedlet hemlig dataavläsning trädde i kraft den 1 april 2020.

Nykriminaliseringar har införts i form av bland annat den nya straffbestämmelsen om samröre med en terroristorganisation samt utvidgningar av straffbestämmelserna om utbildning, resa och finansiering kopplat till terrorism. Regeringen bereder förslag från den utredning som har sett över hela den straffrättsliga terrorismlagstiftningen och bland annat föreslagit flera straffskärpningar.

Vi anser också att det är angeläget att kriminalisera deltagande i en terroristorganisation. Regeringen har därför gett en parlamentarisk kommitté i uppdrag att utreda möjligheten att begränsa den grundlagsskyddade föreningsfriheten i förhållande till terroristorganisationer.

Kommittén föreslår en förändring på grundlagsnivå som ger riksdagen möjlighet att besluta om lagstiftning som innebär en begränsning av föreningsfriheten när det gäller sammanslutningar som ägnar sig åt eller understödjer terrorism, som till exempel ett så kallat deltagandebrott. Den föreslagna ändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2023. Remittering pågår. Proposition planeras till i höst.

Regeringen bereder förslag från betänkandet *Ett effektivare regelverk för utlänningsärenden med säkerhetsaspekter*, där det föreslås en ny lag som gör det lättare att utvisa kvalificerade säkerhetshot och skärpta straff för utvisade som trotsar återreseförbudet till Sverige eller bryter mot anmälningsskyldigheten.

Ett stort antal åtgärder har vidtagits mot penningtvätt och finansiering av terrorism, bland annat mot bakgrund av EU:s penningtvättsdirektiv.

Fru talman! Vikten av internationellt samarbete när det gäller brottsbekämpning har vi inte minst sett den senaste veckan. Samarbetet inom EU är av största vikt även gällande terrorism. Ett omfattande arbete pågår för

att stärka informationsutbyte och operativt samarbete mellan ansvariga nationella myndigheter.

Europol och Eurojust spelar viktiga roller när det gäller att bidra med effektiva kanaler för att snabbt utbyta information om misstänkta terrorister. EU-samarbetet är också avgörande för att bekämpa cyberbrottslighet, terroristrelaterat innehåll på nätet och brottslighet där man använder ny teknik.

Olagligt terrorisminnehåll som har spridits via värdtjänstleverantörer har varit en bidragande orsak till de terroristbrott som har begåtts under de senare åren samt den radikaliserings som skett och den rekrytering som kunnat göras till terroristgrupper. Vi välkomnar förordningen om att förebygga spridning av terrorisminnehåll online som beslutades den 28 april. Olagligt terrorisminnehåll ska inte förekomma online, och det måste motarbetas med kraft.

Fru talman! Ett av de tillkännagivanden som utskottet föreslår gäller sanktionsmöjligheter i säkerhetskyddslagen. Som framgår av handlingarna innehåller betänkandet *Kompletteringar till den nya säkerhetskyddslagen* förslag om att tillsynsmyndigheten i vissa fall ska kunna besluta om att en sanktionsavgift ska kunna åläggas en verksamhetsutövare som bryter mot bestämmelserna i lagen. En proposition är aviserad att lämnas till riksdagen under våren 2021. Vi tycker alltså det, och en proposition är med andra ord på väg. Således finns det enligt vår uppfattning inte skäl för riksdagen att ta något initiativ i frågan.

Avslutningsvis, fru talman: Terrorism är inget nytt begrepp eller en ny företeelse. Terrorism är inget statistiskt. Den har förändrats över tid från den franska revolutionens terrorvälde, till flygplanskapningar och kidnappningar på 1970-talet och till dagens självmordsbombare. Med det sagt är det oerhört viktigt att vi som lagstiftare ständigt utvärderar och vid behov också förändrar vår lagstiftning så att den möter upp även framtidens terrorist med det öppna samhällets fulla kraft.

Anf. 2 MIKAEL DAMSGAARD (M):

Fru talman! Vi debatterar nu justitieutskottets betänkande *Terrorism*, där ett stort antal motioner från allmänna motionstiden behandlas. Utskottet föreslår att riksdagen gör fem tillkännagivanden till regeringen. Därutöver har vi moderater åtta reservationer.

Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation 6 om kriminalisering av deltagande i andra våldsbejakande organisationer.

Europa har under de senaste decennierna drabbats av en lång rad mycket allvarliga terroristdåd. Det har främst rört sig om islamistiskt motiverad terrorism, men det har också förekommit attentat med exempelvis högerextrema agendor.

Vi minns alla attentaten i Paris 2015 och attentaten i Oslo och på Utøya 2011. Under senare år har vi också sett flera attentat i bland annat i Frankrike, Österrike och Tyskland. Efter terrordådet på Drottninggatan för fyra år sedan blev det tydligt att hotet från terrorismen är reellt även i Sverige.

Sverige har sedan ett antal år en förhöjd terrorhotnivå. Enligt Nationellt centrum för terrorhotbedömning finns det individer, både i Sverige och utomlands, som betraktar terrorattentat mot mål i Sverige som legitima och som har såväl avsikt som förmåga att genomföra sådana.

Daish förmåga att leda och koordinera terrorattentat i västvärlden har försvagats, men det är troligt att de eller andra aktörer kommer att försöka återupprätta denna förmåga. Parallellt med detta har det också skett en successiv tillväxt av den våldsbejakande islamistiska miljön i Sverige, som främst är koncentrerad till socialt utsatta områden i större och medelstora städer.

Historiskt har de flesta attentat som utförts i Europa genomförts av personer som inte har tränat eller stridit med våldsbejakande grupper utomlands. Nationellt centrum för terrorhotbedömning gör därför bedömningen att om ett islamistiskt motiverat terrorattentat genomförs är det troligt att det utförs av en ensamagerande gärningsman eller av en mindre grupp som använder lättillgängliga medel.

Vi moderater har medverkat till två överenskommelser mot terrorism, 2015 respektive 2017. Vi har enats över partigränserna om viktiga initiativ för att stärka Sveriges säkerhet. Utifrån dessa har vissa åtgärder vidtagits av regeringen, men det återstår fortfarande mycket att göra för att skydda Sverige mot terrorism.

Utskottet konstaterar bland annat att straffnivåerna för vissa brott inom terrorismområdet framstår som orimligt låga. Terroristbrottsutredningen föreslog i sitt slutbetänkande, som kom 2019, skärpta straff för flera terroristbrott.

Vi anser dock att de föreslagna skärpningarna inte är tillräckliga. Säkerhetspolisen konstaterar exempelvis i sitt remissvar till utredningen att de föreslagna skärpningarna av maximistraffen för brott av normalgraden inte kommer att leda till någon skärpning vid straffmätningen.

Säkerhetspolisen konstaterar också att även om utredningens förslag genomförs kommer Sverige i ett europeiskt perspektiv fortfarande att ha förhållandevis låga straff för terroristbrottslighet och att det därmed finns risk att Sverige kan framstå som en fristad för terrorister.

Regeringen behöver därför ta initiativ till ytterligare skärpningar av straffskalorna för terroristbrottslighet, och utskottet föreslår därför ett tillkännagivande till regeringen om detta.

Fru talman! Lagen om särskild utlänningskontroll har diskuterats flera gånger här i kammaren, och den har länge varit utsatt för hård kritik. Säkerhetspolisen har också i en särskild inlägga till regeringen påtalat att lagstiftningen är otydlig, svårtolkad och svårtillämpad.

Lagens brister har under senare tid blivit tydliga då utländska medborgare som bedöms utgöra kvalificerade säkerhetshot försätts på fri fot på grund av att det föreligger hinder för att verkställa utvisningarna. Personer som av både regeringen, Säkerhetspolisen och Migrationsverket har bedömts utgöra allvarliga hot mot Sveriges säkerhet kan alltså i princip röra sig fritt i det svenska samhället. Det är en mycket olycklig konsekvens som många i Sverige, med all rätt, har reagerat starkt negativt på. En grundläggande uppgift för varje stat är att freda sina egna medborgare.

I samband med den så kallade terroröverenskommelsen 2017 förband sig regeringen att se över lagen om särskild utlänningskontroll, men det tog regeringen mer än ett år att tillsätta den utredning som var en nödvändig förutsättning för att gå i mål med det.

För ganska precis ett år sedan överlämnades utredningen *Ett effektivare regelverk för utlänningsärenden med säkerhetsaspekter*. Det tog tre år från det att regeringen i terroröverenskommelsen lovade att se över lagen till

dess att utredningen kom tillbaka. Nu har ytterligare ett år gått, och regeringen har förvisso aviserat en proposition i närtid. Men det återstår att se när den kommer och vad den kommer att innehålla.

Fru talman! Moderaternas utgångspunkt är att utländska medborgare som utgör hot mot Sveriges säkerhet ska lämna landet. Om det av olika skäl inte är möjligt behöver dessa personer kunna hållas i förvar eller övervakas på ett betryggande sätt. Det är inte möjligt i dag.

Utredningen har gjort en gedigen översyn av lagstiftningen och föreslår också ett antal skärpningar, men vi anser att det inte är tillräckligt. Utredningen tog nämligen inte sikte på den typ av situationer där utvisningar inte kan verkställas, och det ingick inte heller i utredningens direktiv.

Utskottet kräver därför återigen att regeringen tillsätter en ny utredning som belyser hur den typ av situationer där det föreligger verkställighets hinder kan hanteras på ett mer tillfredsställande sätt än i dag.

Anf. 3 ADAM MARTTINEN (SD):

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation 14 om verkställighetshinder vid utvisningar av personer vid terrorhot.

Terrorism har kommit att bli ett av Sveriges största hot, och det har det blivit genom en explosionsartad tillväxt av våldsbejakande islamistisk extremism. På mindre än 20 år har antalet våldsbejakande islamistiska extremister ökat i vårt land från ett hundratal till att i dag uppgå till ett par tusen individer som av Säkerhetspolisen bedöms ha både vilja och förmåga att begå eller medverka till terrorattentat.

Fru talman! Det här hade vi kunnat undvika. Men såväl rödgröna regeringar som Reinfeldts regeringar har valt att hylla allt vad invandring från islamistiskt präglade länder har inneburit. De har sjungit i valrörelser om att bygga fler moskéer i vårt land, dit sedan miljontals kronor av skattemedel har slussats för att finansiera segregation och islamistisk extremism. Det är ingen vacker historia, fru talman, som vi nu tvingas leva med.

Sverige sticker naturligt nog ut i både världen och Europa när det gäller våldsbejakande islamistisk extremism. I dag är det från mitten Centerpartiet och partier vänsterut som fortfarande är totalt förblindade, eller kallblodigt likgiltiga, när det gäller vilket terrorhot de fortsätter att bygga in i vårt land med sin politik.

Vår tids värsta terrormördare, de så kallade svenska IS-terroristerna, har genom regeringens arbete kunnat resa till, delta i och mörda för Islamiska staten utan att träffas av någon ny kriminalisering eller straffskärpning från Sveriges sida. När andra länder har satt hårt mot hårt mot sina islamister har den centerpartistiskt understödda socialdemokratiska regeringen rullat ut röda mattan för vår tids värsta terrormördare.

De välkomnas nu hem till Sverige från kurdkontrollerade läger när kalifatet fallit. Sannolikt kommer ingen av dem att möta något straffansvar, och för dem som eventuellt gör det väntar korta straff. Och, fru talman, garanterat kommer ingen av dem att förlora sitt svenska medborgarskap, och garanterat kommer ingen att utvisas från vårt land.

Det här kan vi inte bara låta passera. Det här måste få konsekvenser – politiska konsekvenser. Ska du som väljare acceptera att folkvalda beslutsfattare släpper in terrormördare som förklarar krig mot vår civilisation, förklarar krig mot vårt folk, förklarar krig mot vårt sätt att leva och applåderat

terrorattentatet på Drottninggatan här i Stockholm? Kan du som väljare acceptera att folkvalda beslutsfattare rullat ut röda mattan för dessa terrormördare? Kan du acceptera att folkvalda beslutsfattare tvingar dig att betala skatt för Islamiska statens terrormördares uppehälle i vårt land?

Det svenska sveket i kampen mot Islamiska staten kommer med rätta i historien att tillskrivas samtliga partier som stöttat den socialdemokratiska regeringen. Samtliga röster på dessa partier framgent kommer att innebära en acceptans av Europas mest IS-vänliga regering. Det, fru talman, hoppas jag att ingen av oss vill ha på sitt samvete efter nästa riksdagsval.

Sverige måste likt andra länder klippa medborgarskap och utvisa terrorhot i en takt som vi aldrig sett förut. Vi måste börja granska skälen för verkställighetshinder som hindrar utvisningar, göra nya bedömningar generellt vid utvisningar och börja väga in Sveriges säkerhet som en aspekt vid utvisningar. I dag tar inte regeringen hänsyn till svenska liv och Sveriges säkerhet när terrorhot ska utvisas. Vid minsta möjliga risk att terrorister ska en möta omild behandling i ett mottagarland behåller vår regering terrorhoten i vårt land.

Fru talman! Ursäkternas tid för att inte utvisa terrorhot måste vara förbi. Sverigedemokraterna har inneburit och kommer att innebära en garanti för att vi ska gå längre än någonsin för att utvisa så många kriminella utlänningar som möjligt och givetvis dem som utgör ett terrorhot mot svenska liv och mot Sveriges säkerhet. Sverige kan återigen bli ett tryggt land, men det kräver att vi alla rannsakar oss själva och väljer rätt regering i nästa val.

Klipp medborgarskap! Sätt terrorhot i slutna förvar! Utvisa dem på livstid från vårt land! Att detta möter ett motstånd från en centerpartistiskt understödd socialdemokratisk regering övergår mitt förstånd.

Anf. 4 JOHAN HEDIN (C):

Fru talman! Lagstiftning är ett trubbigare instrument än vad många tror. Lagarna är inga fjärrkontroller som kan bestämma hur människor agerar, och det öppna samhället har säkerhetsbrister mot dem som vill samhället ont.

Icke desto mindre måste vi göra allt vi kan för att skydda oss mot ondskan som hotar oss genom våldsbejakande extremism och terrorism. Vi måste arbeta förebyggande med att täppa till praktiska säkerhetsluckor där sådana finns. Det kan handla om hur vi planerar våra städer och hur vi genom stadsbyggnad och gatumiljöer höjer säkerheten. Det kan handla om hur vi arbetar med människor som riskerar att radikaliseras och hur vi kan vända en potentiellt farlig utveckling innan det är för sent.

Det handlar också om att straffa den som begår urskillningslösa våldsbrott hårt – inte för att det förväntas avskräcka en motiverad terrorist från att begå dåd utan för att vi ser med så stort allvar på de vedervärdiga brott det rör sig om.

När vi diskuterar de här frågorna hamnar vi lätt i diskussioner om hur vi hanterar tredjelandsmedborgare som utgör säkerhetsrisker i Sverige – inte sällan, eller kanske nästan alltid, med islamistiska förtecken. Om en sådan person har fått ett utvisningsbeslut men riskerar tortyr eller dödsstraff om utvisningen verkställs kan en sådan inte göras. Det är något som Europakonventionen för mänskliga rättigheter förbjuder, och det är också

kanske något slags grundläggande anständighet. Om det senare kan man såklart tycka olika.

Fru talman! Det förekommer en hel del förenklingar i den här debatten. Vissa hävdar att det mesta går att lösa med så kallade diplomatiska garantier. Då ska man komma ihåg att det är garantier som söks av regimer i länder som i de flesta aktuella fall är djupt opålitliga och odemokratiska. Ett stort antal exempel genom åren har visat hur lite det går att lita på diplomatiska garantier.

Andra anser att det bara är att låsa in de människor som vi tror är farliga på obestämd tid. Notera att detta alltså är människor som vi *tror* är farliga men som inte nödvändigtvis har begått något brott – åtminstone inte än. Vi kan inte bara låsa in folk utan rättslig grund.

Men, fru talman, vi kan mycket väl skapa en sådan grund, en rättssäker och proportionerlig grund som till någon del höjer skyddet. Ett vanligt modus operandi för den som planerar att begå ett terrordåd är att gå under jorden en tid innan dådet, detta för att inte riskera att bli påkommen innan man har kunnat utföra sitt dåd. Om vi gör brott mot anmälningsplikten, som ofta föreligger i sådana här fall, till en självständig grund för frihetsberövande försvårar vi för den som avser att begå illdåd, och vi höjer säkerheten i Sverige. Ett ytterligare sätt är att förlänga den tid som någon kan vara frihetsberövad i väntan på utvisning.

Vi vill tillsammans med Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna att svenska regler på det här området ska harmoniera med europeiska riktlinjer, och vi vill att brott mot anmälningsplikten ska vara grund för frihetsberövande. Hur man kan vara emot detta är ärligt talat lite svårt att ha förståelse för. Jag vill därför yrka bifall till reservation 12 om brott mot anmälningsplikten.

Fru talman! Det är lätt att stirra sig blind på en viss typ av terrorhot. Vi har de senaste åren sett och förfasats över den våldsbejakande islamismen och den bottenlösa ondska som IS eller Daish gärna stoltserar med. Men samhällets skydd måste vara rustat för att möta alla typer av våldsbejakande extremism och terrorhot.

Ett område som vi knappt hade hört talas om när vi arbetade med de motioner som vi debatterar i detta betänkande är så kallad ekofascism, alltså högerextrem djurrättskriminalitet. Dåden i Christchurch på Nya Zeeland, där 51 personer i två moskéer mördades, begicks av en man som beskriver sig själv just som ekofascist och grön nationalist. Kort därefter sköts 21 personer ihjäl i El Paso i Texas, USA, även där med ekofascistiska motiv. Mördaren var arg på storföretagen, som han menade utövar rovdrift på naturen. På något sätt, med sin perverterade logik, ville han minska folkmängden och ha ett etniskt vitt USA.

Även i Sverige förekommer den här typen av vansinne. Tidigare i år dömdes två unga män för att ha anlagt en brand på en minkfarm i Sölvesborg. Domstolen fastslog att det var fråga om just ekofascism, och de dömda finns på bild där de poserar i SS-uniform. Många djurhållande lantbruksföretagare vittnar också om en allt större utsatthet med hot, trakasserier och kränkningar från djurrättsaktivister som går allt längre i sina aktiviteter.

Jag vågar nästan inte avsluta tanken att det finns en växande bredd under de ännu så länge få domar som vi har sett. Detta är någonting som vi

måste se upp mycket noga med och utveckla nya, slagkraftiga förslag för att mota.

Prot. 2020/21:138
10 juni

Terrorism

Anf. 5 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Terrorismen är tyvärr ett ständigt närvarande hot i dagens värld. Skrämmande exempel på terrorism förekommer fortlöpande. Det är inte bara långt bort från vårt land det sker; vi ser det hända även i Europa genom aktuella, fruktansvärda dåd. Vi fick under förra året se hur en lärare avrättades på en gata i Frankrike. Terrordåden i Wien och Paris visar att våldsamma dåd kan ske mitt i europeiska storstäder.

Säpo konstaterar också att det sammantagna terrorhotet mot Sverige ligger kvar på en förhöjd nivå. Under åren som gått sedan det fruktansvärda dådet 2017 på Drottninggatan har vi sett tungt beväpnad polis patrullera Stockholms gator. Hotet från terrorismen finns fortsatt i vårt samhälle.

I detta samhälle måste människor kunna känna sig trygga i att öppenhet och mänskliga rättigheter respekteras, liksom demokratins grundläggande värden. Ingen ska behöva känna rädsla för att uttrycka sin mening eller för att delta i politiska eller religiösa möten. Under året har vi dock sett flera exempel på de krafter som vill något annat än att värna öppenhet och mänskliga fri- och rättigheter, krafter som vill undergräva demokratin.

Svenska jihadisterna har spelat en aktiv roll i Islamiska statens terrorverksamhet – terrordåd som skett på andra platser i Europa och även terrordåd i vårt eget land.

Det finns också en stor mängd personer som enligt Säpo radikaliserats men inte åkt till Syrien, och därtill finns ett stort antal inhemska våldsbejakande extremister inom den höger- och vänsterextrema miljön. Alla dessa är inte beredda att begå terrorattentat eller andra våldshandlingar, men det är individer som kan stödja, samla in pengar, rekrytera och på olika sätt vara behjälpliga med logistiken. Detta är extremt allvarligt, och vi ser hoten växa.

Att avvärja terrorhot handlar om att värna statens absoluta kärnuppgift framför andra: medborgarnas liv och säkerhet. Sverige måste ha ett starkt försvar mot dessa hot. Terrorism hotar internationell fred och säkerhet, den nationella säkerheten och våra grundläggande fri- och rättigheter.

Sammantaget bedömer vi kristdemokrater att arbetet med att förebygga terrorism behöver förstärkas ytterligare.

Fru talman! I dagens betänkande samlas utskottets majoritet kring fem tillkännagivanden. Det handlar bland annat om samverkan mellan myndigheter. Vi anser att Polismyndigheten, Tullverket och Kronofogdemyndigheten bör få ett uppdrag att samverka och genomföra gemensamma kontroller för att bekämpa terrorism och kriminalitet.

Den 1 mars 2020 trädde nya lagar i kraft i Sverige som innebär straffansvar för visst samröre med terrororganisation. Detta är en delseger för bland annat Kristdemokraterna, då vi under flera år har drivit frågan om att kriminalisera samröre med, medverka i och stöd till rasistiska terrorstämplade och kriminella organisationer. Det var ett krav från oss som ledde till att detta inkluderades i terroröverenskommelsen som vi och andra partier slöt med regeringen 2017.

Dessvärre är problemen inte lösta i och med de lagar som till slut trädde i kraft. Kristdemokraterna anser att lagen har en alldeles för snäv definition. Den åsikten delas av Säkerhetspolisen, som i sitt remissvar framhöll

att det är viktigt att samröret får en vidare definition. Vi anser att det tydligt ska framgå att inget som helst samröre med eller hjälp till terrororganisationer ska tolereras i Sverige. Vi har alldeles för länge haft en alldeles för tillåtande inställning till dem som fundamentalt hotar vårt samhälle. Allt samröre med terrororganisationer behöver kriminaliseras.

Andra europeiska länder har fattat beslut om detta långt tidigare. Tyvärr har den regering vi har just nu inte lyckats nå dit ännu. Därför är det nödvändigt att riksdagen återigen gör ett tillkännagivande om detta.

Fru talman! Utskottet anser också att regeringen bör agera vad gäller säkerhetsskyddslagen. För att skapa en större tyngd i lagstiftningen behöver den även innehålla möjligheten att vidta åtgärder mot dem som bryter mot bestämmelserna. Man måste också inleda ett arbete med att hantera situationer där det finns verkställighetshinder.

Det måste övervägas hur situationer där personer som utgör säkerhetshot och som inte kan utvisas ska hanteras och på vilket sätt samhället ska kunna skydda sig mot sådana personer inom ramen för de internationella konventioner som gäller.

Vi kristdemokrater anser också att straffet för samröre med terrororganisationer måste skärpas. Vi anser att de nu gällande straffnivåerna för vissa brott inom terrorismområdet framstår som orimligt låga. Straffskalorna kan inte sägas spegla brottens allvar. Höjda straffnivåer skulle även öka förutsättningarna för att använda hemliga tvångsmedel och därmed förbättra förutsättningarna för att brotten ska kunna klaras upp. Mot denna bakgrund måste skärpningar av straffskalorna för terrorismbrottslighet ske snarast möjligt.

Fru talman! Kristdemokraterna har varit med och träffat två blocköverskridande överenskommelser med regeringen avseende åtgärder mot terrorism. Båda gångerna har vi drivit igenom ett demokratikrav för att få bidrag så att inga offentliga bidrag ska gå till extremistiska organisationer.

Efter överenskommelsen 2017 tog det nästan ett år innan regeringen tillsatte utredningen Demokrativillkoren i statlig bidragsgivning. Utredaren avlämnade sin rapport i juni 2019. Sedan dess har utredningen varit ut på remiss, men ännu finns varken proposition eller lagrådsremiss – nästan fem år efter att ett demokratikriterium för bidrag utlovades i terroröverenskommelsen.

Parallellsamhällen i Sverige göds av statliga och kommunala bidrag som utnyttjas av både kriminella och av extremister, inte sällan i samarbete. Det är hög tid att lagen förändras.

I sin årsbok för 2020 lyfter också Säkerhetspolisen fram problemen och anger att de i sitt operativa arbete ser att det finns individer med koppling till våldsbejakande extremism som är aktiva i organisationer som tar emot offentliga medel. I Säpos årsbok står det: ”Staten och kommunerna ska inte finansiera verksamheter som inte uppfyller demokrativillkoren, demokrativillkoren måste betyda något.”

Fru talman! Ett betydande problem som väntas växa framöver är att främmande makt försöker påverka Sverige. Det som mest diskuteras är olika typer av ryska desinformationskampanjer och psykologisk krigföring. Vad som däremot diskuteras mindre är den våg av utländsk finansiering av religiösa stiftelser och moskéer som kommer antingen direkt från utländska stater eller från olika aktörer med en nära koppling till en sådan stat.

Det finns stater, stiftelser, organisationer och andra som har ett intresse av att destabilisera Sverige och underminera den svenska demokratin. Det är ett allvarligt hot som påverkar oss långsiktigt. Sverige måste agera.

Kristdemokraterna föreslår ett förbud mot att utländska extremister får finansiera organisationer, stiftelser, trossamfund och politiska grupperingar i Sverige. Ett sådant förbud behöver naturligtvis utredas grundligt. En lista man kan ta sin utgångspunkt ifrån är FN:s säkerhetsråds konsoliderade lista över sanktioner, men den behöver också med all sannolikhet kompletteras med en bedömning från Säkerhetspolisen, Must och Polismyndigheten.

Utifrån denna bakgrund yrkar jag bifall till reservation 21.

Fru talman! Terrorismen kommer inte att kullkasta vårt samhälle, men den kan göra mycket skada. Som dagens debatt visar behöver det också göras betydligt mer för att stoppa terrorismens framväxt och hot än vad som har gjorts hittills under S-regeringens tid vid makten.

Vi kristdemokrater stöder de tillkännagivanden som utskottets majoritet föreslagit och naturligtvis också Kristdemokraternas egna yrkande och reservationer, men vid denna debatt yrkar jag, som jag tidigare sagt, bifall endast till reservation 21.

Anf. 6 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Det här är en oerhört viktig debatt. Tack till alla er andra som har deltagit i den, vill jag säga.

Terrorism är ett fundamentalt hot mot den liberala demokratin. Oavsett om det är ett terrorbrott som begås av en vänsterterrorist, en högerterrorist, en ekofascist, en islamist eller vad det nu kan vara för någonting har de det gemensamt att terrorister och terrorism till sin natur motsätter sig hela kärnan i det som vi försöker bygga i det här landet, det vill säga liberal demokrati. Vi respekterar mänskliga rättigheter och bygger stabilitet i samförstånd med varandra snarare än att trappa upp konflikter och använder inte våld som metod, utan i stället respekterar vi varandras rättigheter och demokrati.

Terrorism skiljer sig också från andra politikområden på det sättet att individen inte kan göra så mycket alls. När det gäller bostadspolitik finns det mycket som staten bör göra, men man kan också säga att individen borde ta ett större ansvar att till exempel spara mer själv. När det gäller utbildningspolitik finns det mycket staten kan och borde göra, men det är också ett ansvar för individen att anstränga sig i skolan. När det gäller miljöpolitik finns det ett ansvar att själv inte slänga plast i naturen även om det finns mycket som staten borde göra. Men terrorism är till sin natur helt och hållet statens uppgift.

Det är en fundamental uppgift för en liberal demokrati och för en stat att skydda sitt folk från terrorism och att skydda demokratin från terrorister, oavsett varifrån de kommer – högerextremism, vänsterextremism, islamism, ekofascism eller någonting annat.

Fru talman! Jag vill konstatera att vi i utskottet gör flera viktiga tillkännagivanden med krav på den socialdemokratiskt ledda regeringen att faktiskt agera. En hel del av tillkännagivandena återfinns i och kommer från motionsyrkanden som har lagts fram av Liberalerna. Jag får väl därför säga att jag är glad över det stöd som utskottet har gett mycket av den liberala politik som vi har lagt fram.

Vi som bryr oss om de här frågorna bör nog också vara kritiska till att Sverige inte har agerat tillräckligt mycket, tillräckligt fort – med tillräckligt mycket så kallad sense of urgency. Man ska inte prata engelska i kamraren. Men det är en term, och därför får man nog säga det. Det handlar om en känsla, en förståelse för allvaret och hur viktigt det är att det händer någonting snart.

När det gäller till exempel återvändande terrorister har Liberalerna ända sedan 2016 – långt innan den här debatten fyllde *Agenda*-studion eller alla Sveriges ledarskribenters texter i tidningarna – krävt att alla som återvänder ska omedelbart och med automatik utredas för brott. Det finns också tydliga uppmaningar från Sveriges riksdag till regeringen om att agera mycket mer kraftfullt än man faktiskt har gjort. Jag kan tycka att regeringen ibland låter lite förmäten och nöjd. Det här har varit tydliga krav från Sveriges riksdag, som har drivit regeringen framför sig. Men vi har inte kommit hela vägen. Regeringen har fortfarande varit för saktfärdig.

Vi menar att det fortfarande finns ett mycket stort behov av att stärka regelverket och att se till att hanteringen av återvändande blir mycket mer tillfredsställande. Ingen ska kunna komma undan lagföring. Alla som på något sätt har deltagit måste bli lagförda.

Fru talman! När vi talar om terrorism är det lätt att halka in i retorik, och det är lätt att människor tror att terrorism är något som kommer utifrån. Det är det inte alls alltid. Det är tvärtom allt oftare på det sättet att terrorism också kommer inifrån vårt land. Vi behöver tuffare lagstiftning och en tydligare linje som är gemensam för alla Sveriges partier också mot terrorism som kommer inifrån, från vårt eget land.

Det finns en reservation, reservation 22, som jag vill yrka bifall till. Den handlar om just den överenskommelse om terrorism som Sveriges riksdags olika partier har gjort. Vi måste genomföra alla de punkter som vi har kommit överens om. Vi får inte så sakteliga luta oss tillbaka och vänta på att saker ska hända. Detta måste ske nu.

Överenskommelsen slöts 2015 och 2017. Där finns flera väsentliga punkter som vi behöver lägga mycket krut på för att få till stånd skärpningar. Det handlar till exempel om att offentliga bidrag aldrig, inte under några som helst omständigheter, ska kunna gå till icke-demokratiska organisationer eller organisationer som motverkar demokratin. Det där måste vi kontrollera mycket bättre, mer rigoröst och med tuffare regelverk än i dag.

Fru talman! Innan jag satt i riksdagen var jag ordförande i Liberalernas ungdomsförbund. Jag vet mycket väl hur granskningarna har gått till tidigare. Jag tror att man missar en hel del om granskningar av demokrati mest fokuserar på vad det står i stadgar, är föraviserade nedslag i verksamheten eller går ut på att man diskuterar till exempel könsbalansen i en officiellt vald styrelse. Jag förstår att det inte är bara det man gör. Men det har funnits en sådan attityd, att man kan läsa på ett papper huruvida en organisation är demokratisk eller verkar för demokrati eller inte. Så är inte fallet.

Det är såklart totalt oacceptabelt att en endaste krona går till någon verksamhet som på något sätt motarbetar demokratin, den liberala demokratin som vilar på mänskliga rättigheter, i sin kärna. Det krävs nationella beslut, en nationell handlingskraft, för att få bukt med det här. Man kan inte göra olika bedömningar lite här och var i landet. Att bekämpa terrorism och skydda demokratin är ett nationellt åtagande och inget som man

kan släppa vind för våg. Vi kräver såklart att det ska stoppas också på lokal och regional nivå, men staten måste gå före och sätta standarden.

Fru talman! Jag nämnde den inhemska extremismen och radikaliseringen, inte minst i våra utsatta områden. För att fortsätta på det anekdotiska spåret kan jag berätta att jag själv bodde i Tensta utanför Stockholm i sex år. När jag växte upp på Södermalm såg jag aldrig någon som delade ut flygblad med budskapet att man inte fick gå och rösta eftersom det var emot en religion. Det finns däremot i en del av våra utsatta förorter.

Grunden är den sociala utsattheten. De stora socioekonomiska problemen utgör en grogrund för extremism. Vi måste se till att lyfta människor ur de strukturer som ligger till grund för extremism. Det handlar om att stärka både skolan och utbildningen. Det handlar om att se till att folk har verktyg från början, om att bekämpa arbetslöshet och trångboddhet. Det handlar om att se till att integrationen fungerar och att det finns ett mycket stabilt, bra och genomgripande värdegrundsarbete också i skolan och förskolan. På det området har Liberalerna flera tuffa förslag.

Fru talman! Jag yrkar som sagt bifall till vår reservation nummer 22.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 10.)

§ 6 Förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2020/21:MJU21
Förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter (prop. 2020/21:134)
föredrogs.

Anf. 7 JON THORBJÖRNSSON (V):

Fru talman! Det här har varit ett intressant och spännande ärende att arbeta med. Jag har aldrig varit med om att så många har velat komma till tals, ha synpunkter och ge förslag samtidigt som frågan har varit i det närmaste osynlig i pressen, i alla fall i de stora publikationer som når den breda allmänheten.

Detta gäller ett EU-direktiv om otillbörliga handelsmetoder inom jordbruks- och livsmedelssektorn som EU har jobbat med ganska länge. Sedan 2009 har EU kommit med olika förslag och lösningar på hur man ska få till god affärssed, sunt förnuft och rättvis behandling i livsmedelskedjan. En lagstiftning för detta finns redan sedan tidigare i en majoritet av EU:s medlemsländer, men inte i Sverige. Regeringar av olika färger har låtit bli att införa sådana regleringar.

Fru talman! Syftet med direktivet är att skydda liten mot stor. Det är ett bra syfte. Men då gäller det att syftet får ordentligt genomslag i förslaget. Regeringens förslag innebär att det införs ett förbud för köpare med en omsättning på över 20 miljoner att använda vissa otillbörliga handelsmetoder mot leverantörer och producenter. Små köpare med en svagare ställning på marknaden, till exempel restauranger med en mindre omsättning än 20 miljoner, omfattas inte. Det bildas alltså ett golv.

Prot. 2020/21:138

10 juni

Terrorism

Förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter

Vänsterpartiet välkomnar en ny lagstiftning som förhindrar otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter. Vi tycker att golvet som undantar till exempel de små kvarterkrogarna är bra. Brist på rättvisa villkor för försäljning och köp inom livsmedelssektorn riskerar att leda till negativa effekter för såväl jordbrukare och småföretagare som konsumenterna.

När det gäller handel med livsmedel finns det stora jättar, både bland producenter och i dagligvaruhandeln. Ica, Coop och Axfood är stora aktörer som dominerar när det kommer till affärskedjorna där vi köper våra matvaror. Arla, Nestlé och Ugglarps är exempel på stora koncerner på producentens sida. Det är jättar med mångmiljardomsättningar som dominerar. Det går att rabbla procentsiffror om marknadsandelar, men med dagens lagstiftning har företag lyckats växa sig riktigt stora på både producent- och köparsidan.

Fru talman! När EU:s direktiv nu ska införas i Sverige har EU lämnat förslag på en trappstegsmodell där företag ska delas in i olika fack beroende på omsättning. De producenter som har mindre omsättning än köparna ska skyddas av den nya lagstiftningen.

Enligt EU:s förslag skyddas till exempel en producent med en omsättning på 150 miljoner mot en köpare med en omsättning på 500 miljoner men inte mot en köpare med en omsättning på 50 miljoner. Det finns flera trappsteg i förslaget, och det har kommit kritik mot att det skulle vara svårt att tillämpa och att det är krångligt att veta vilka regler som gäller gentemot vilket företag. Regeringen har tagit fasta på det i sitt förslag, och vi håller med.

För att det ursprungliga syftet att skydda liten mot stor ska få ordentligt genomslag vill vi att det ska finnas ett tak för vilka som ska skyddas av lagstiftningen. Vi tycker inte att det är rimligt att de allra största jättarna, till exempel Coca-Cola, ska skyddas av lagstiftningen mot en mindre handlare med en omsättning på 25 miljoner. Friheten att teckna eller inte teckna avtal försvinner inte. Behöver verkligen stora internationella företag skyddas mot en lanthandel eller ett hotell med restaurang?

Fru talman! Vänsterpartiet föreslår att taket ska gälla för alla företag med en omsättning på över 3 ½ miljard. De ska alltså inte skyddas av EU-direktivets reglering. Det är en liten del företag som omfattas av detta undantag, och EU lyfter bland annat fram att otillbörliga handelsmetoder anses vara ett problem särskilt för små och medelstora företag i jordbruks- och livsmedelskedjan. De flesta kan nog hålla med om att företag som Coca-Cola och Nestlé inte kan räknas till denna grupp.

I ett remissyttrande från Konkurrensverket kan man läsa följande: ”En utvidgning [av lagstiftningen i enlighet med utredningens förslag] till att omfatta alla leverantörer skulle göra det möjligt även för mycket stora leverantörer att kunna åberopa reglerna även gentemot betydligt mindre köpare, vilket inte är enlighet med direktivets syfte. Konkurrensverket anser att en sådan utvidgning av tillämpningsområdet, som innebär att regelverket kan få en annan verkan än vad som åsyftats i direktivet, behöver övervägas ytterligare. Bland annat det bör det övervägas om det finns övertygande skäl för att åstadkomma en generell förskjutning av marknadsmakt i värdekedjan och vad det skulle få för effekter för konsumenterna.”

Metoden att ha ett tak som undantar de allra största koncernerna från den skyddande regleringen är inte unikt för vårt förslag. I Finland har man konstruerat ett system där man har ett tak som undantar de allra största leverantörerna med en omsättning på över 3 ½ miljard, förutsatt att köparen har en lägre omsättning. I Tyskland ligger ett förslag under behandling om ett tak som undantar de allra största jättarna. Även Litauen jobbar efter modellen med ett tak.

Fru talman! Det är tydligt att det här har varit en svår fråga och att det inte har varit självklart hur utformningen skulle bli i Sverige. Under processens gång i EU har Sveriges ståndpunkt varit kritisk till direktivet. Detta var något som skulle vara frivilligt eller rättas till med nationella lösningar där det behövdes. Sverige har alltså varit emot det som nu införs.

Sedan svängde det till att försöka hamna så nära kommissionens förslag som möjligt. När förslaget nådde utskottets bord var det med en överimplementering av direktivet från EU. Trappstegsmodellen togs bort, taket försvann och kvar fanns golvet för företag med en omsättning på under 20 miljoner.

Fyra partier motionerade om att ta med taket på 3 ½ miljard som skulle undanta de allra största företagen från regleringens skydd, vilket skulle ge en majoritet för ett sådant förslag. Men bara några dagar senare hade Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna – tripp, trapp, trull – vänt och ville inte längre driva sina motioner.

Vad det berodde på, att de ändrade sig efter några dagar, kan jag inte svara på. Men det indikerar i alla fall att ställningstagandet i frågan inte har varit självklart och enkelt för alla parter. Jag utgår speciellt från att de fått minst lika mycket information och haft minst lika många möten med intressenter som vi.

Nu blir det i stället en överimplementering av direktivet, vilket en hel del partier brukar ondgöra sig över. Ganska många gånger har jag hört att överimplementeringar inte är bra och att EU inte ska styra alltför mycket över vad som händer i de olika länderna. Men så har det blivit här.

Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservation.

Anf. 8 MALIN LARSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet i dess helhet.

I dag debatterar vi miljö- och jordbruksutskottets betänkande om förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter, även förkortat UTP-direktivet. Det är ett ärende som vi har vridit och vänt på under våren. Det har varit många dialoger, frågor och svar innan vi nu lyckats göra en bra landning i denna ändå så viktiga fråga.

Jag vill passa på att rikta ett tack till presidiet i utskottet, kansliet och föredragande Nina Liljeqvist som alla har sett till att vi har fått tid till ärendet, möjlighet att träffa berörda aktörer och myndigheter och slutligen ett mycket välskrivet betänkande. Stort tack även till alla andra som har ställt upp och svarat på våra många frågor under processen.

Den nya lag som föreslås handlar om att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv om otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan. Lagförslaget syftar till att skydda leverantörer av jordbruks- och livsmedelsprodukter mot vissa otillbörliga handelsmetoder. Genom den nya lagen införs ett förbud för köpare med en

årsomsättning på över motsvarande 2 miljoner euro att använda vissa handelsmetoder mot leverantörer.

I förslaget finns även bestämmelser om tillsyn och om sanktioner för den som bryter mot förbuden mot otillbörliga handelsmetoder. I regeringens lagförslag finns dessutom ett förslag till ändring i offentlighets- och sekretesslagen.

I utskottet har vi också enats om en nationell utvärdering av direktivets genomförande. Den ska specifikt undersöka det nya regelverkets konsekvenser för aktörerna på den svenska marknaden.

Den nya lagen och lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 november i år, och sedan tidigare har Konkurrensverket utsetts till ansvarig tillsynsmyndighet.

Regeringen har utformat ett regelverk som undantar mindre företag, vilket även inkluderar de flesta restaurangföretag över hela landet som nu under coronapandemin och i dagsläget har en ansträngd situation. Lagen ska alltså värna leverantörer i livsmedelskedjan mot otillbörliga affärsmetoder och därigenom skydda den svagare parten vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter.

Fru talman! Nya regler om otillbörliga handelsmetoder i livsmedelskedjan har diskuterats på EU-nivå ända sedan 2009, och det beslutades om ett direktiv i april 2019. Syftet med direktivet är, som jag tidigare sa, att stärka de svaga aktörerna i livsmedelskedjan mot otillbörliga handelsmetoder. Det är oftast företag inom jordbrukssektorn och livsmedelsproducenter med en svagare förhandlingsstyrka.

Regelverket syftar till att förbättra förutsättningarna för att stärka svensk primärproduktion och förädlingsindustri och öka lönsamheten hos företag som verkar i jordbruks- och livsmedelskedjan.

Redan innan förslaget till direktiv lades fram hade en majoritet av EU:s medlemsstater en egen specifik nationell lagstiftning mot otillbörliga handelsmetoder. Medlemsstaternas regler skiljer sig dock mycket från varandra. På EU-nivå bedömdes denna differentiering kunna störa handeln på den inre marknaden.

Sverige är ett av åtta medlemsländer som saknar specifik lagstiftning här. Det finns dock svenska regler som på olika sätt reglerar möjligheten att använda olika handelsmetoder i jordbruks- och livsmedelskedjan, bland annat i konkurrens- och marknadsföringsrätten och inom civilrätten. Men till skillnad från direktivet är dessa regleringar generella och tar inte sikte på den specifika sektor som direktivet gäller.

Fru talman! Det har diskuterats mycket om det även skulle införas en övre gräns eller inte. Ett övre omsättningstak på 350 miljoner euro skulle riskera att leda till mycket stora återverkningar på hela den svenska livsmedelsmarknaden. Ett tak på 350 miljoner euro skulle exkludera närmare 60 procent av omsättningen i den svenska livsmedelsindustrin. Det handlar i stor utsträckning om lantbrukskooperativa företag, företag som är stora köpare från primärproducenter och företag med stark närvaro på vår svenska marknad.

Svensk primärproduktion skulle riskera att drabbas mycket hårt. Mellan 50 och 80 procent av böndernas avsättning, beroende på sektor, sker till företag som skulle exkluderas. På en hårt konkurrensutsatt marknad riskerar det att leda till ytterligare press på böndernas priser. Det skulle ge

helt motsatt effekt till vad som behövs för att vi ska nå våra mål i den svenska livsmedelsstrategin.

Denna proposition om UTP är en viktig del i arbetet med att genomföra livsmedelsstrategin och med att minska sårbarheten, eftersom den syftar till att utjämna de obalanser som finns i livsmedelskedjan mellan producentledet och dagligvaruhandeln.

Att öka lönsamheten i livsmedelsproduktionen är en viktig faktor för att öka investeringsförmågan, minska sårbarheten och kunna ställa om till ett hållbart jordbruk. Det är en nödvändighet för att vi ska nå livsmedelsstrategins mål, som riksdagen har beslutat om i stor enighet.

Fru talman! Propositionen innebär ett rakt och enkelt genomförande av EU:s UTP-direktiv med endast en lägre beloppsgräns. Det innebär både att snedvridningseffekter undviks och att detta blir lätt att tillämpa för både säljare och köpare. Propositionen utgör därmed den rimligaste tillämpningen och är inte en överimplementering utan tvärtom.

Vi kan nu se till att den svenska lagstiftningen genomförs på ett sätt som säkerställer direktivets intentioner, nämligen att handelsmetoder som anses oacceptabla på andra marknader också förbjuds inom livsmedelskedjan. En välfungerande och transparent marknad med lönsamma företag i alla led är avgörande för ett brett utbud och utveckling av nya produkter.

Detta är ett välbalanserat lagförslag som ligger i linje med den nationella livsmedelsstrategins mål om att öka produktionen och konkurrenskraften hos våra livsmedelsföretag.

Anf. 9 JOHN WIDEGREN (M):

Fru talman! Precis som har lyfts här i talarstolen tidigare i dag är det väl sällan vi behandlar frågor som har engagerat på så många olika sätt som frågan om UTP-direktivet har gjort den här våren. Det är otroligt många organisationer från olika sidor som har hört av sig och velat ha möten och svar på frågor, samtidigt som vi i utskottet har kallat in till extra möten och bjudit in extra gäster för att reda ut vad som faktiskt är rätt och fel i den här frågan.

Som nämndes av Vänsterpartiets representant var Sverige tidigare emot det här direktivet på EU-nivå. Som jag förstår det gällde det brett, rakt över alla partier, på EU-nivå. Det kan man väl förstå – att vi kanske hade kunnat hitta lösningar utan det här direktivet – men det är ett direktiv, och det ska implementeras i Sverige.

I den svenska utredning som redovisades och som ledde fram till den här propositionen talades det om ett förslag med ett golvbelopp men inget takbelopp. Man motiverar det med att det ska vara den bästa vägen när det gäller att stärka primärproduktionen. Vi kan från Moderaternas sida köpa att det mycket väl kan vara så, men det har inte varit givet för vår del.

Precis som har lyfts fram skulle det nämligen kunna röra sig om en överimplementering av direktivet, och historiskt brukar vi från Moderaternas vara emot överimplementeringar av EU-direktiv. Men vi tolkar inte detta riktigt så, och de signaler vi får utifrån tyder kanske inte heller riktigt på att detta är en överimplementering. Snarare är det en förenkling av hela direktivet. Det är också det som har gjort att vi till sist har landat som vi gjort i frågan.

Prot. 2020/21:138

10 juni

-----

*Förbud mot otil-
börliga handels-
metoder vid köp av
jordbruks- och
livsmedelsprodukter*

Eftersom detta spretar och vi ser att olika länder kommer att landa på olika sätt i detta tycker vi att det är väldigt bra och viktigt att utskottet enligt har ställt sig bakom Moderaternas förslag om att efter en tid göra en utvärdering av förslaget. Det är nämligen alldeles uppenbart att den utvärderingen behövs, så det känns väldigt bra.

För Moderaternas räkning yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet. Vi understryker detta med utvärderingen; vi tycker att det är väldigt bra.

Det talas som sagt om hur direktivet skulle påverka livsmedelsstrategin och förutsättningarna för svensk primärproduktion och svenskt jordbruk. Det gör det nog – absolut – även om jag inte tror att de stora jordbrukskedjorna, vilket lyftes tidigare, faktiskt speglar sina priser gentemot primärproducenter beroende på hur UTP-direktivet landar. Jag är inte lika säker på det som Socialdemokraternas representant var.

Jag ser ett antal olika saker vi i stället behöver göra för att stärka primärproduktionen och för att uppnå livsmedelsstrategins mål. Dem vill man från regeringens sida inte riktigt ta i, så dem väntar vi fortfarande på. När det gäller de konkreta verktygen för hur vi faktiskt når fram till livsmedelsstrategins mål, som nu närmar sig – vi ska ha uppnått dem 2030 – har vi en bra bit kvar att gå.

Fru talman! Jag tänker inte förlänga den här debatten alltför mycket. Vi har från Moderaternas sida klargjort vår syn. Jag yrkar alltså bifall till förslaget i betänkandet, och vi vill understryka vikten av en utvärdering.

Anf. 10 MARTIN KINNUNEN (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag regeringens proposition om en lag mot otilbörliga handelsmetoder. Som tidigare talare har sagt är detta en komplex fråga med vitt skilda intressen, vilket samtliga partier fick erfara under beredningen i utskottet – och säkert också i samband med möten med de olika lobbygrupperna. Min reflektion var väl att man ofta höll med den man senast hade talat med, och den här gången talade man med de olika grupperna om vartannat. Det har alltså varit en komplex beredning.

Fru talman! Det bör i detta sammanhang sägas några ord om bakgrunden till den här lagen. Detta är nämligen ingenting som genomförs i Sverige för att branschen eller andra aktörer i Sverige har fört fram att handelsmetoder ska regleras genom sådan här lagstiftning. Det bygger inte heller på att något parti i riksdagen har drivit på, utan bakgrunden är att Frankrike och andra länder i södra Europa i många år har arbetat för att få till stånd ett EU-direktiv.

Detta EU-direktiv har både regering och riksdag sagt nej till. Det är således ett typexempel på ett växande EU som ger sig in i områden där man helt enkelt inte ska vara. Sverigedemokraterna kommer alltid att vara en garant för att bekämpa ett klåfingrigt EU och stödja utvecklingen mot ett mellanstatligt EU-samarbete som i första hand ska fokusera på att möjliggöra frihandel med varor och tjänster inom den inre marknaden.

Fru talman! Nu tvingas vi dock implementera direktivet. Det hade varit att föredra att lösa detta med branschöverenskommelser eller förändringar av den befintliga konkurrenslagstiftning vi har. Vi ser problem med det liggande förslaget, men frågan är hur man ska utforma lagstiftningen på bästa sätt.

Vi har här producenter och köpare med olika platser i näringskedjan, och vad vi får nu är skydd för säljare gentemot köpare samt undantag för de allra minsta. Detta kan vara bra eftersom vi har en oligopolliknande marknad på livsmedelsförsäljningsområdet med stora aktörer som Ica, Coop och Axfood. Men frågan är inte riktigt så enkel eftersom vi även har stora grossister och stora koncerner på producentområdet. Frågan är om stora aktörer verkligen ska ha extra skydd även gentemot mindre eller jämnstora aktörer, och frågan är också vad det leder till om man nu ger dessa extraskydd. Leder det till ökade administrativa problem när man till exempel ska sätta upp ett tak för årsomsättning? Det skapar ju faktiskt negativa incitament.

Från Sverigedemokraternas sida lutade vi initialt åt att införa ett takbellopp, men med tidens gång har vi blivit alltmer ödmjuka. Som tidigare talare har sagt är det svårt att egentligen definiera vad som är en överimplementering och vad som inte är en överimplementering. När allt kommer omkring får man helt enkelt titta på vad som är bäst eller minst riskabelt att göra i det här läget. Det blir nämligen alltid komplicerat när staten ska gå in och reglera en i övrigt fri marknad.

Vi har landat i att vi inte är beredda att genomföra sådana förändringar av lagförslaget i detta skede, men vi välkomnar att utskottet har kunnat enas om krav på en ordentlig utvärdering. Vi behöver veta mer om regel­förändringarnas konsekvenser för bland annat handelsvolym, vinstmarginaler, lönsamhet och allmän konkurrenssituation för alla marknadens aktörer och hur den svenska livsmedelsproduktionen påverkas.

Fru talman! Som tidigare sagt ser vi potentiella problem med propositionen, men vi ser det ändå som den bästa vägen framåt att genomföra detta, titta noggrant på vad följderna blir och vid behov återkomma.

Anf. 11 ULRIKA HEIE (C):

Fru talman! Ett EU-direktiv om att förbjuda otillbörliga handelsmetoder – vad är det, undrar kanske du som lyssnar på den här debatten.

När det gäller livsmedelskedjans olika aktörer kommer det framöver att finnas både en svart lista med den typen av otillbörliga handelsmetoder som man inte vill se och en grå lista där man kommer att kunna ingå avtal om det – det är alltså inte så att man kan använda dessa metoder per automatik.

Då kanske någon undrar om detta verkligen behövs. Ja, det gör det faktiskt. Affärsmetoder som förekommer i dag och som nu blir förbjudna är, vad jag vet, inte accepterade på så många andra marknader. Det kan till exempel gälla att köparen kräver insyn i säljarens ekonomi, affärshemligheter och vinstmarginaler. Det kan handla om att man ensidigt ändrar villkoren i ingångna avtal. Det kan gälla frågor om leveransvillkor, pris och volymer. Det förekommer också krav på att köparen, på säljarens bekostnad, ska kunna lämna tillbaka färskvaror man köpt och som inte blivit sålda. Det kan handla om långa betalningsperioder.

Tidigare talare i debatten har nämnt att vi har haft många möten i de här frågorna. Vi har ställt frågor om hur vanligt det är med otillbörliga handelsmetoder, och då har svaret ibland varit att man inte riktigt vet. Det kan nämligen vara väldigt känsligt att på olika sätt ta upp den frågan, och det kan också missgynna en som företagare. Det är klart att det är allvarligt,

men att de här otillbörliga handelsmetoderna används har vi fått höra ganska många exempel på.

Direktivet handlar om att ändra balansen i livsmedelskedjan så att den blir bättre, skulle man kunna säga, och det är viktigt för att skapa en starkare sektor för livsmedelsproduktion. Sveriges försörjningsförmåga har under de senaste åren blivit alltmer aktuell, ända sedan askmolnet för mer än tio år sedan. Vi hade torkår för tre år sedan. Det har varit bränder och oroligheter i vår omvärld men också i vårt närområde. I uppbyggnaden av totalförsvaret nämns livsmedelsproduktionen som en viktig del, och under den pågående pandemin fanns det åtminstone initialt ganska stora utmaningar kopplat till kompetensförsörjning, transporter, insatsvaror med mera.

Det ursprungliga direktivet hade en trappa som skulle skydda den mindre mot den större, som exempelvis Vänsterpartiets företrädare har tagit upp i debatten. Men efter att ha gjort en utredning utifrån svenska förhållanden landade man i en annan modell. Det har diskuterats om det skulle vara en överimplementering eller inte. Det är en mer rak modell, och de flesta betraktar den ändå som en enklare modell där säljarens roll stärks i förhållande till köparens och det skapas en bättre balans i livsmedelssektorn. Det handlar alltså inte om förhållandet ut mot kunden utan om olika förhållanden dessförinnan.

Hela utskottet har också ställt sig bakom en skrivning om att utvärdera hur direktivet kommer att påverka de olika leden, och det är bra. Många gånger när vi gör om ett EU-direktiv till svensk lagstiftning är vi många som av olika anledningar kommer med kritik om överimplementering, och företrädare i debatten har också lyft upp att det finns olika bilder huruvida det här skulle vara en överimplementering eller inte. Det är åtminstone en annan implementering än det ursprungliga EU-direktivet. Jag är medveten om att det finns ifrågasättanden, och det är klart att vi kommer att följa det här noga.

Om vi jämför propositionen med utredningen är det de minsta handlarna som omsätter under 2 miljoner euro som har undantagits. Det har då varit en diskussion om att säljande företag som omsätter mer än 350 miljoner euro skulle undantas och att man skulle ha ett tak.

Utskottet har dock landat i att nästan samfällt föreslå att så inte ska bli fallet. Det är bara Vänsterpartiet som håller fast vid det. Vi har hört argumenten för det, men från min utgångspunkt anser jag att man inte riktigt har förstått mekanismen. Om man undantar de största företagen i den här delen mot de otillbörliga handelsmetoderna finns det ju till slut bara priset kvar att konkurrera med. På det sättet missgynnas de mindre företagen, för när man har förhandlat frågan med de stora företagen och ska vända sig till en mindre leverantör blir det ju bara prisfrågan kvar att förhandla om.

I debatten har de riktigt stora företagen nämnts. Vänsterpartiet valde att nämna Coca-Cola och Nestlé, som omsätter endast 10 procent av den svenska marknaden. Men om man tittar på en del av de stora kooperativa företagen, som Lantmännen, Arla, Ugglarp med flera som också har nämnts tidigare i debatten, kan man se att de ägs av våra svenska lantbrukare. De skulle drabbas dubbelt om man skulle undantas från det här direktivet. Det skulle inte gynna lönsamhet och konkurrenskraft för primärproduktionen, och det är väl ändå en del som även Vänsterpartiet står bakom, kopplat till livsmedelsstrategin. Även de fackliga organisationerna har

lyft upp vikten av att den svenska livsmedelsindustrin får bättre förutsättningar framöver.

Fru talman! Den svenska livsmedelsproduktionen står inför ett antal utmaningar, och det här är absolut inte det enda svaret på dessa utmaningar. Men det är en viktig pusselbit för att möta framtiden, och därför är det bra att det nu finns ett så brett stöd för denna proposition. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 12 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi alltså UTP-direktivet, vilket många har sagt före mig. Det handlar om förbud mot otillbörliga affärsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter.

Vi kristdemokrater ställer oss bakom förslaget, och vi ser det också som väldigt viktigt att den nya lagen utvärderas enligt Moderaternas förslag för att se konsekvenserna och villkoren för köpare, leverantörer och primärproducenter i jordbruks- och livsmedelskedjan. Detta är för övrigt något som alla partier står bakom, något som är positivt och bra.

Det avgörande för oss kristdemokrater när vi ställer oss bakom förslaget är att hedra uppgörelsen om livsmedelsstrategin. Den antogs här i riksdagens kammare för nästan exakt fyra år sedan och var ett väldigt viktigt beslut som föregicks av många samtal och diskussioner innan vi till sist blev överens. Jag vill passa på att tacka dåvarande landsbygdsministern Sven-Erik Bucht, som gjorde ett otroligt bra arbete för dess genomförande.

Fru talman! Grunden för livsmedelsstrategin var att vi ville se ett slut på avvecklingen av svenskt jordbruk och i stället se en utveckling av det. Det var ett väldigt viktigt beslut och en viktig signal till alla Sveriges bönder att vi politiskt var överens, och frånsett Vänsterpartiet är vi överens också om UTP. Vi talade om att lönsamheten skulle öka, att konkurrenskraften skulle stärkas och att livsmedelsberedskapen skulle höjas från de rekordlåga nivåer som då var – under 50 procent. Gott så, men det var för fyra år sedan.

Fru talman! Vad har då hänt? Hur har det gått med livsmedelsstrategin?

Frågar jag regeringsföreträdarna säger de att mjölkpriserna nu är bra. Köttpriserna är jättebra. Alla priserna har gått upp. Solen lyser, och det regnar när det ska regna. Titta på hur duktiga de har varit. Man tycks totalt ha glömt sambandet mellan det extrema torkåret 2018 och effekterna vi ser i dag. Men frågan är fortfarande vad regeringen har gjort för att lönsamheten ska öka och konkurrenskraften stärkas. Hur har det gått med att öka vår självförsörjningsgrad? Har Sveriges livsmedelsberedskap ökat på fyra år? Svaret är nej. Den ligger stadigt under 50 procent, och Sveriges handelsunderskott på livsmedel är över 50 miljarder svenska kronor.

Fru talman! Fyra år är lång tid. Här menar jag att regeringsföreträdarna behöver ägna sig åt självvrannsakan. Konkreta åtgärder efterlyses. Exempelvis var ett av livsmedelsstrategins mål att regelbördan ska minska. Det har jordbrukarna ännu inte sett skymten av. I stället ökar regelverket i omfattning. När jag möter jordbrukare i dag undrar många vad som menas. De säger att vi talar om att minska regelbördan, men tvärtom blir den bara tyngre och tyngre. Vad tänker regeringen? Finns förslag? Åtgärdsplaner efterlyses! Om UTP är en nyckel, som ledamoten Ulrika Heie var inne på, är det positivt. Men fler åtgärder efterlyses.

Anf. 13 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Jag tackar för en givande debatt.

Betänkandet handlar om förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter. Vi har tidigare i debatten hört att det har varit en lång process i utskottet, och det har blivit uppenbart att den typen av reglering behövs. Man kan ha olika åsikter om hur den ska se ut, och man kan ha olika intressen. Det verkar som att det är flera partier som har svängt hit och dit därför att de har fått nya infall. Det är inte dåligt utan bra, fru talman. Det visar att utskottets ledamöter har lyssnat, tagit till sig och beaktat de saker som har framkommit i processen. Att det framhålls som något dåligt att man inte har varit stensäker på sin ståndpunkt, haft ideologiska skygglappar och inte lyssnat från början, är märkligt.

Tvärtom har det varit en gedigen process där många har fått komma till tals. Utskottet har till slut, trots olika ståndpunkter från början, lyckats landa i en gemensam produkt. Jag tycker att det är en styrka och visar att det går att komma framåt tillsammans i utskottet, även om man kommer från olika håll från början.

De partier som har lämnat reservationer eller särskilda yttranden är de partier som från början inte har velat ha ett EU. Man kan i alla fall miss-tänka att det finns med i vågskålen.

Fru talman! Det har tidigare lyfts fram att det har varit en speciell process därför att det här inte är förslag som har kommit ur partiernas proces-ser eller som har lyfts fram av någon branschorganisation eller liknande. Det är sant, men det betyder inte att förslagen är dåliga. Det är därför man har en sådan här process, och man har hittat goda skäl. Även om förslagen från början inte har lyfts upp av en branschorganisation har goda argument kommit därifrån. Det är positivt.

Liberalerna vill ha fri marknad och fri handel. Människor ska få handla med varandra hur de vill. Det är den grundläggande liberala utgångspunk-ten. Men det finns också en roll för staten att spela i att sätta upp regler som gör att handeln går till på ett sjyst sätt. Det är inte konstigare än så. De problem som betänkandet och förslaget från EU försöker komma åt finns i realiteten. De gör så att små leverantörer hamnar i ett svårt makt-förhållande till stora köpare. Det är rimligt att vi ska ha lagstiftning som ska skydda de lite mindre leverantörerna från de lite större köparna.

Det är kanske inte så många som lyssnar som är insatta i frågan, men man lyssnar nog om det finns ett intresse. Det kan vara värt att notera att det som har hänt i behandlingen i Sveriges riksdag är att vi i dag fattar beslut om en enklare modell än vad många andra EU-länder gör. Det blir tydligare och enklare, och det gynnar i sig det som är kärnan i produkten: att skydda små mot större – helt enkelt därför att större ofta har bättre re-surser att förstå svåra system. Det är en enklare modell, och det är en mo-dell som kommer att bli effektiv. Behovet har uttryckts och kommit fram i den gedigna process som utskottet har haft. Det är värt att säga att de minsta undantas.

Det är extra viktigt att för en sådan här fråga i utskottet, just för att det har varit en komplicerad process, just för att flera partier har bytt stånd-punkt under arbetets gång, och just för att det är en komplex och invecklad fråga med många intressen åt olika håll, är det bra att det framgår av be-tänkandet, och det är ett förslag till tillkännagivande till regeringen, att den nya lagens konsekvenser ska utvärderas. Detta visar hur processen har

fortlöp. Ni som lyssnar hör hur debatten förs mellan riksdagens olika partier. Det visar att det kommer att finnas ett behov.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget. Återigen kan jag säga att jag är glad för att det har varit en gedigen och bred process. Det är tråkigt att inte alla partier ställer upp på den typen av lagstiftning som kommer att skydda de minsta från de största och se till att vi får en bättre balans på marknaderna. Jag noterar att det kanske inte bara beror på produktens innehåll utan också på en generell skepsis mot handelssamarbetet i Europeiska unionen.

Anf. 14 MARIA GARDFJELL (MP):

Fru talman! Jag har läst en hel del artiklar i medierna om oskäligen avtal, om utpressning och kopiering av produkter. Men med det beslut vi ska fatta i riksdagen nu blir förhoppningsvis oskäligen affärsmetoder betydligt ovanligare i Sverige, precis som i hela EU.

Det finns ett fåtal stora livsmedelskedjor i Sverige. Tre aktörer står för 90 procent av marknadsandelen inom handeln. Under lång tid har handeln på ett allt hårdare sätt klämt åt livsmedelsproducenter i Sverige. De största företagen har vinstmarginaler som klår de internationella dagligvarujättarna med hästlängder.

Här i kammaren är det bara ett parti som kanske har lyssnat lite för mycket på handelns oskäligen lobbymetoder, men jag är glad över att vi har en så stor och bred enighet i de viktiga frågorna i Sveriges riksdag.

Bakgrunden till dessa frågor handlar om oss konsumenterna. Vi är många som tycker att de svenska bönderna gör ett viktigt arbete. I jordbruket produceras maten, men från de riktigt duktiga lantbrukarna kan vi som konsumenterna också vara säkra på att vi får mer än själva livsmedlet. Man kan få biologisk mångfald i jordbrukslandskapet, god djurvälstånd och god livsmiljö om man väljer livsmedel från de här producenterna, och då vill i alla fall jag betala lite extra. Jag vill betala extra för ekologisk mat, för naturbeteskött, för lokalproducerat och för svenska primörer. Men det är högst rimligt att det inte enbart ska vara handlaren som lägger de här extra kronorna i fickan utan att det vi konsumenterna betalar ska komma också lantbrukarna till del.

Regeringen har nu föreslagit en ny lag som ska skydda leverantörer av jordbruks- och livsmedelsprodukter. Genom lagen införs ett förbud mot otillbörligen handelsmetoder. Lagändringarna genomförs eftersom EU har ett direktiv om otillbörligen handelsmetoder. De svenska nya reglerna ska börja gälla den 1 november 2021.

Miljö- och jordbruksutskottet har, som vi har hört här i dag, bred enighet om att riksdagen ska säga ja till det här förslaget. Jag vill ändå lyfta fram att politik är som bäst när vi kan komma överens.

Efter möten med livsmedelsföretagen, lantbrukarnas organisationer, dagligvaruhandeln och Konkurrensverket har utskottet faktiskt enats om att riksdagen ska rikta en uppmaning till regeringen att utvärdera lagändringens konsekvenser. Men vi har också enats om att ställa oss bakom den nya lagen om otillbörligen affärsmetoder.

Jag är glad att de krav som vi ställde från Miljöpartiets sida i beredningen av det här lagförslaget har fått genomslag. Det är viktigt att undanta de små företagen i handelssektorn, de som har lägre omsättning än motsvarande 2 miljoner euro. Det är de minsta butikerna och de minsta kiosk-

erna. De är undantagna, och det är för att vi har lyssnat på handelns synpunkter.

Jag är också glad att frågan om god affärssed och otillbörliga handelsmetoder nu har diskuterats också i Sverige och inte bara på EU-nivå, där man har diskuterat den under flera års tid. Enligt kommissionen finns det en bred enighet om att otillbörliga handelsmetoder förekommer inom hela livsmedelskedjan, och jag tycker att den information som vi har fått till utskottet tydligt visar att det är ett faktum också i Sverige.

I parlamentet uppmanade vi redan 2016 kommissionen att lägga fram en EU-ramlagstiftning för att komma åt det här området. Jag skulle vilja säga att det var helt nödvändigt för att komma åt de här problemen i Sverige. Vi vet att handelns ställning på marknaden har varit så stark att det har varit omöjligt att genomföra svenska förslag om att strypa möjligheten till otillbörliga handelsmetoder tidigare. Sverige är en av bara åtta medlemsstater som helt saknat specifik lagstiftning mot otillbörliga handelsmetoder fram tills vi nu får den här lagstiftningen.

Syftet är att skydda mindre producenter mot stora inköpare och sätta stopp för oskäliga villkor. Det blir förbjudet att ha betalningstider som är längre än en månad och att kräva betalning av kostnader som inte är kopplade till försäljning av det aktuella livsmedlet. Kommersiella repressalier förbjuds, och det blir ett förbud mot att vägra skriftliga avtal.

Sedan tycker jag att vi ska lyfta upp en sak som jag tycker är oerhört viktig och som livsmedelsföretagen har tryckt extra på, nämligen att företagshemligheter inte ska få röjas. Det har varit ett oerhört stort problem att svenska livsmedelsföretag som vill sälja sina produkter inom svensk handel har fått möta konkurrens från handelsföretagen själva, som mer eller mindre samtidigt som dessa produkter lanseras på marknaden kommer med sina egna varumärken med i stort sett identiska produkter. Det är inte sjysta handelsmetoder, fru talman, och det kommer det att bli stopp för.

Jag yrkar bifall till förslaget.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 10.)

§ 7 En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025 m.m.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2020/21:AU11

En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025 m.m. (skr. 2020/21:92)

föredrogs.

Anf. 15 SAILA QUICKLUND (M):

Fru talman! I skrivelse 92 om en god arbetsmiljö för framtiden presenterar regeringen sin arbetsmiljöstrategi för 2021–2025.

Vi moderater ställer oss positiva till att regeringen har tagit till sig den kritik som vi under flera år har riktat mot den förda arbetsmiljöpolitiken. Det gäller särskilt arbetsmiljöproblemen inom offentlig sektor, där höga sjuktal bland personal i kvinnodominerade verksamheter som sjukvård,

skola och omsorg visar på stora brister i arbetsmiljön och det förebyggande arbetsmiljöarbetet.

Arbetsmiljöverkets tidigare utförda inspektioner visar till exempel att hela 90 procent av de särskilda boendena fick anmärkningar gällande arbetsmiljön. De brister som Arbetsmiljöverket upptäckt handlar bland annat om förebyggande arbetsmiljöarbete, till exempel att arbetsgivaren inte har undersökt och åtgärdat risker på jobbet. De fysiska riskerna såsom tunga lyft, stress och dylikt är en viktig del som uppmärksammats tidigare, men det handlar även om hur arbetsgivare hanterat personalens höga arbetsbelastning.

Coronakrisen har självklart förvärrat situationen för personal inom offentlig sektor ytterligare. Vissa yrkesgrupper har till och med riskerat livet på grund av att det saknats adekvat skyddsutrustning under deras arbete.

Fru talman! Trenden gällande anställdas utsatthet i kvinnodominerade yrken inom offentlig sektor är och har under lång tid varit negativ, och det måste tas på stort allvar. Tidsbrist och bristande rutiner är faktorer som kan leda till en icke acceptabel arbetsmiljö. En särskilt oroväckande trend är att anmälningarna av arbetssjukdomar bland kvinnor till följd av organisatoriska och sociala problem har ökat i nio år i rad.

Det är viktigt att fortsätta förbättra arbetsmiljön, förebygga ohälsa och olycksfall och motverka att människor utestängs från arbetslivet, inte minst för att möjliggöra ett längre arbetsliv.

Vi anser från Moderaternas sida att man bör överväga särskild tillsyn av den psykosociala arbetsmiljön inom yrkesgrupper med hög frånvaro på grund av sjukdom. Det handlar ofta om till exempel kontaktyrken, inte sällan kvinnodominerade yrken i offentligt finansierad verksamhet såsom sjuksköterskor, vård- och omsorgspersonal eller lärare.

När det gäller offentliga verksamheter har politiken ett stort, tungt ansvar för att skapa förutsättningar för en väl fungerande organisation och ett gott ledarskap, som är avgörande för en god arbetsmiljö.

Fru talman! Regeringens förra arbetsmiljöstrategi kan anses ha misslyckats. Den senaste arbetsskadestatistiken från Arbetsmiljöverket visar på en uppgång av antalet anmälda arbetsolyckor, och under 2019 inträffade hela 46 dödsolyckor på svenska arbetsplatser. I genomsnitt avlider således en person i veckan i en arbetsplatsolycka. Regeringen bär i det här fallet ett stort ansvar för att göra förbättringar på området.

Vi ser att regeringen har goda intentioner med den nya strategin på flertalet områden, men vi saknar förslag på konkreta åtgärder och svar på när och hur nämnda förslag kommer att genomföras.

Vi kan tyvärr även konstatera att regeringen inte har lyckats ta sitt övergripande ansvar för vare sig nollvisionen för dödsolyckor eller handläggningen av den rättsliga processen vid arbetsmiljöbrott. Polismyndigheten har i en rapport noterat att hanteringen av arbetsmiljöbrott är bristfällig. Det är av stor vikt att det finns en helhetssyn och att många olika parter samverkar på ett betydligt bättre sätt än i dag.

Utredningar av dödsolyckor på arbetsplatser kan i vissa fall vara komplicerade, med längre handläggningstider. Vi moderater är måna om att lagstiftningen ska vara modern och effektiv. Vi vill därför se en översyn av regelverket i syfte att öka möjligheten till förenklingar och kortare handläggningstider vid arbetsmiljöbrott.

Prot. 2020/21:138

10 juni

-----

*En god arbetsmiljö
för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025
m.m.*

En befintlig arbetsmiljöstrategi och en nollvision måste innefatta tillräckliga resurser och en genomtänkt strategi för de involverade myndigheterna. Detta saknas tyvärr i flera stycken i dag. Här finns alltså stor förbättringspotential för regeringen.

Den viktigaste delen för att säkerställa en bra arbetsmiljö är ett väl fungerande förebyggande arbetsmiljöarbete ute på arbetsplatserna. Arbetsmiljöverket, arbetstagar, arbetsgivare och staten har ett gemensamt ansvar när det gäller den delen och det arbetet. Många arbetsgivare vill göra rätt men vet tyvärr inte alltid hur de ska göra. En viktig del i att underlätta för företag, i synnerhet mindre företag, är att förenkla regelverket. Det måste helt enkelt vara lätt att göra rätt.

Handledning och stöd efterfrågas kontinuerligt av företagarna. Insatser av den karaktären är därför en oerhört central och viktig del i arbetsmiljöarbetet.

Fru talman! Regeringen framhåller vikten av samverkan mellan myndigheter. Arbetsmiljöfrågorna behandlas inom flera myndigheter, och tillräckliga resurser hos till exempel Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och Sveriges domstolar är självklart nödvändigt för att både utredningarnas kvalitet och handläggningstiderna ska kunna optimeras.

Moderaterna anslår i sin budget för rättsväsendet hela 1,7 miljarder mer än regeringen. Självklart får regeringens väsentligt mindre anslag stora negativa konsekvenser för arbetsmiljöområdet. Regeringen bör därför framöver prioritera samverkan mellan berörda myndigheter och resurser till rättsväsendet.

Lägg därtill preskriptionstiderna för arbetsmiljöbrott, som enligt oss moderater är för korta. Preskriptionstiden för arbetsmiljöbrott av normalgraden är i dag två år. Vid allvarligt brott som dödsolyckor förlängs den till fem år. Erfarenheterna visar dock att detta många gånger inte är tillräckligt för att åklagare, polis och domstolar ska kunna utföra de adekvata utredningar som behövs. Moderaterna vill därför dubbla preskriptionstiderna både för normalgraden och för allvarliga arbetsmiljöbrott. Regeringen har hittills, vilket är anmärkningsvärt, sagt nej till detta förslag.

Moderaterna anser att målsättningen måste vara att fortsätta att förbättra arbetsmiljön på våra arbetsplatser. Politikens fokus ska ligga på att förebygga ohälsa och olycksfall och på att förhindra att människor stängs ute från arbetslivet. Insatser på området bör också fokusera på att möjliggöra ett längre arbetsliv.

Vi anser att Arbetsmiljöverket har en central roll för att uppnå väl fungerande arbetsmiljöer på den svenska arbetsmarknaden. Vi vill därför se en översyn av myndighetens verksamhet för att ytterligare effektivisera dess arbete.

En del i effektiviseringen är också att lägga ned Myndigheten för arbetsmiljökunskap. Expertmyndigheten, som själv har stora arbetsmiljöproblem, får handledning i hur de ska hantera sin egen arbetsmiljö via konsulter, och detta för skattebetalarnas pengar. Det är också anmärkningsvärt.

Kompetens och kunskap om arbetsmiljö gör mest nytta om den är samlad på en och samma myndighet. Vi menar att Arbetsmiljöverket ska ta över detta.

Sammantaget kan vi konstatera att regeringen nu äntligen har hörsammat Moderaternas mångåriga kritik mot den förda arbetsmiljöpolitiken och att det finns goda intentioner att göra ambitionshöjningar och förbättra arbetsmiljön på Sveriges arbetsplatser. Dock räcker det inte med goda intentioner. Konkreta åtgärder kopplade till dessa är nödvändiga för att nå viktiga förbättringar inom området. För att arbetsmiljöstrategin ska bli framgångsrik krävs tillräckliga resurser, bättre samverkan mellan berörda parter, modernisering och effektivitet.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation nummer 2 i betänkandet.

Anf. 16 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Vi står givetvis bakom samtliga våra reservationer men väljer att yrka bifall endast till reservation nummer 9.

Fru talman! I spåren av covid-19 har det uppstått nya arbetsmiljöproblem samtidigt som tidigare arbetsmiljöproblem i vissa delar har förvärrats. Det har på grund av pandemin uppstått akuta arbetsmiljöproblem inom flera branscher, och vi kan ännu inte överblicka de långsiktiga konsekvenserna och effekterna av dessa.

Ett fullgott arbetsmiljöarbete står på flera ben samtidigt: forskning, implementering av forskningsresultat i både det strategiska och det lokala arbetsmiljöarbetet och framför allt ett kraftfullt agerande mot arbetsmiljöbrott.

Fru talman! Arbetsmiljöverkets statistik visar att en tredjedel av alla sysselsatta i Sverige upplever någon form av problem. Exempel kan vara stress, mobbning, hot och våld – något som tyvärr ökar på våra svenska arbetsplatser. Därför, fru talman, välkomnar vi regeringens nya arbetsmiljöstrategi. Men vi kan se att strategin saknar skarpa förslag och därför främst bör ses som ett visionsdokument.

Vi delar ändå i stort regeringens arbetsmiljöpolitiska vision. Det som skiljer oss åt är vilka åtgärder vi anser krävs för att nå målen om en bättre arbetsmiljö. Vi anser att målen bäst uppnås genom att arbetsmiljöarbetet i Sverige avpolitiserar i så stor utsträckning som möjligt. Där är regeringen tyvärr av en annan uppfattning och har tidigare lagt fram flera förslag där avsikten varit att via lagstiftning knyta arbetsmiljöarbetet närmare en ytterligare kraftigt politiserad fackföreningsrörelse.

Fru talman! Fackföreningarna är viktiga på den svenska arbetsmarknaden och spelar en viktig roll även i arbetsmiljöarbetet. Men det blir fel när framför allt Socialdemokraterna tror sig ha monopol när det gäller vilka löntagare som ska inkluderas i arbetsmiljöarbetet. Vi menar att sådana förslag riskerar att bli exkluderande för en stor del av Sveriges löntagare. Det anser vi vara fel väg att gå. Ska man nå regeringens mål måste samtliga löntagare och företag involveras i arbetsmiljöarbetet.

Fru talman! Vi anser att dagens arbetsmiljöarbete behöver anpassas till de förändringar som har skett på löntagarsidan, där fler väljer att inte vara medlemmar i ett fackförbund på grund av att man inte delar framför allt Socialdemokraternas syn på samhället. I dag finns det arbetsplatser där det kan vara svårt att få någon vald till skyddsombud på grund av att aktuella personer saknar facklig koppling. Det finns exempel där medarbetarna har velat välja en person men facket har använt sin företrädesrätt då den personen inte passat in i den politiska mallen och helt enkelt utsett någon annan.

Vi menar att det är självklart att lämpliga personer med både intresse för och kunskap om arbetsmiljöarbete inte ska behöva vara eller bli medlemmar i ett fackförbund eller ett politiskt parti för att kunna bli skyddsombud. Makten att utse företrädare ska ligga hos arbetsplatsens anställda, utan inskränkningar. Vi menar att den framförda hållningen är särskilt relevant i en tid då den fackliga organisationsgraden minskar då svenska löntagare i allt högre grad lämnar socialdemokratin.

Fru talman! Den minskade anslutningsgraden leder nämligen till färre fackligt förtroendevalda, vilket i sin tur innebär svårigheter att utse skyddsombud med facklig förankring. Kontentan är att arbetsmiljöarbetet blir lidande. Det är inte rimligt att låta utvecklingen fortsätta på detta sätt. Arbetsmiljöarbetet måste prioriteras och utföras oavsett om fackförbunden har representation på arbetsplatsen eller inte.

Därför är det helt horribelt och väldigt provocerande att se socialdemokratiska ministrar och fackliga politruker slänga ur sig rena lögnar på tidningarnas debattsidor om att Sverigedemokraterna vill förbjuda löntagare att bli skyddsombud, när sanningen tvärtom är att vi vill att fler ska kunna axla rollen som skyddsombud. Man agerar helt utan faktaunderlag och självinsikt. Ett sådant agerande är inte värdigt ministrar i Sveriges regering.

Vi kan se att Sveriges löntagare, framför allt inom LO, har tröttnat på den socialdemokratiska retoriken, vilket speglar sig i SCB:s senaste mätning, där Sverigedemokraternas förtroende kraftigt ökat på bekostnad av Socialdemokraterna inom LO-kollektivet.

Fru talman! I maj 2020 uppmanades regeringen via ett tillkännagivande att tillsätta en utredning med syftet att utvärdera effekterna av de regionala skyddsombudens verksamhet. Men tyvärr dröjer svaret, och det är bara att beklaga. Det hade varit en viktig del när vi nu ska sätta en ny arbetsmiljöstrategi, samtidigt som flera svenska arbetsplatser lämnas utanför det viktiga arbetsmiljöarbetet. Och så får det inte se ut i Sverige 2021. Skyddsombud avlönade av staten ska ha tillträde till samtliga svenska arbetsplatser, villkorslöst. Allt annat är orimligt.

Fru talman! Jag vill även säga några ord om Mynak, Myndigheten för arbetsmiljökunskap, som vi anser kommer att fylla en viktig roll i framtidens arbetsmiljöarbete och framför allt i forskning kring konsekvenserna på arbetsmiljön i spåren av coronapandemin. Man bör bredda deras uppdrag och låta myndigheten få en friare roll gällande deras forskningsuppdrag.

Fru talman! I ett antal debatter här i kammaren har jag lyft förslaget om utökade preskriptionstider för arbetsmiljöbrott, något som nu glädjande även Moderaterna har ställt sig bakom. Men, fru talman, det som förvånar mig är att Socialdemokraterna konsekvent säger nej, då förslaget i grunden är deras eget och något som man skrev in i sitt valmanifest 2018. Det var en fråga man drev på svenska arbetsplatser bland svenska löntagare. Och trots att det finns en majoritet för förslaget i riksdagens kammare väljer man att trycka rött. Jag har väldigt svårt att förstå det.

Detta, fru talman, visar att man sätter makten och avståndstagande från vissa partier före svenska löntagares rätt till upprättelse och en bra arbetsmiljö. Jag tycker att det är ett väldigt cyniskt agerande som jag bara kan beklaga.

-----

*En god arbetsmiljö
för framtiden – reger-
ingens arbetsmiljö-
strategi 2021–2025
m.m.*

Fru talman! Ska vi komma till rätta med de arbetsmiljöproblem som vi har på svensk arbetsmarknad måste vi göra fler delaktiga i arbetet. Vi behöver en opolitisk fackföreningsrörelse som jobbar för alla löntagare, sina medlemmar, och som inte stöds av politiska partier på vänsterkanten. Vi behöver ge fler chansen att bli skyddsombud. Vi behöver låta skyddsombuden vara skyddsombud. Vi behöver framför allt göra alla Sveriges löntagare delaktiga i arbetsmiljöarbetet.

Svenska löntagare vill se en förändring. De vill inte gå kvar i gamla hjulspår, vilket SCB:s senaste mätning visar väldigt tydligt. Där har till och med Moderaterna ett större stöd inom LO än vad Vänsterpartiet har. Det är siffror som visar på en politisk bredd inom svensk arbetarrörelse. Det är långt ifrån den bild som partierna på vänsterkanten målar upp.

När tåget gick stod Socialdemokraterna och Vänstern kvar på perongen.

(forts. § 11)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.53 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 8 Frågestund

Frågestund

Anf. 17 TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Frågor besvaras i dag av infrastrukturminister Tomas Eneroth, försvarsminister Peter Hultqvist, statsrådet Matilda Ernkrans och arbetsmarknadsminister Eva Nordmark. Infrastrukturminister Tomas Eneroth besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Arbetslösheten

Anf. 18 MATS GREEN (M):

Herr talman! När Löfven blev statsminister var hans stora löfte att Sverige 2020 skulle ha EU:s absolut lägsta arbetslöshet. Det blev tvärtom när vi kom till början av 2020. Sveriges arbetslöshet var då en av EU:s högsta, och nu efter corona befinner sig Sverige i EU:s absoluta strykclass. Detta har inget med corona att göra, för det är inte bara Sverige som har haft en pandemi.

Löfven skrev i Aftonbladet i går att arbetslösheten ska ned när ekonomin återstartar. Det är ju inte en särskilt djärv ambition mot bakgrund av att i princip alla branscher har haft så gott som näringsförbud i drygt ett års tid.

Min fråga till arbetsmarknadsministern är: Finns det någon ny nivå som arbetslösheten ska ned till, eller ska vi bara återgå till den nivå som gällde innan corona då Sverige hade den femte högsta arbetslösheten i EU, dessutom efter en lång högkonjunktur? Vad är det som gäller egentligen?

Anf. 19 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Herr talman! Jag tackar Mats Green för frågan.

Det är ingen tvekan om att coronapandemin har prövat både vårt land och vår arbetsmarknad och jobben väldigt hårt. Vi har nu en hög arbetslöshet, men vi ser också ljuspunkter. Vi trycker tillbaka arbetslösheten, och det är nu fler som går från arbetslöshet till jobb och utbildning än vad som vad som kommer in som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen.

Det är självklart för regeringen och mig som arbetsmarknadsminister och socialdemokrat att det långsiktiga målet alltid är full sysselsättning och att kvinnor och män i vårt avlånga land ska kunna försörja sig själva, ha en egen lön och få känna den gemenskap och frihet som ett eget arbete ger.

Anf. 20 MATS GREEN (M):

Herr talman! Det var tyvärr inget svar på min fråga, så jag kan inte tolka det på något annat sätt än att regeringen har övergivit alla målsättningar om den svenska arbetslösheten efter Löfvens havererade jobblöfte.

Detta duger inte! Vi måste ha en aktiv politik för fler jobb. Det är anmärkningsvärt att arbetsmarknadsministern trots den högsta arbetslösheten på länge inte har presenterat ett enda förslag för fler jobb i Sverige.

Anf. 21 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Herr talman! Regeringen vidtar väldigt kraftfulla åtgärder, och vi har tryckt tillbaka arbetslösheten. Vår politik har gjort skillnad. Vi lägger nu fram en hel agenda för reformpaket för LAS, trygghet och omställning, etableringsjobb och Arbetsförmedlingen – allt i syfte att skapa en bättre arbetsmarknadspolitik och en mer effektiv matchning så att också arbetsgivare som söker arbetskraft får möjlighet att anställa.

I dag finns det över 108 000 lediga jobb att söka på Platsbanken.

Kriminellas infiltration av myndigheter

Anf. 22 LUDVIG ASPLING (SD):

Herr talman! Man har sin klan på verket. Så förklarar en anställd de tusentals olovliga slagningar som görs i Migrationsverkets register. Den anställda säger också att samtliga av dem som gjort dessa slagningar själva har invandrarbakgrund.

Känsliga uppgifter från asylutredningar riskerar att läcka ut, och integriteten kränks. I värsta fall riskerar människor som flytt från våldsbejakande klanstrukturer att möta klanstrukturer igen fast nu inom svensk myndighet.

Det kan även röra sig om uppgifter som är av intresse för främmande makt eller kriminella nätverk.

Inom delar av Migrationsverket är bakgrundskontrollen av personalen obefintlig. I många fall behöver man inte ens vara svensk medborgare.

Min fråga går till statsrådet Eneroth: Kommer regeringen över huvud taget att göra något för att stoppa de kriminella klanernas infiltrering av svenska myndigheter?

Anf. 23 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Herr talman! Jag tackar Ludvig Aspling för frågan.

Redan frågans inledning talar ju om vad det handlar om. Det här är olagliga slagningar och olaglig verksamhet, och oavsett bakgrund och sammanhang ska det beivras. Det är ett av skälen till att vi tillför mer resurser till polis och åklagarväsen än någonsin och skjuter till resurser till rättsvårdande myndigheter. Vi ser också till, inte minst genom säkerhets-skyddslagstiftningen, att våra myndigheter ökar kontrollen av dem som anställs.

Oavsett den bakgrund Ludvig Aspling vill göra en poäng av är utgångspunkten att alla ska kunna kontrolleras om de har säkerhetsklassade anställningar och att vi givetvis ska beivra brottslig verksamhet. Det är självklart!

Anf. 24 LUDVIG ASPLING (SD):

Herr talman! Hade det rört sig om enskilda fall hade det varit en sak, men här pratar vi om tusentals sådana här slagningar.

Problemet verkar dessutom återkommande. Jag roade mig med att googla detta lite snabbt innan frågestunden, och det äldsta fallet jag kunde hitta inträffade för mer än tolv år sedan. Samma sak inträffade alltså redan då. Det får mig att misstänka att detta problem är ihållande och att det också finns längre upp i myndighetens hierarki. Någon verkar ju tillåta att detta fortgår.

Har regeringen någon som helst aning om hur högt upp i myndigheternas hierarki som denna infiltrationen har sträckt sig?

Anf. 25 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Herr talman! Det hör inte till ovanligheterna att företrädare för Sverigedemokraterna riktar sin misstro mot myndigheter, vare sig det är polisen, Migrationsverket eller andra myndigheter. Den här tendensen ser vi i stora delar av världen när populistiska och främlingsfientliga krafter vill öka misstron mot vetenskap, sanning och myndigheter.

Givetvis ska vi ha ordentliga kontroller. Det gäller både våra myndigheter och den säkerhetsskyddslagstiftning vi har i dag.

Miljöklassning av biogasbilar

Anf. 26 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! Klimatfrågan tar inte paus, och vi vet att transportutsläppen i Sverige är höga. Ett av de drivmedel som har allra bäst förutsättningar att minska utsläppen är biogas. Biogasen minskar utsläppen med någonstans runt 90 procent, och vi vet att partikelutsläppen blir låga.

Den som i dag åker till valfri mack och tankar gas får i snitt 95 procent biogas, med mycket stor klimatnytta. Klimatnyttan kan till och med vara över 100 procent om biogasen görs av gödsel.

Vi vet också att restprodukten från biogastillverkning blir en biogödsel som ersätter fossilt konstgödsel.

Trots allt detta har regeringen föreslagit att biogasbilar inte längre ska klassas som miljöbilar.

Min fråga till Tomas Eneroth blir därför: På vilka miljömässiga grunder vill regeringen fatta detta beslut?

Anf. 27 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Herr talman! Jag delar uppfattningen att biogasfordon är otroligt viktiga och en central del i omställningen. Vi har sett detta i kollektivtrafiken och när det gäller privatbilar.

Det handlar, tror jag, om en missuppfattning om ett EU-direktiv som vill ha rena elfordon. Det innebär att 38,5 procent av offentligt upphandlade fordon ska vara rena miljöfordon. Det innebär att biogasfordon, när de har en högre utsläppsnivå, inte är tillåtna. Det innebär att kommuner och regioner kan fortsätta att upphandla en stor andel biogasfordon. Och det innebär att privatpersoner inte alls berörs av detta.

Men staten vill gå före. Nu är det kanske bara ett trettiotal biogasfordon som staten har, men när staten upphandlar fordon i de myndighetsverksamheter som finns kan det vara en poäng i att vi skärper miljökraven och ser till att det i ökad utsträckning blir elfordon. Jag tror inte att Rickard Nordin har något emot detta.

Anf. 28 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! Tolkar jag Tomas Eneroth rätt – innebär att gå före att vi ska utesluta ett av de allra bästa miljöbränslen vi har? Det som handlar om att gå före, exempelvis till 61,5 procent, den återstående delen, skulle kunna vara biogasbilar.

Detta handlar inte om att gå före. Det handlar om att backa in i framtiden – att utesluta ett av de allra bästa bränslen vi har.

Kommer regeringen att stå fast vid att miljöbilsdefinitionen ska ändras och i så fall varför?

Anf. 29 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Herr talman! Faktum är att den procentandel som nu anges enligt EU-lagstiftningen skulle innebära att man i kommuner och regioner kan öka andelen biogasbilar. Det är för den lilla statliga andelen som vi säger att vi vill ha en miljöbilsdefinition som innebär att vi premierar rena miljöfordon.

Förslaget är nu ute på remiss, och jag har sagt att jag kommer att lyssna på remissinstanserna. Låt oss ha en dialog om detta, men låt oss också bli eniga om att vi behöver ställa om fordonsflottan för att klara klimatkraven.

Anf. 30 CICZIE WEIDBY (V):

Herr talman! I måndags presenterade Eva Nordmark bland annat förslaget om hur överenskommelsen mellan Svenskt Näringsliv, PTK, Kommunal och IF Metall ska genomföras. De förändringar i arbetsrätten som föreslås är mycket långtgående. Det ska bli lättare och billigare att säga upp folk. De förbättringar som föreslås väger inte upp försämringarna.

Mitt fackförbund Handels har sedan 2012 en reglering om visstidsanställningar i kollektivavtalet, liknande den som föreslås. Men trots det har andelen anställda på allmän visstid inte minskat, tvärtom. Vad gäller hyvling innebär förslaget endast en reglering, inte ett stopp. Arbetsköparna kan fortsätta att hyvla i arbetstiden – det blir bara lite omständligare.

Hur kan Eva Nordmark vara stolt över den överenskommelsen, som ger en mer otrygg arbetsmarknad, och på vilket sätt blir det en bättre balans mellan arbetare med olika anställningsvillkor?

Anf. 31 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Herr talman! Tack, Cicie Weidby, för den mycket viktiga frågan!

Svensk arbetsmarknad förändras i hög hastighet. Jobb både förändras och försvinner, och nya jobb tillkommer i ekonomin. Då är det väldigt värdefullt att vi har en stark partsmodell i vårt land där fack och arbetsgivare gemensamt i förhandlingar tar ansvar för att möta en ny arbetsmarknad.

Det som presenterades i måndags handlar om att öka flexibiliteten för arbetsgivare men också om att skapa en ökad trygghet för löntagare, både i anställningsskydd och i möjlighet att kunna ställa om på en arbetsmarknad där jobb försvinner och förändras i väldigt snabb takt, inklusive att sätta stopp för det eviga staplandet av visstidsanställningar och att kunna reglera så att man inte från den ena dagen till den andra kan hyvla ned arbetstid. Det sätter vi stopp för.

Anf. 32 CICZIE WEIDBY (V):

Herr talman! Visstider, hyvlingar och ofrivilliga deltider är en farsot på vår arbetsmarknad, särskilt för Handels medlemmar. Att fler unga vill ha trygga anställningar är inte så konstigt eftersom det är de som saknar det. De otrygga visstidsanställningarna utnyttjas nu. Vi måste förbjuda dessa anställningsformer, punkt.

När lägger regeringen fram ett sådant förslag i riksdagen?

Anf. 33 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Herr talman! Det är viktigt att se att svensk arbetsmarknad regleras delvis via politiken, som ger förutsättningar för parterna att komma överens om de vidare spelreglerna och branschanpassa det som vi lägger som grund i lagstiftningen.

Vi förbättrar möjligheterna för dem som har en tillfällig anställning och halverar kvalificeringstiden. När man haft en anställning i ett år är man kvalificerad för en tillsvidareanställning, vilket är en skillnad jämfört med dagens två år. Det finns alltså viktiga förbättringar i denna uppgörelse och i det som regeringen och samarbetspartierna har presenterat.

Anf. 34 MICHAEL ANEFUR (KD):

Herr talman! Enligt uppgift har flera arbetsintegrerande sociala företag, så kallade ASF, drabbats hårt under pandemin, så pass hårt att de tyvärr har gått i konkurs. Det är naturligtvis illa för alla företag som tvingas till konkurs i samband med pandemin, men det blir extra bekymmersamt när det gäller de sociala företagen.

Anställda inom sociala företag har mycket svårt att komma in på den ordinarie arbetsmarknaden, vilket innebär att de löper en enormt stor risk att hamna utanför arbetsmarknaden på lång sikt när deras företag har gått i konkurs.

Jag har två konkreta frågor till arbetsmarknadsministern. Varför hade regeringen inga särskilda insatser så att de sociala företagen kunde övervintra pandemin? Det är den historiska frågan. Framtidsfrågan är: Vad tänker regeringen göra nu för att stötta sociala företag så att de kan återstarta?

Anf. 35 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Herr talman! Jag tackar Michael Anefur för den viktiga frågan, som vi hade möjlighet att debattera i måndags.

De arbetsintegrerande sociala företagen spelar en väldigt viktig roll, inte minst inom arbetsmarknadspolitiken, för de människor som står långt ifrån arbete. Vi har vidtagit en rad olika stödåtgärder under pandemin.

Jag ser fram emot att kunna komma med besked till riksdagen och arbetsmarknadsutskottet om den DS som vi kommer att presentera före sommaren och som tar sikte på hur arbetsmarknadspolitiken kommer att se ut framöver.

Jag vill understryka att vi behöver ha en mångfald av aktörer och att jag anser att de arbetsintegrerande sociala företagen är väldigt viktiga, inte minst för dem som står långt från arbetsmarknaden.

Anf. 36 MICHAEL ANEFUR (KD):

Herr talman! Tack för svaret så långt!

Samhall och sociala företag är till för ungefär samma grupper av människor. Har ministern någon tanke om hur man ska få dessa två olika former som jobbar med utsatta människor att komplettera varandra bättre i framtiden? Jag tror nämligen att det är rätt avgörande.

Anf. 37 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Herr talman! Det är viktigt att vi har en arbetsmarknadspolitik och en arbetsförmedling som har många olika verktyg i sin verktygslåda. Samhall har ett mycket viktigt uppdrag. Varje dag går 26 000 anställda till sitt arbete, och många är oerhört stolta över det.

Vi har gett en rad uppdrag till Arbetsförmedlingen att se över målgruppen och anvisningen så att vi är säkra på att det är rätt målgrupper som anvisas till Samhall. Men vi måste ha en mångfald av aktörer och inte se de olika delarna som konkurrenter utan snarare som komplement till varandra.

Anf. 38 MARIA NILSSON (L):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Matilda Ernkrans.

Vi har samarbetat kring den forskningsproposition som riksdagen beslutade om för någon månad sedan, men parallellt med arbetet med den pågår en ganska högljudd debatt om den akademiska friheten. Tyvärr har den blivit ett slagträ där alla väljer att tolka den så att just deras tes stärks.

Det finns med andra ord ett behov av att renodla vad vi menar med den akademiska friheten. I forskningspropositionen konstateras att regeringen är öppen för att tillsätta en parlamentarisk utredning för att utreda hur den akademiska friheten skulle kunna införas i grundlagen.

Min fråga till statsrådet är helt enkelt: Hur går det?

Anf. 39 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Herr talman! Tack, Maria Nilsson, för frågan!

Det känns väldigt rätt att riksdagen, enligt ett förslag från regeringen som vi har jobbat fram till kammaren tillsammans med Centerpartiet och Liberalerna, har beslutat att lagstadga om den akademiska friheten.

Jag tycker att vi tillsammans mycket väl har kunnat beskriva i propositionen vad detta betyder, nämligen en princip som gäller alla lärosäten: att den akademiska friheten ska främjas och värnas. Detta är ett arbete som välkomnas av våra lärosäten, och man tar där ett stort ansvar för att få det på plats på ett klokt och bra sätt som manar till det som vi alla kanske behöver fundera på, nämligen hur vi står upp för det som ytterst är vår demokrati.

När det gäller den del som Maria Nilsson frågar om är det så att grundlagsändringar görs på uppdrag av riksdagen och en bred sammanslutning från riksdagen som vill driva fram denna grundlagsändring. Det finns också med att vi kan göra en sådan om riksdagen så föreslår.

Anf. 40 MARIA NILSSON (L):

Herr talman! Det beslutades att den akademiska friheten skulle skrivas in i högskolelagen – absolut. Men vi tror inte att det räcker. Varför är vi så angelägna om detta? Jo, vi tror att genom att man skriver in den i grundlagen visar man på dess betydelse och renodlar begreppet, och den får ett starkare skydd än den har i dag när den bara finns i högskolelagen.

Vi är alltså redo. Är regeringen redo att sätta igång ett sådant arbete?

Anf. 41 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Herr talman! Återigen: Att skriva in den i grundlagen är en förändring som görs utifrån att det finns en bred sammanslutning i Sveriges riksdag som är överens om att en sådan förändring ska ske. Jag är mycket stolt över att vi har lagstadgat den akademiska friheten som allmän princip. Det fanns inte tidigare. Forskningens frihet är redan grundlagsskyddad. Men den akademiska friheten finns nu lagskyddad genom att Sveriges riksdag har tagit detta steg. Att ändra grundlagen är en mycket större process.

Anf. 42 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! I måndags presenterade arbetsmarknadsministern förslag på förändringar i arbetsrätten och förstärkta omställningsmöjligheter på svensk arbetsmarknad. Det är omfattande förändringar, och jag tror att många undrar hur detta kommer att påverka deras egen ställning och trygghet på arbetsmarknaden.

Kvinnor är i dag överrepresenterade bland dem som har otrygga anställningar på svensk arbetsmarknad. De jobbar oftare deltid och har sämre möjligheter till kompetensutveckling.

Därför är min fråga till arbetsmarknadsministern: Hur kommer de föreslagna reformerna att påverka kvinnors arbetsvillkor?

Anf. 43 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Herr talman! Jag tackar Johanna Haraldsson för den viktiga frågan.

Alltför många kvinnor har otrygga anställningar och en otrygg situation på svensk arbetsmarknad och också alltför dåliga möjligheter till kompetensutveckling. Av det skälet är jag väldigt glad över att jag i måndags kunde berätta att det finns en hel del förstärkningar och förbättringar här som handlar bland annat om att de så kallade sms-anställningarna – tillfälliga anställningar – kommer att räknas som en hel månad om man har tre anställningar. Det är ett exempel. Hyvling har jag redan nämnt. Men det nya omställnings- och studiestödet riktas också till dem som jobbar deltid och till visstidsanställda. Det kommer att innebära stora förbättringar för till exempel anställda i välfärden och inom handeln.

Anf. 44 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! Jag tackar för svaret. För ett år sedan presenterade den så kallade LAS-utredningen sitt förslag som vi socialdemokrater var oerhört kritiska mot och som vi gladeligen kunde lägga i papperskorgen när parterna presenterade sitt förslag och som ligger till grund för de förslag som vi nu har på bordet.

Men vad är de viktigaste skillnaderna mellan LAS-utredningens och de avtalsslutande parternas förslag som nu gör att arbetsmarknadsministern är beredd att gå fram med förändringar i arbetsrätten?

Anf. 45 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Herr talman! Jag tackar för denna följdfråga. För ett år sedan tog jag emot en utredning som hade en kraftig slagsida till arbetsgivarens fördel. Det hade varit omöjligt för mig som socialdemokrat att lägga fram ett sådant obalanserat förslag.

Nu har vi i stället en produkt där fack och arbetsgivare tillsammans har förhandlat. Det är en balanserad utgångspunkt som också stärker drivkrafterna för kollektivavtal och som avsevärt förbättrar både tryggheten och omställningsmöjligheterna på svensk arbetsmarknad. Det är något som jag är stolt över.

Anf. 46 MARIA GARDFJELL (MP):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till Tomas Eneroth.

Det är en lagrådsremiss på väg till riksdagen med skärpta straff för brott mot djur. Det kommer också att bli en bestämmelse om grovt djurplågeribrott i brottsbalken.

Den utredning som ligger till grund för detta lagförslag har föreslagit att det ska kunna bli fyra års fängelse för den som vanvårdar eller betar sig hänsynslöst mot djur.

Nyligen har vi i medierna sett allvarliga rapporter från djurgårdar där djur far enormt illa. Vi har sett självdöda kor och allvarlig vanvård helt enkelt.

Hur ser regeringen på att skärpa straffen för denna typ av brottslighet?

Anf. 47 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Herr talman! Jag tackar Maria Gardfjell för en väldigt viktig fråga.

Naturligtvis är det som vi har sett i en del inslag i medierna på senare tid helt oacceptabelt med nästan systematiskt djurplågeri i några fall. Det är klart att det är väldigt välkommet att det uppmärksammas och att medierna rapporterar om det.

Genom förändringen med ny djurskyddslagstiftning för bara några år sedan har vi faktiskt drivit fram en helt annan medvetenhet, kunskap och möjlighet att agera.

Nu har vi tillsatt en utredning som är färdig och som har föreslagit höjda straff. Det är någonting som vi vill se. Och vi kommer att kunna lägga fram ett förslag inom kort för att skärpa straffen för djurplågeri.

Anf. 48 MARIA GARDFJELL (MP):

Herr talman! Min följdfråga till Tomas Eneroth är: Tror regeringen verkligen att detta nu kommer att stoppa den rapportering som vi så ofta ser om vanvård av djur?

Anf. 49 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Herr talman! Jag hoppas verkligen det. Jag hoppas verkligen att tydliga straff och en tydlig lagstiftning kommer att stoppa det djurplågeri som vi har sett. Men jag är också medveten om att det faktiskt fortsatt kommer att finnas tillfällen då ägare av djur inte tar sitt ansvar. Då måste vi ständigt ha en beredskap att agera och att ha stor tillsyn. Men det måste också finnas en tydlig signal från samhället att detta inte är accepterat.

Anslaget till vägunderhåll

Anf. 50 ANN-SOFIE ALM (M):

Herr talman! Vad vi behöver för att återstarta Sverige är en infrastrukturpolitik som fungerar i hela landet med fokus på jobb och tillväxt.

Dalsland är rikt på innovativa företag, har en het etableringsmarknad och är rikt på skog. Och även om vägarna beskrivs som Sveriges vackraste är skicket på dem uruselt.

Vad människor, företag och arbetsgivare behöver är framkomliga vägar som inte är sönderskjutna av tjäle och som inte har nedsatta tillåtna hastigheter.

Därför är det oerhört frustrerande att Trafikverket säger att deras budgettilldelning inte räcker för att rusta eller ens bibehålla standarden på vägarna.

Min fråga är: När kommer det mer pengar, större vägenslag, till vägunderhållet i de lite vackrare delarna av Sverige, i Fyrbodal, i Dalsland och i Bohuslän?

Anf. 51 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Herr talman! Jag tackar Ann-Sofie Alm för frågan. Jag delar uppfattningen att det är vackra delar av Sverige.

Det är naturligtvis otroligt viktigt att vägstandarden i Sverige förbättras. Vi har haft underinvesteringar under väldigt lång tid i svensk infrastruktur. Det var ett av skälen till att vi redan 2018 kraftigt höjde anslagen till infrastruktur och inte minst till vägunderhåll.

I den infrastrukturproposition som jag har presenterat och som riksdagen faktiskt just nu behandlar föreslås en kraftig ökning av anslaget just till vägunderhåll – 197 miljarder kronor. Det innebär att Trafikverket aldrig har haft så mycket resurser som nu för att förbättra vägunderhållet. Det tillsammans med BK4-insatser, att öka bärigheten på vägarna, kommer att innebära att vi kommer att se en förbättring. Men det är en tuff utmaning, för vi har många mil statliga vägar i Sverige. Det har varit år av underinvesteringar, inte minst efter Moderaternas styre som prioriterade skattesänkningar i stället.

Säkerhetsprövning av värnpliktiga

Anf. 52 CAROLINE NORDENGRIP (SD):

Herr talman! Totalförsvarspliktiga befattningar placeras av Försvarsmakten i en säkerhetsklass. Detta innebär att den som exempelvis ska göra värnplikt säkerhetsprövas före deltagandet i säkerhetskänslig verksamhet. Detta regleras i lag.

Fullgörande av värnplikt vilar i dag på just plikt och inte på frivillighet. Säkerhetsskyddslagen kräver dock samtycke för registerkoll och särskild personutredning från den totalförsvarspliktiga individen. Om den totalförsvarspliktiga vägrar kan Försvarsmakten inte placera denna person i en befattning, vilket i praktiken gör värnplikten frivillig.

År 1996 sågs lagen senast över. Försvarsmakten ansåg då att totalförsvarspliktiga borde undantas från kravet på samtycke. Men en socialistisk regering ansåg att grund för undantag inte fanns med hänsyn till den personliga integriteten.

Frågan till försvarsministern är: Kan regeringen nu tänka sig att hör samma Försvarsmakten och införa ett undantag, och hur skyndsamt kan man i så fall få detta på plats?

Anf. 53 Förvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Efter att den allmänna värnplikten lades vilande av en tidigare borgerlig majoritet i Sveriges riksdag har den reaktiverats enligt beslut av regeringen. Vi befinner oss nu en bit in på några värnpliktskullar. Det är naturligtvis så att det från tid till annan kan vara aktuellt att se över de här systemen och hur de fungerar. Men jag har inte upplevt att just detta är ett stort problem inom ramen för Förvarsmakten och inom ramen för den värnpliktsverksamhet som vi genomför i dag.

Det viktigaste är att den värnpliktsverksamhet vi genomför har en god kvalitet, att den får ett gott renommé och att den kan bidra till att förstärka svensk försvarsförmåga och svensk försvarskraft. Det som blir reella problem och det vi uppfattar som problem ska vi naturligtvis vara beredda att angripa och titta på om vi ska förändra.

Tillgång till veterinärer i hela landet

Anf. 54 ULRIKA HEIE (C):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Ernkrans, som har ansvar för den högre utbildningen i hela landet. I torsdags kväll fick Peter och Wilma lasta in Corinne och lilla Sky, ett litet sjukt föl med nästan 40 graders feber, svullna leder, kraftig diarré och så vidare. 20 mil bort finns djursjukhuset i Skara. Där sa man: Nej, här är det fullt. 40 mil bort ligger Helsingborgs djursjukhus, och det var dit man fick ta sig sent på kvällen i torsdags.

Det är klart att man har lyft fram oron över att det inte finns tillgång till veterinärkompetens i hela landet på det sätt som man skulle önska. Man har också till exempel lyft fram att Strömsholms akutsjukhus har stängt natttid.

Universitetskanslersämbetet kom i april med en rapport där man pekade på ett antal bristyrken. Inte minst kommer det att råda brist på veterinärer ända fram till 2035. Det är ett problem att vi inte utbildar tillräckligt många i Sverige. Därför är min fråga till ministern: Vilka åtgärder avser man att vidta för att det ska finnas tillgång till kompetens i hela landet hela dygnet?

Anf. 55 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Herr talman! Jag tackar för en väldigt viktig fråga. Det här visar på hur viktigt det är att vi tillsammans ser till att vi har högre utbildning men också forskning och vetenskaplig anknytning i hela vårt land. Ska vi klara djurvården, välfärden, vårt näringsliv och vår utvecklingskraft i hela landet måste också detta finnas i hela landet.

Vi gör gemensamt i mitten av svensk politik en mycket stor utbyggnad av den högre utbildningen. Bara i år blir det 19 000 nya utbildningsplatser fördelade över lärosäten i hela landet. En hel del av dem är riktade till bristyrken. Sedan är det lärosätena som ska dimensionera utbildningen utifrån arbetsmarknadens behov och studenternas efterfrågan. Vi förstärker dessutom i lag samverkansuppgiften för våra lärosäten med det omgivande samhället. Jag tycker att vi gör stora insatser, men vi är verkligen inte färdiga.

Anf. 56 JESSICA THUNANDER (V):

Herr talman! Min fråga går till Eva Nordmark.

I flera årtionden har tågpersonalens utsatthet för hot och våld ombord och i stationsområden eskalerat. Under pandemin har situationen förvärrats betydligt. Det handlar om ren misshandel och hot. Personal blir spotad på, blir sprejad med okända vätskor i ansiktet, får föremål kastade på sig och så vidare. Brotten begås både ombord och i stationsområdena. Sällan går fallen vidare till åtal. Utredningarna läggs ned.

Det är under all kritik att anställda i Sverige tvingas gå till jobbet rädda och oroliga för vad som ska hända under deras arbetspass. Ensambemanningen är mycket utbredd. De anställda arbetar ofta ensam ombord på ett fordon som går i minst 150 och där man inte har någonstans att ta vägen om något händer.

Jag vill fråga Eva Nordmark: Vilka åtgärder vidtar regeringen för att hejda utvecklingen och se till att de anställda ombord på tågen är trygga och inte behöver arbeta ensam?

Anf. 57 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Herr talman! Ingen ska behöva vara rädd för att gå till sitt arbete. Alla ska kunna känna sig trygga på sin arbetsplats.

Regeringen presenterade en ny arbetsmiljöstrategi i februari. Jag avser att komma tillbaka med en arbetsmiljöutredning, där vi bland annat tittar på sanktionsfrågan, vilket är viktigt. Men det jag vill lyfta fram som det mest centrala i den här situationen är skyddsombudens viktiga roll. Ett skyddsombud kan bestämma om skyddsstopp om det finns fara för liv, hälsa och säkerhet. Denna möjlighet hoppas jag att man använder sig av när den här typen av situationer riskerar att uppkomma.

Skärpta straff för trakasserier mot eftersöksjägare

Anf. 58 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Herr talman! Min fråga går till infrastrukturministern.

Vi har ett stort bekymmer med de många viltolyckorna på våra vägar. Antalet ökar år efter år. Till polisens hjälp för att hitta påkörda djur finns jägarna. Det hemska är att det förekommer attacker och hot från kriminella djurrättsaktivister mot just jägare som har fått det offentliga uppdraget om eftersök av det skadade viltet. Det gäller också jägare som har fått uppdrag om skydds jakt.

Enligt medier finns det nu äntligen en riksdagsmajoritet som vill skärpa straffet för detta. Det är ett tillkännagivande. Min fråga till ministern är: Hur kommer regeringen att hantera frågan så att det blir ett skarpt förslag, och kommer den att hanteras skyndsamt av regeringen?

Anf. 59 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Herr talman! Jag tackar Magnus Oscarsson för engagemanget. Det är oerhört viktigt att vi ger tydliga signaler om att sätta stopp för hot och trakasserier, vare sig det är mot jägare eller andra som bedriver viktig verksamhet i vårt land.

När det gäller tillkännagivanden fungerar det formellt så att regeringen svarar i budgetpropositioner eller i skrivelse 75. Men självklart förutsätter jag att det för ansvarigt statsråd pågår en diskussion om huruvida det även i det här sammanhanget finns behov av lagskärpningar.

Det är ingen tvekan om att vi måste vara tydliga med att inte acceptera hot och trakasserier, vare sig det är mot jägare eller andra. Vi har fått en hårdare ton i samhället. Det är mer hat och hot i medier och sociala medier och i samhället i stort. Där har alla vi som politiker också ett ansvar. Det handlar om vilken ton vi använder och hur vi uttrycker oss på Twitter och sociala medier. Detta sprider sig annars. Låt oss ta ett gemensamt ansvar för att minska hat och hot i samhället!

Omställningsstudiestödet

Anf. 60 JOHAN ANDERSSON (S):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Matilda Ernkrans.

I veckan presenterade regeringen genom arbetsmarknadsminister Eva Nordmark utredningen om partsöverenskommelsen om trygghet, omställning och anställningsskydd och hur den ska genomföras. Det är riktigt bra att ett helhetsgrepp äntligen tas om frågorna om omställningsförmåga, kompetensförsörjning, flexibilitet och trygghet på arbetsmarknaden. Vi ser att utbildningsfrågorna och arbetsmarknadsfrågorna blir alltmer integrerade med varandra och att omställningsstudiestödet är en viktig pusselbit för att lyckas med den integrationen.

Hur ser ministern att omställningsstudiestödet kommer att påverka utbildningssystemet som helhet och människornas möjligheter att växa, växla och studera vidare genom hela livet?

Anf. 61 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Herr talman! Jag tackar för frågan. Omställningsstudiestödet är verkligen en mycket stor reform inom det som statsrådet Eva Nordmark presenterade tillsammans med Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna under måndagen. Det är en reform som kommer att påverka det livslånga lärandet genom livet för många människor.

Vi har väntat i många år på den här möjligheten för yrkesverksamma. Om omständigheterna omkring en ändras på något sätt kan man nu med hjälp av ett mycket bra studiestöd och ett bra utbildningsutbud ta sig vidare och förstärka sin person på arbetsmarknaden. Samtidigt bygger det Sverige som land starkare, för vi kan med detta även se till att vi kan besätta de lediga jobb som finns på vår arbetsmarknad. Det här är en mycket stor reform som kommer att påverka arbetsmarknad och individer i Sverige i en mycket positiv riktning för många år framåt.

Trafikverkets användning av resurser

Anf. 62 MARIA STOCKHAUS (M):

Herr talman! Min fråga går till infrastrukturministern.

I två rapporter – en från den 6 september 2019 och en från den 13 oktober 2020 – riktar Riksrevisionen omfattande kritik mot Trafikverket när det gäller kontroll av vägars och järnvägars status samt när det gäller

upphandling av underhåll. Med tanke på hur många miljarder detta omfattar är det skrämmande läsning.

Lika skrämmande är regeringens svar på dessa skrivelser. Man tar inte upp några konkreta åtgärder för att komma åt problemen.

Vilka uppföljningar har regeringen gjort, och vilka konkreta åtgärder har man vidtagit för att säkerställa att Trafikverket kommer till rätta med den miljardrullning utan tillräcklig kontroll som nu sker när det gäller underhåll på väg och järnväg?

Anf. 63 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Herr talman! Det är ju viktigt att säkerställa att de resurser vi ställer till förfogande för – i detta fall – Trafikverket för att förbättra standarden på våra vägar och järnvägar samt för att bygga ny infrastruktur används så effektivt och bra som möjligt.

Riksrevisionen har mycket riktigt gjort en bra granskning. Det kanske allvarligaste var, tyckte jag, den kraftiga ökningen av kostnaderna för vägunderhållet. Ökningen var närmare 60 procent; det är inte acceptabelt. Om detta beror på bristande konkurrens, långa ledtider eller något annat behöver undersökas ordentligt.

Regeringen har agerat. Jag har gett ett särskilt uppdrag till Trafikverket, som de har redovisat, just för att studera kostnadsökningarna för infrastrukturinvesteringar och underhåll. Trafikverket har fått genomlysna sina processer och göra en bedömning av vad det är som gör att kostnaderna ökar mer än vad de gör för bostadsbyggande eller i andra delar av samhället.

Självklart kommer vi att se till att vi använder skattebetalarnas pengar på det allra bästa och mest effektiva sättet.

Hot och våld mot kollektivtrafikpersonal

Anf. 64 DAVID PEREZ (SD):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Eneroth.

Arbetsmiljön för anställda inom kollektivtrafiken har på senare år försämrats. Personalen vittnar om att hotfulla situationer är vardagsmat. Hot, elaka tillmälen, spott och ibland fysiskt våld hör till situationer som busschaufförer, lokförare och tågvårdar får räkna med på jobbet – ibland dagligen.

Regeringen har inte vidtagit några åtgärder för att minska detta. I Sekos undersökning 2019 svarade varannan ombordanställd Sekomedlem att det dagligen eller någon dag i veckan förekom hot på arbetsplatsen.

Sverigedemokraterna har länge förespråkat tillträdesförbud för våldsamma personer, ökad bemanning på tågen och skärpta straff för dem som hotar eller brukar våld mot personal ombord. Inget har dock hänt, och man undrar om någon ska behöva sätta livet till innan regeringen agerar.

Min fråga lyder: Vad avser regeringen att göra för att få bukt med hot och våld på våra tåg och bussar?

Anf. 65 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Herr talman! Frågan ställdes nyligen här, och vi fick bland annat svar från arbetsmarknadsministern på vilka insatser som görs när det gäller

arbetsmiljölagsstiftningen och skyddslagstiftningen. Det är intressant att frågan och engagemanget nu kommer från Sverigedemokraterna, som aktivt motarbetat möjligheterna till skyddsombudsverksamhet och som tidigare stött nedläggningen av och minskningen av resurserna för arbetsmiljöforskningen.

Detta är en fråga där arbetsgivaren ska ta ett tydligt ansvar och där skyddsombud kan agera genom att begära skyddsstopp. Självklart ska också operatörerna och andra aktiva inom kollektivtrafiken – det är oftast den som det handlar om – säkerställa att de som jobbar där har en trygg arbetsmiljö och en bra bemanning.

Jag följer frågan väldigt noga i en god dialog med fackföreningsrörelsen. Det är dock i grunden också en fråga om vilken arbetsmiljö som råder. Där har vi ett starkt engagemang, och vi har flyttat fram positionerna sedan regeringsskiftet.

Försvarsmaktens arbete mot kränkande behandling

Anf. 66 HANNA GUNNARSSON (V):

Herr talman! Min fråga går till försvarsministern.

För några veckor sedan hade jag och några utskottskollegor möte med det nya Pliktrådet. Väldigt högt upp på deras dagordning för detta år står arbetet mot kränkande behandling och trakasserier.

I vintras kom rapporter om kränkningar på ett regemente, och Pliktrådet berättade för oss att detta förekommer på flera olika ställen. Vi hade sedan en diskussion i utskottet om detta.

Nu har det kommit ytterligare en rapport som visar att värnpliktiga upplever kränkande behandling och att detta har ökat med några procentenheter de senaste åren. Jag undrar vad försvarsministern tänker göra åt den här väldigt viktiga frågan.

Anf. 67 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Jag avser att fortsätta med det arbete som redan genomförs i Försvarsmakten, att reglera detta i det regleringsbrev som vi har och att följa upp det i förhållande till Försvarsmaktens ledning.

Det genomförs ständigt ett omfattande arbete i Försvarsmakten när det gäller kränkningar och trakasserier. Inställningen är att sådant är oacceptabelt. Ute på regementena tar man tag i denna typ av problem när de uppstår.

När det gäller det exempel som Hanna Gunnarsson tog upp har jag varit i kontakt med både regementsledningen och värnpliktiga på regementet, och jag vet att man har tagit tag i detta på ett grundligt sätt.

Den senaste rapporten som kom handlade som jag uppfattade det mycket om kränkningar mellan värnpliktiga. Detta är naturligtvis sådant som man måste vara uppmärksam på ute på förbanden, men det är inte alltid helt enkelt för befälen att upptäcka.

Alla kränkningar är oacceptabla.

Polisens möjligheter till elektronisk övervakning

Anf. 68 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Herr talman! Jag vill rikta min fråga till minister Tomas Eneroth.

Vi fick under veckan se hur polisen i Sverige nådde en stor framgång som deltagare i en internationell operation som initierats av FBI i USA. Cirka 800 personer greps i 16 länder, och av dem var 155 kriminella i Sverige, alltså nästan 20 procent. Denna stora insats möjliggjordes av att FBI kunde ta sig in och övervaka brottslingarnas kommunikation, snarlikt hur fransk polis lyckades genom Encrochat-insatsen.

Men dessa framgångar bygger ju på att svensk polis får del av information från andra länder. I dagens Sverige kan man inte genomföra motsvarande insatser. Rikspolischefen efterfrågar utökade möjligheter till elektronisk övervakning. Justitiekommittén beslutade i dag om ett tillkännagivande som möter detta önskemål, men där röstade S nej.

Regeringen framhåller de goda resultat som övervakningen gett. Borde inte svensk lag ändras så att svensk polis får samma förutsättningar som kollegorna i Frankrike och USA? Vad är regeringens åsikt egentligen?

Anf. 69 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Herr talman! Tack, Ingemar Kihleström, för engagemanget!

Låt oss verkligen glädjas åt den svenska polisens framgångar när vi nu, efter att ha skjutit till resurser och förstärkt inte minst polisens internationella samarbete, lyckats med att häkta uppemot 155 personer. Enligt polisens uppgifter förhindrade man ett flertal brott. Detta är en framgång. Det är också en framgång att vi kan använda internationellt samarbete och dess uppgifter för att komma åt det som ofta är en organiserad brottslighet.

Denna regering har under ett flertal år både skjutit till resurser till polisen och stärkt polisens redskap för övervakning – inte minst kameraövervakning och avlyssning.

Jag hoppas på en fortsatt gemensam dialog när det gäller vilka avlyssningsmöjligheter vi ska ha framöver. Här handlar det om en viktig balans mellan å ena sidan integritet och å andra sidan möjligheterna att skydda samhället och förhindra brott.

Biogasens betydelse för omställningen av fordonsflottan

Anf. 70 MALIN LARSSON (S):

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet Tomas Eneroth.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen har gjort stora satsningar på produktionen och distributionen av biogas genom Klimatklivet. Klimatklivet har totalt beviljat 40 åtgärder för ny och utbyggd biogasproduktion sedan 2015.

Svenska kommuner spelar också en viktig roll i den svenska biogasmodellen, som har gjort Sverige världsledande på biogas. De hanterar avfall som kan bli substrat för biogasproduktion, producerar biogas samt upphandlar och köper in biogas som drivmedel.

Utifrån detta vill jag fråga hur statsrådet ser på biogasens betydelse för att ställa om den svenska fordonsflottan till att bli klimatneutral.

Anf. 71 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Herr talman! Det är, precis som Malin Larsson säger, otroligt viktigt att vi nu ställer om transportsektorn. Vi har ju skrivit på Parisavtalet. Vi har också ambitionen att bli världens första fossilfria välfärdsland. Då ska utsläppen minska med 70 procent fram till 2030.

Därför har vi inte minst premierat biogasbilar ekonomiskt och satsat på att utveckla biogasbussar. Därför måste vi också säkerställa att vi kan fortsätta denna omställning. I den miljöbilsdefinition som vi nu har ute på remiss innebär detta att staten i sin upphandling – det handlar i dag om ett trettiotal biogasfordon, som jag förstår det – kommer att vara tydlig med att ställa om till rena elfordon. Men för kommuner, regioner och privatpersoner är biogasfordon ett väldigt bra alternativ när man vill ställa om, inte minst för att fasa ut fossila bränslen.

Beräkningsgrunden för väganlag

Anf. 72 SAILA QUICKKLUND (M):

Herr talman! Min fråga går till infrastrukturministern.

Trafikverket i Jämtlands län påpekar att man på grund av för låga väganlag nu kan tvingas sänka vägstandarden i länet. Länet har hela 600 mil statlig väg och 200 mil grusväg. Jämtlands län har ett stort slitage på vägarna då vi har de viktiga basnäringarna skogsindustrin och turismen.

Men slitaget beaktas inte i fördelningen av pengar. Antalet invånare styr i stället länsanslagen. Jämtland län får därför bara en tiondel av riksgenomsnittet vilket är klart lägst i landet. Vi behöver därför nya beräkningsgrunder som är mer rättvisa.

Min fråga blir: Kommer infrastrukturministern att hörsamma förslaget om nya beräkningsgrunder, ett förslag som skulle ge en mer rättvis fördelning av väganlagen?

Anf. 73 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Herr talman! Tack, Sailsa Quickklund!

Jag uppskattar verkligen engagemanget för att vi ska få bättre standard på våra vägar, inte minst på landsbygden. Vi har från regeringens sida skjutit till extra pengar utöver dem som finns i nationell plan till vägar på landsbygden för att säkerställa att kvaliteten ska vara bra.

När det gäller omfördelning av resurser, för det är vad som ligger i frågan, ska man vara medveten om att de särskilda insatser vi gör för BK4. Där ökar vi bärigheten på vägarna för att klara tunga transporter från till exempel skogsindustrin i Jämtland.

Där sker en omfördelning till Jämtland, Norrbotten, Västerbotten och mitt eget hemlän Kronoberg, medan storstadslänen inte får så stor del av det, eftersom behoven är så pass mycket större.

Låt oss titta på fördelningen framöver. Det viktiga är att vi totalt sett har mer resurser. Det blir det nu när regeringen satsar närmare 900 miljarder i en infrastrukturproposition på att förbättra infrastrukturen de kommande tolv åren.

Anf. 74 ROBERT STENKVIST (SD):

Herr talman! Min fråga går till högskoleministern.

Skatteverket har beslutat att yrkeshögskolorna ska betala moms på externa lärare, konsulter. Förvaltningsrätten har verifierat det beslutet. Det kommer att öka kostnaderna enormt för yrkeshögskolorna. Många utbildningar riskerar att läggas ned och kommer att läggas ned enligt yrkeshögskolorna själva.

Detta sker samtidigt som söktrycket väntas öka rejält på yrkeshögskolorna, bland annat genom regeringsbeslut i samband med pandemin. Yrkeshögskolorna har begärt momskompensation, som man kan tycka är en mindre summa i en statlig budget. Det är väldigt nödvändigt.

Min fråga lyder: Vad kommer regeringen att göra åt detta?

Anf. 75 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Yrkeshögskolan sorterar under Anna Ekströms ansvarsområde. Jag har ansvar för högskola, forskning, rymdfrågor och studiemedel. Det bästa svaret till ledamoten på den här frågan som också var ganska specifik är nog att ledamoten ställer frågan skriftligt eller i annan form till det statsråd som har ansvar för yrkeshögskolan. Det blir helt enkelt bäst svar på det sättet.

Olagliga cabotagetransporter

Anf. 76 JENS HOLM (V):

Herr talman! Jag har en fråga till infrastrukturministern.

Sveriges Television har nyligen rapporterat om att det är hundratusentals lastbilar som kör olagliga transporter varje dag i Sverige. Det handlar om olagliga så kallade cabotagetransporter, tillfälliga transporter i Sverige, där man bryter mot de regler som finns. Det handlar om social dumpning. Det handlar också om miljömässig dumpning där vi får sämre möjligheter att kontrollera utsläppen från dessa lastbilar.

Danmark har infört mycket tuffare regler för att förhindra olagliga cabotagetransporter. Med anledning av detta vill jag fråga infrastrukturministern vilka åtgärder som infrastrukturministern ämnar vidta för att förhindra dessa olagliga cabotagetransporter genom Sverige. Jag undrar ifall infrastrukturministern har låtit sig inspireras av det danska exemplet där man går utöver EU:s lagstiftning för att förhindra social och ekologisk dumpning i yrkestrafiken.

Anf. 77 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Herr talman! Tack, Jens Holm!

Det är helt rätt. Det är otroligt viktigt att förhindra olagligt cabotage. Därför har jag och regeringen i dag kunnat presentera ett förslag som innebär att vi höjer sanktionsavgifterna med 50 procent vid olagligt cabotage. Det är de högsta avgifterna i hela EU. Det är de hårdaste reglerna i EU. Reglerna är hårdare och avgifterna är högre än i just Danmark.

Det är för att vi vill visa denna regerings tydliga engagemang för att förhindra den olagliga cabotageverksamhet som finns. Vi har skjutit till resurser till polisen för ökade kontroller. Vi har infört klampning så att man kan låsa fast hjulen på lastbilarna när reglerna inte följs. Då måste de betala sanktionsavgifterna innan de kan få köra igen. Vi har infört ett beställansvar där den som beställer transporter måste säkerställa att det är lagliga transporter hela vägen.

I dag ökar vi sanktionsavgifterna med 50 procent. Det blir de tuffaste reglerna och de högsta avgifterna i hela EU. Det är för att förhindra olaglig cabotageverksamhet.

Sveriges luftförsvarsförmåga

Anf. 78 YASMINE BLADELIUS (S):

Herr talman! Min fråga riktar sig till försvarsminister Peter Hultqvist.

Försvarsbeslutet som vi här i riksdagen fattade beslut om i december förra året innebär en 40-procentig nivåhöjning av försvarsanslagen till 2025 i förhållande till 2020. Det är den största höjningen sedan 1950-talets början och kommer att avsevärt öka den militära förmågan i förhållande till dagens läge.

Ett område som får stor uppmärksamhet i försvarsbeslutet är luftförsvaret. Genom beslutet fullföljs bland annat satsningen på det markbaseerade luftvärnssystemet Patriot, och Visbykorvetterna får nytt robotluftvärn. Sex stridsflygdivisioner behålls. Fyra ombeväpnas till Jas 39E Gripen, och två flyger vidare med C/D-versioner. Totalt behålls därmed cirka hundra stridsflygplan.

Med anledning av de stora satsningar som nu görs undrar jag hur försvarsministern ser på Sveriges luftförsvarsförmåga sett till hur det såg ut innan regeringen tillträdde 2014.

Anf. 79 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Tack för frågan!

Det som blir väldigt tydligt nu när vi får första Patriotenheter levererad i slutet av detta år och med den utveckling som sedan kommer med ytterligare leveranser är att vi går från att kunna försvara punktvisa områden – man kan kalla det för basområden, mindre landområden – mot att ha ett luftvärn som nu kan försvara hela regioner.

Vi får kapacitet att möta robot- och flygangrepp på långa avstånd. Vi kommer att kunna möta långräckviddiga ballistiska robotar. Det innebär en ordentlig uppgradering. Läggs det sedan ihop med det nya robotluftvärnet på Visbykorvetterna och man samordnar själva agerandet mellan Patriotenheter och Visbykorvetterna får vi en väldigt bra och viktig slagkraft.

Det är någonting som också en eventuell angripare direkt måste förhålla sig till. Det leder också till att vi kan använda flygvapnet på ett effektivare sätt.

Anf. 80 HELENA ANTONI (M):

Herr talman! Regeringen har uppdragit åt Myndigheten för digital förvaltning att ta fram en digital infrastruktur för vaccinationsintyg. Målet var att det skulle finnas på plats den 1 juni för att sedan kunna tas i bruk den 1 juli. I går gav Europaparlamentet grönt ljus åt EU:s digitala covidbevis.

För att se till att återstarten sker så snabbt, smidigt och säkert som möjligt vill jag fråga infrastrukturministern: Hur avser regeringen att säkerställa att covidbevisen finns på plats i tid till den 1 juli, och vad är planen för alla de unga som inte hunnit få vaccin men som haft covid-19? Varför ska den delen behöva dröja till augusti?

Anf. 81 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Herr talman! Tack, Helena Antoni, för frågan!

Det pågår och har pågått ett intensivt arbete på EU-nivå just för att få gemensamma system för covidpassen. Ambitionen är att det ska kunna implementeras väl.

Här har min kollega Anders Ygeman arbetat med relevanta myndigheter för att säkerställa att det ska kunna träda i kraft så att vi alla kan ha det inte minst för resor.

Sedan är det naturligtvis ett omfattande regelarbete där en sak är att säkerställa att vaccinationsuppgifterna är korrekta. Därtill har direktivet som jag förstår det öppnat för möjligheter att även ange andra uppgifter om smitta.

Det är naturligtvis viktigt att dessa uppgifter, om de finns i den typen av pass, är säkerställda och verifierade från alla de myndigheter som ingår. Det är ett intensivt arbete. Men det ska självklart ske så snart som möjligt.

Förlängd preskriptionstid för arbetsmiljöbrott

Anf. 82 MAGNUS PERSSON (SD):

Herr talman! I dag saknas resurser för att snabbt komma till rätta med åtgärder och straff gällande arbetsmiljöbrott.

Därför var det glädjande att Socialdemokraterna liksom Sverigedemokraterna drev frågan om utökade preskriptionstider för arbetsmiljöbrott i valrörelsen 2018. Socialdemokraterna valde även att ha med det i sitt valmanifest.

När man sedan tog del av regeringens satsningar inom arbetsmiljöpolitiken kändes det därför märkligt att man inte kunde se förslaget om utökade preskriptionstider för arbetsmiljöbrott. Sverigedemokraterna valde då att lägga fram förslaget på bordet, och Socialdemokraterna valde att rösta nej till sitt eget förslag.

Jag ställde då frågan varför man röstade nej till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark och fick svaret: Jag vet ej. Det kan vara förlåtligt då hon precis hade tillträtt sin tjänst. Men nu har det gått en tid, och nu har även M ställt sig bakom förslaget. Det finns alltså en stabil majoritet i kammaren för att få igenom Socialdemokraternas vallöfte. Men än en gång röstar Socialdemokraterna nej.

Min fråga till arbetsmarknadsministern är: Varför röstar man nej till sitt eget förslag, som bör vara en naturlig del av den nya arbetsmiljöstrategin?

Jag har också en rättelse till regeringen: Sverigedemokraterna satsar mer pengar än regeringen på arbetsmiljöforskning.

Prot. 2020/21:138

10 juni

Frågestund

Anf. 83 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Herr talman! Tack för frågan! Jag måste säga att jag inte riktigt förstår, och jag försöker söka ögonkontakt med socialdemokratiska riksdagsledamöter här i kammaren.

Men jag föreslår att du, Magnus Persson, återkommer till mig i en skriftlig fråga, och jag lovar att du ska få svar på den.

Otillåten cabotagetrafik

Anf. 84 ABRAHAM HALEF (S):

Herr talman! Jag har en fråga till infrastrukturminister Tomas Eneroth.

Vi är många som följer händelseförloppet på våra vägar. Alla är vi rörande överens om att det ska vara sjysta villkor för yrkesförare och sund konkurrens inom transportnäringen.

Vi välkomnar att EU:s medlemsländer har kommit överens om nya regler som skapar förutsättningar för en sund konkurrens och sjysta villkor. Samtidigt ser vi med bestörtning att man försöker kringgå gällande regler och på detta sätt konkurrerar ut våra svenska åkerier.

Min fråga lyder: Vad har regeringen gjort för att stoppa det otillåtna cabotaget på våra vägar?

Anf. 85 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Herr talman! Tack för frågan, Abraham Halef! Det är ett otroligt viktigt arbete som vi har bedrivit nu under en längre tid för att skapa ordning och reda i yrkestrafiken.

Det var fri rörlighet som gällde när vi hade en alliansregering en gång i tiden, och det fanns inte några kontrollmöjligheter av yrkesfordon. Sedan dess har vi sedan 2014 systematiskt arbetat med klampning, sanktionsavgifter, beställansvar, ökade resurser till polisen och öronmärkta resurser när det gäller cabotage.

Det är en framgångsrik förhandling på EU-nivå med mobilitetspaket där regler om utstationering från dag ett kommer att gälla redan i februari nästa år. Självklart ska vi då beivra olagligt cabotage.

I dag har vi kunnat fatta beslut och redovisat att vi dubblar sanktionsavgifterna – ökar dem med 50 procent – och skärper reglerna. Vi får de tuffaste reglerna inom hela EU för att beivra den brottsliga verksamhet som konkurrerar ut svenska åkerier – de som sköter sig – och som dessutom bidrar till att vi har orimliga arbetsvillkor för utländska chaufförer i Sverige.

Anf. 86 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Herr talman! Min fråga gäller totalförsvarsplaneringen, som försvarsministern ansvarar för.

Vi har i dag haft dragningar i försvarsutskottet gällande beredskapsflygplatser, och Försvarsmakten har berättat att de inte tycker att digital remote-kontroll på vissa flygplatser är så bra av säkerhetsskäl. Jag ställde en fråga i utskottet, men minister Eneroth hänvisade till försvarsministern. Därför vill jag ställa frågan här.

Kommer ministern och regeringen genom ett förtydligad uppdrag till cybersäkerhetscentret att öka beredskapen för att förhindra eller hantera att någon främmande makt kan komma att ta sig in i de flygledartorn som har remote-kontroll?

Anf. 87 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Säkerhetsfrågor är någonting som alltid ska ses över, alltid följas upp och alltid tas med stor noggrannhet och seriositet. Här har ansvarig myndighet huvudansvaret. När det gäller alla typer av säkerhetsfrågor ska det ingå i det grundläggande arbete man har att genomföra.

Det vi har från departementets sida är självklart en uppföljningsfunktion när det gäller hur sådant här kan fungera, och den kommer vi i vanlig ordning att leva upp till.

Straffsätserna för gängbrottslighet

Anf. 88 ADAM MARTTINEN (SD):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Tomas Eneroth.

Sverige toppar listan i Europa när det gäller dödligt skjutvapenvåld. Sverige anses i internationella insatser mot organiserad brottslighet ha bland de värsta problemen. Trots det har Sverige en av Europas svagaste lagstiftningar mot organiserad brottslighet.

Det gäller straffen mot gängen, vilket uppmärksammades när svenska gängkriminella blev dömda i Danmark. Det gäller befogenhet, vilket synliggörs när fransk polis eller FBI levererar bevis till Sverige genom metoder som är förbjudna att använda för svensk polis.

Sverigedemokraterna har årligen föreslagit att svensk lagstiftning mot organiserad gängkriminalitet ska skärpas och har årligen mött ett motstånd från regeringen.

Herr talman! När Sverige har de värsta problemen i Europa med organiserad gängkriminalitet undrar jag hur regeringen har landat i slutsatsen att vi ska vara nöjda med att samtidigt ha den svagaste lagstiftningen mot organiserad gängkriminalitet.

Anf. 89 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S):

Herr talman! Tack, Adam Marttinen, för frågan!

Jag delar inte verklighetsbeskrivningen. Tvärtom har regeringen skjutit till avsevärda resurser både till polisen och till hela rättskedjan och skärpt lagstiftningen. Resultatet ser vi inte minst nu, när 155 gängkriminella faktiskt kan häktas och när brott kan beivras.

Medierna rapporterar inte längre bara om de brott som begås, utan allt oftare rapporterar man om rättegångar som pågår för att vi nu ställer personer till ansvar för de brottsliga handlingar som genomförs.

Det är ett successivt arbete med att se till att skapa trygghet i samhället, förhoppningsvis också i en bred uppslutning i hela Sveriges riksdag. Jag vill inte gärna tro att det skulle finnas några olika uppfattningar här.

Vi måste beivra gängbrottsligheten, och vi ska göra allt vi kan för att man ska kunna känna sig trygg. Det gäller gängbrottslighet. Det gäller också annan brottslighet, inte minst våld mot kvinnor, där det också är oerhört viktigt att vi fokuserar på rätt insatser och att vi skjuter till resurser.

Frågestunden var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.07 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.20, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.20.

§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 9 juni

UU12 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)

Punkt 1 (OSSE)

1. utskottet
2. res. 1 (SD, KD)
3. res. 2 (M)
4. res. 3 (V)

Förberedande votering 1:

11 för res. 2
5 för res. 3
40 avstod
293 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

13 för res. 1
10 för res. 2
32 avstod
294 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

27 för utskottet
13 för res. 1
16 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2020/21:138
10 juni

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 16 S, 5 C, 3 L, 3 MP
För res. 1: 10 SD, 3 KD
Avstod: 11 M, 4 V, 1 -
Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU9 Strategisk exportkontroll 2020 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

Punkt 1 (Krigsmaterielexport m.m.)

1. utskottet
2. res. 1 (SD)
Votering:
40 för utskottet
10 för res. 1
5 avstod
294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 4 C, 3 KD, 3 L, 3 MP
För res. 1: 10 SD
Avstod: 4 V, 1 -
Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 27 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 2 (Export till krigförande länder i Jemenkonflikten)

1. utskottet
2. res. 3 (V)
3. res. 4 (KD)
Förberedande votering:
5 för res. 3
3 för res. 4
47 avstod
294 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

48 för utskottet
5 för res. 3
3 avstod
293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 3 L, 3 MP
För res. 3: 4 V, 1 -
Avstod: 3 KD
Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

JuU29 Terrorism

Punkt 9 (Kriminalisering av deltagande i andra våldsbejakande organisationer)

1. utskottet
2. res. 6 (M, KD)

Votering:

42 för utskottet

14 för res. 6

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 6: 11 M, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 16 (Brott mot anmälningsplikten)

1. utskottet
2. res. 12 (M, C, KD, L)

Votering:

34 för utskottet

22 för res. 12

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 4 V, 3 MP, 1 -

För res. 12: 11 M, 5 C, 3 KD, 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 18 (Avhjälpan av verkställighetshinder)

1. utskottet
2. res. 14 (SD)

Votering:

46 för utskottet

10 för res. 14

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 14: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Prot. 2020/21:138
10 juni

Punkt 19 (Situationer där det finns verkställighetshinder)

1. utskottet
2. res. 15 (S, C, V, MP)

Votering:

27 för utskottet

28 för res. 15

1 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll res. 15.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 11 M, 10 SD, 3 KD, 3 L

För res. 15: 16 S, 5 C, 4 V, 3 MP

Avstod: 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 25 (Utländsk finansiering av terrorism)

1. utskottet
2. res. 21 (M, KD)

Votering:

42 för utskottet

14 för res. 21

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 21: 11 M, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 26 (Överenskommelsen om åtgärder mot terrorism)

1. utskottet
2. res. 22 (C, L)

Votering:

47 för utskottet

8 för res. 22

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 M, 10 SD, 4 V, 3 KD, 3 MP, 1 -

För res. 22: 5 C, 3 L

Frånvarande: 84 S, 60 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -
Helena Antoni (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU21 Förbud mot otilförliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter

Punkt 2 (Undantagande av de största leverantörsföretagen)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

51 för utskottet

5 för res.

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res.: 4 V, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 11 (forts. från § 7) **En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025 m.m.** (forts. AU11)

Anf. 90 MARTIN ÅDAHL (C):

Herr talman! Arbetsmiljö och arbetsmiljöstrategi är ett stort och viktigt område.

Vi har de senaste åren sett hur tragiskt tungt men också hur positivt det ibland väger. Jag vill fokusera på en av de positiva sidorna som, mitt under detta tunga pandemiår, presenterades i måndags. Arbetsmarknadens parter har kommit överens om en viktig del för arbetsmiljön i Sverige: kompetensutvecklingen.

Vi ser i olika mätningar av den typ som OECD gör att trygghet på arbetsplatsen är väldigt beroende av inte fyrkantiga och föråldrade regler, som vi tidigare haft i Sverige, utan av att man är stark i fråga om kompetensen. Därför är det avtal som i måndags bekräftades med tre departementsskrivelser avgörande för arbetsmiljön i landet.

Herr talman! Nu finns det för första gången möjlighet för människor som är mitt i livet och som behöver bygga på sina möjligheter att utvecklas på arbetsmarknaden att få en kompetensutveckling som att få upp till motsvarande ett helt år av studier. Sjuksköterskor kan bli barmorskor. Undersköterskor kan bli sjuksköterskor. Arbetare som kanske har sett nya chanser i livet får möjlighet att gå en yrkeshögskoleutbildning och få en nystart på arbetsmarknaden. Det blir en nystart inte bara för personen själv utan även för Sverige. Det kommer att stärka tryggheten och tilliten på arbetsplatserna i Sverige oerhört mycket. Det är en ljuspunkt under detta tunga år.

Det har också kommit mycket tunga besked. På grund av pandemin har färre personer varit på arbetsplatserna, i synnerhet på byggarbetsplatserna. Antalet dödsolyckor på arbetsplatserna har därför minskat i Sverige, även om 24 per år fortfarande är alldeles för många. Men det sorgliga är att samtidigt har antalet anmälda arbetssjukdomar ökat alldeles förskräckligt. Det har nästan fördubblats, med 84 procent. För kvinnor har det mer än

Prot. 2020/21:138

10 juni

En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025 m.m.

fördubblats. Det har i synnerhet varit de som arbetar inom vård och omsorg som har drabbats av covid.

Regeringen har gjort insatser för att skydda arbetsmiljön på arbetsplatserna. Men vi har pekat på de brister som har funnits i utbildningen, som är en central del av arbetsmiljöarbetet, inom vården och omsorgen. Där har många saknat det de har behövt för att kunna möta pandemin. Det måste bli mycket bättre.

En arbetsmiljösituation som vi hittills inte har debatterat särskilt mycket i kammaren har också hamnat i fokus. En ny rapport från Myndigheten för arbetsmiljökunskap visar att omkring 40 procent av alla i Sverige har arbetat hemifrån under det här året. Det känner nog väldigt många igen. Det har gett upphov till ganska stora förändringar av arbetsmiljön under det här året. Det har blivit en helt annan individualisering. Arbetsmiljöarbetet har förändrats på många sätt.

Centerpartiet har pekat på det ganska uppenbara, som man inte har tänkt på särskilt mycket; om vi ska gå in i en digital era måste också arbetsmiljön i hemmet anpassas. Det handlar om ergonomin med tanke på den stol vi sitter på och den skärm vi tittar på. Det handlar dessutom om den sociala situation man hamnar i när man plötsligt är ensam på jobbet. Tidigare har man haft kamrater, fikastunder och en gemenskap. Det sätter ganska stor psykosocial press på många. Inte alla trivs med att sitta ensam hemma framför skärmen.

Därför vill jag yrka bifall till reservation 28 om hemarbete, som vi har tillsammans med Liberalerna.

Det finns också stora, både miljömässiga och andra, fördelar med distansarbete, till exempel när det gäller flexibilitet. Det är alltså inte bara negativt. Men det vi pekar på i motionen är att man måste tänka på ett nytt sätt. Man kan inte bara skicka hem skyddsombud till folk för att kontrollera arbetsmiljön. Hur ska det då göras? Ska det kontrolleras digitalt?

I motionen kommer vi fram till att vi måste ha en dialog om det i Sverige. Vi måste ha en dialog med arbetsgivarna. Även om vi kanske, förhoppningsvis, är på väg ut ur denna tunga pandemiperiod behöver det finnas en beredskap för framtiden, som på gott och ont kommer att innebära ett mycket större beroende av en digital arbetsmiljö i hemmet.

I fråga om arbetsmiljöarbetet lyfter vi också fram att small is beautiful. Det är viktigt att vi tittar på det lilla företagets villkor. Där finns möjligheten att ha ett mycket mer nära och klokt arbetsmiljöarbete. Men eftersom Arbetsmiljöverket och arbetet ofta är anpassat efter de stora enheterna, de stora inspektionerna och de standardiserade lösningarna på problemen brister ofta dialogen med småföretagen. Man vill göra rätt, men det är inte särskilt lätt.

Åtgärderna och samverkan är inte anpassade efter det lilla företagets arbetsmiljösituation. I stället för att vara de bästa när det gäller arbetsmiljö, vilket många småföretag verkligen strävar efter, kan det ibland slumpa sig så att man hamnar helt utanför. Det beror inte på att man vill det, utan på att det, som en tidigare talare sagt, är svårt att göra rätt i stället för lätt att göra rätt. Därför har vi ett särskilt yttrande om det.

Som nämnts här finns det också arbetsmiljösituationer av mycket allvarligare karaktär. Det har att göra med exploatering och med utsatthet när personer hamnar i beroendeställning. Det kommer vi att debattera i nästföljande ärende här i kammaren. Men vi har också reservation 12, som

handlar om att Arbetsmiljöverket i situationer där personer är exploaterade och utsatta faktiskt ska ha möjlighet att inleda ett utredande arbete. Annars får polisen ta vid, och de kan inte alltid ta tag i den situation som man observerar på plats. Men det kommer som sagt tillbaka.

Även om detta år har inneburit skenande – faktiskt – arbetsmiljöproblem när det gäller covid och arbetstagares utsatthet i pandemin har det alltså även inneburit lösningar. Det handlar om lösningar där parterna kan enas om förslag för att stärka kompetensen och göra arbetsmiljön mycket mer stark och stabil på våra arbetsplatser. Det handlar om lösningar där vi vågar se arbetsmiljöns behov av kompetens inom vården och lösningar där vi har börjat se arbetsmiljön och den digitala hemmiljön som en helt naturlig del av arbetsmiljöarbetet. I all denna sorg och bedrövelse bådär det gott för framtiden.

Jag yrkar bifall till reservationerna 12 och 28.

Anf. 91 CICZIE WEIDBY (V):

Herr talman! Vi har så många fru talmän att man nästan blir förvånad när det är en herr talman som sitter i stolen!

I dag debatterar vi regeringens arbetsmiljöstrategi, och även om jag tycker att det finns mycket bra i strategin finns det såklart ett par grejer som saknas och som jag tycker att regeringen kan göra bättre.

För att arbetsgivaren ska kunna leva upp till arbetsmiljölagens krav på bland annat ett förebyggande och systematiskt arbetsmiljöarbete behöver arbetsgivaren ha goda kunskaper om arbetsmiljö. Det har många arbetsgivare också, men tyvärr kan man konstatera att det även finns många som saknar grundläggande kunskaper om såväl arbetsmiljö som hur man bedriver ett bra arbetsmiljöarbete. I förlängningen kan det leda till arbetsplatsolyckor, arbetsskador och sjukskrivningar.

För att möta problemet med bristande kunskap vill jag ta fasta på ett förslag som skyddsombud inom Fastighetsanställdas förbund och Seko har presenterat om att det bör ställas krav på en arbetsmiljöutbildning för att få starta företag. Jag anser att regeringen faktiskt bör tillsätta en utredning för att överväga regler om just obligatoriska moment med arbetsmiljökunskap för företag som vill anställa.

Det är bra att regeringen i sin strategi har mål om att alla ska kunna, orka och vilja jobba ett helt arbetsliv, men jag kan konstatera att konkreta åtgärder lite grann lyser med sin frånvaro. Bristen på åtgärder är olycklig, men det ligger tyvärr i linje med den förda politiken sedan pensionsåldern höjdes i januari 2020. Höjningen har nämligen inte följts av några åtgärder som gör det möjligt att jobba längre, till exempel förbättringar i arbetsmiljö och rehabilitering, en bra företagshälsovård och bättre möjligheter att vidareutbilda sig sent i livet.

Herr talman! Jag ser mycket allvarligt på de många arbetsplatsolyckor med dödlig utgång som har inträffat de senaste åren – nu senast för bara några dagar sedan. Det kan aldrig accepteras att människor dör till följd av sitt arbete. Varje dödsfall är en tragedi för de inblandade, och det är oacceptabelt i ett modernt arbetsliv. Jag anser därför att det krävs kraftfulla åtgärder för att vända utvecklingen.

Regeringen har initierat en rad åtgärder för att få ned antalet dödsolyckor i arbetslivet, och det arbetet är positivt. Men om den beslutade nollvisionen ska uppnås krävs skarpare åtgärder än dem man tidigare har

vidtagit, inte minst när det gäller regeringens nya vision om att ingen ska dö på jobbet. Därför anser jag att regeringen bör tillsätta en statlig kris-kommission som tar ett helhetsgrepp om dödsolyckor i arbetslivet och föreslår konkreta åtgärder för att vända utvecklingen.

En bra arbetsmiljö är en viktig förutsättning för ett långt och hållbart arbetsliv. De lokala och regionala skyddsombuden spelar en avgörande roll i det arbetet. För att skyddsombuden ska kunna utföra sitt uppdrag behöver de ges goda förutsättningar att just utföra sitt uppdrag, men tyvärr finns det alldeles för många och betydande hinder för detta. Vad som behövs nu är att skyddsombudens roll stärks.

För det första behöver situationen för de regionala skyddsombuden ändras så att de får tillträde till fler arbetsplatser än vad som är fallet i dag. Om arbetsgivaren är bunden av kollektivavtal måste det rimligtvis innebära att ett regionalt skyddsombud är välkommet på arbetsplatsen för att stödja det lokala arbetsmiljöarbetet. Det är mycket olyckligt att en riksdagsmajoritet, bestående av högerpartierna, under förra riksmötet röstade ned regeringens förslag om utökad tillträdesrätt. Det är precis lika olyckligt att utskottet nu fortsätter att visa en bristande förståelse för vikten av de regionala skyddsombudens verksamhet och behovet av just en utökad tillträdesrätt.

Därför anser jag att regeringen bör återkomma med ett förslag om att ändra arbetsmiljölagen så att de regionala skyddsombuden får rätt att verka på företag med kollektivavtal även om det vid just det tillfället inte finns någon medlem på arbetsplatsen.

För det andra vill jag poängtera att skyddsombuden måste ges goda förutsättningar vad gäller utbildning, vidareutbildning och fortbildning för att de ska kunna utföra sitt uppdrag. Dagens regelverk tillåter inte detta i tillräcklig utsträckning, och många skyddsombud som jag träffar upplever även att de blir ifrågasatta av sina arbetsgivare. Till skillnad från utskottet ser jag skäl att förändra regelverket på detta område. Jag tycker att regeringen bör återkomma med ett förslag om att skyddsombudsutbildningens längd ska uppgå till minst fem dagar, med lagstadgad rätt till vidareutbildning och fortbildning om minst en dag per år.

Dessutom, herr talman, är det väldigt många skyddsombud som vittnar om att de utestängs från planering och riskbedömningar. Därmed riskerar allvarliga brister i arbetsmiljön att inte uppmärksammas och åtgärdas. Det ökar risken för tillbud och olyckor, som i allra värsta fall får dödlig utgång.

Byggnadsarbetareförbundet har föreslagit att Arbetsmiljöverket ska kunna utdöma sanktionsavgifter om skyddsombud inte tillåts vara med vid riskbedömningen på det sätt som lagen faktiskt föreskriver, och jag ställer mig definitivt bakom förslaget. Jag anser därför att regeringen bör återkomma med förslag om att Arbetsmiljöverket ska kunna utdöma sanktionsavgifter mot arbetsgivare om skyddsombuden inte tillåts vara med i riskbedömningen.

Herr talman! I Sverige togs beslutet att införa 8 timmars arbetsdag den 4 augusti 1919. Det skedde efter årtionden av fackliga strider, och industriarbetare gick då från 16 timmars utslitande jobb till 8 timmars – äntligen. Sedan dess har det i princip inte hänt någonting, förutom 1971 – det är alltså 50 år sedan – då femdagarsveckan infördes och en normal arbetsvecka blev 40 timmar lång.

Jag håller med utskottet om att arbetsmarknadens parter har en väldigt central roll när det gäller hanteringen av arbetstidsfrågor, men till skillnad från utskottet anser jag att det behövs tydligare stöd i lagstiftningen som kan utgöra grund för förhandlingar och avsteg från kollektivavtalen. Arbetstagarnas skydd i lagen behöver stärkas på flera olika sätt.

Det behövs ett mänskligare arbetsliv med plats för fler, där människor inte slits ut i förtid utan orkar jobba till pensionsåldern. Ett ökat inflytande för arbetstagarna när det gäller arbetstidens förläggning och omfattning är därför av central betydelse för att åstadkomma ett hållbart arbetsliv.

Det behövs också bättre förutsättningar för par att leva jämställt. Kortare arbetstid, det vill säga en generell arbetstidsförkortning, vore ett avgörande steg i en sådan progressiv och frihetsvidgande utveckling. Jag beklagar att utskottet återigen stänger dörren för möjligheten att gå i denna riktning.

Vidare är det faktiskt inte rimligt att arbetstagare ska tvingas betala med sin hälsa och sin fritid för att tillgodose arbetsgivarens behov av flexibilitet och precisionsbemanning, som man har till exempel vid delade turer. De försök som berörda fackförbund har gjort för att begränsa delade turer genom avtal har varit bra, men det behövs även där stöd i lagstiftningen, exempelvis genom någon typ av förbud som kan utgöra grund för förhandlingar och avsteg i kollektivavtal.

Reglerna om dygnsvila bör även de bli enklare och bättre. Det är viktigt med en tydlig skyddslagstiftning för personer som arbetar på obekväma och oregelbundna arbetstider, eftersom natt- och skiftarbete sliter hårt på människor. Det vet vi alla.

En angelägen fråga är också att se över regelverket och ersättnings-systemet för jourtid. Genom en förändring av arbetstidslagen skulle bland annat de kvinnodominerade yrkesgrupper som drabbas av det nuvarande regelverket för jourtid dels ges möjlighet att arbeta heltid, dels få lön för all den tid då de faktiskt står till arbetsgivarens förfogande, även under jourtid.

Ytterligare en angelägen fråga är att förstärka rättigheterna för arbetstagare vars arbetsgivare omreglerat tidigare heltidsanställningar till deltidanställningar. I till exempel den norska arbetstidslagstiftningen finns sedan 2013 en reglering som ger just deltidsanställda som arbetat mertid rätt att utöka sin anställning. Jag ser mycket positivt på att det finns fackförbund som driver den här frågan i avtalsförhandlingar med arbetsgivarna. Det skulle vara en bra sak om vi såg över ett liknande förslag även för Sverige.

För att komma till rätta med de olika saker som jag just har tagit upp anser jag att regeringen bland annat bör vidta följande åtgärder:

- tillsätta en utredning med uppdrag att belysa möjligheterna för en generell arbetstidsförkortning
- återkomma med lagförslag som begränsar de så kallade delade turerna
- återkomma med lagförslag om ändring av arbetstidslagen så att perioden som ska ingå i dygnsvilan blir densamma som i definitionen av natt, det vill säga perioden mellan klockan 22.00 och 06.00.

Herr talman! Jag vet att jag har dragit över min talartid men har några avslutande ord.

I arbetstiden speglas det nutida svenska klassamhället. Det är framför allt tjänstemän som får kortare arbetstider via kollektivavtal i dag. Hela 20 procent jobbar faktiskt mindre än 40 timmar i veckan. Är man arbetare är det omkring 96 procent som inte har någon arbetstidsförkortning, däremot ett ökat övertidsarbete.

I en tid där en stor del av befolkningen inser att frukten av lönearbetet allt oftare stavas övertid, stress, förslitning och utbrändhet borde arbetstidsfrågan vara så mycket viktigare än vad den är. Därför yrkar jag bifall till Vänsterpartiets reservation 29.

Anf. 92 MICHAEL ANEFUR (KD):

Herr talman! Till att börja med vill jag säga att Kristdemokraterna självklart står bakom samtliga av sina reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation 25.

Arbetsmiljön är avgörande för både företag och enskilda. En god arbetsmiljö där man känner sig säker är bra för att den leder till goda resultat. På samma sätt leder en dålig arbetsmiljö till osäkerhet och dåliga resultat.

Det här leder till att arbetsmiljöfrågor alltid måste vara aktuella och utvecklas till en ännu bättre standard. Mycket har naturligtvis hänt de senaste 50–75 åren. De mest uppenbara och vidrigaste arbetsmiljöerna har tack och lov försvunnit. Men det innebär inte att arbetet är slutfört – inte alls. Så länge svensk arbetsmarknad inte når det självklara målet om en nollvision för dödsolyckor i arbetslivet har vi alla mer att göra.

Vi kristdemokrater ser det uppenbara problemet att det inte finns någon samlad bild av vad som orsakar dödsolyckor i samband med utfört arbete. Därför vill vi att det sker en ordentlig genomlysning av dödsolyckornas orsak. Det behövs en nationell strategi, en ordentlig analys och en långsiktighet i det arbetet. Tyvärr, herr talman, avslår utskottet detta för oss i grunden självklara förslag för att kunna nå nollvisionen om arbetsrelaterade dödsolyckor.

Herr talman! Ingen har kunnat missa coronapandemin, som inneburit och innebär stora påfrestningar för hela landet och för hela världen. Det är massor av smittade och sjuka. Många är inlagda på iva, och drygt 14 000 människor har dött med eller av corona.

Samtidigt som det blev en påfrestning för oss alla blev det en extra tuff påfrestning för dem som arbetar inom vård och omsorg. Många har fått slita omänskligt hårt, jobbat långa pass och övertid och fått inställda ledigheter och semestrar.

Herr talman! Det räcker inte med det. När pandemin slog till visade det sig att beredskapen var dålig, riktigt dålig. Inom äldreomsorgen fanns inte skyddsutrustning i tillräcklig omfattning, inte ens när det handlade om det rent basala som skyddshandskar, munskydd, visir och förkläden. Alla kommer vi nog ihåg bilderna och reportagen med de desperata försöken att skydda sig genom att egentillverka visir av overheadfilm.

Det viktiga nu är dock inte att klaga och peka finger utan att bygga upp en beredskap inför nästa kris, för vi kan vara säkra på att en sådan kommer i någon form. Vi kristdemokrater menar att det är viktigt att det i arbetsmiljölagen blir tydligt vilken skyddsutrustning som ovillkorligen måste finnas tillgänglig i olika vårdsituationer. Det är också viktigt att denna

skyddsutrustning finns lagrad och tillgänglig när en större kris inträffar. Tyvärr, herr talman, säger utskottet nej till även detta.

När coronakrisen nu avtar och förhoppningsvis försvinner är det dock inte över för alla. Bland vård- och omsorgspersonal finns det en stor risk att det nästan övermäktiga arbetet leder till psykosociala problem för den enskilde. Detta menar vi måste kunna följas upp på riktigt för att kunna ge ett individanpassat stöd. Det torde också för den här kammaren vara väldigt intressant att få en nationell bild av om och i så fall hur mycket den psykiska hälsan har påverkats för personal inom vård och omsorg, detta i syfte att kunna vara bättre förberedda nästa gång. Inte heller dessa förslag får stöd i utskottet.

Herr talman! Som sagt var är arbetsmiljö en stor och viktig fråga som varje enskilt företag har att följa upp och utveckla systematiskt. Men inte minst för de mindre företagen kan det av olika skäl vara svårt att fullt ut följa reglerna och anpassa verksamheten. Därför är kontroller av största vikt, och genomförandet av kontrollerna ligger hos Arbetsmiljöverket.

Gott så – men vår uppfattning är att det som görs i dag inte är tillräckligt. Därför föreslår vi att det ska påbörjas ett pilotprojekt inom Arbetsmiljöverket som innebär en egendeklaration från företaget om den egna arbetsplatsens arbetsmiljö. Ett sådant pilotprojekt skulle kunna få minst två positiva effekter, dels att företagen kontinuerligt varje år måste se över sin arbetsmiljö i samband med att den här deklARATIONEN ska lämnas in, dels att antalet kontroller och uppföljningar av arbetsmiljön ökar. Föga förvånande, herr talman, blev inte heller detta tillstyrkt av utskottet.

Detta leder till att vi kristdemokrater kommer att fortsätta att arbeta för en stark, individuell och utvecklad arbetsmiljö. Vi kommer tillbaka med fler förslag om ett år.

Anf. 93 MARIA NILSSON (L):

Herr talman! Jag ska försöka göra ett inlägg för min kollega Arman Teimouri i debatten.

Att ha ett jobb handlar inte bara om att få vardagen att gå ihop. Ett jobb, när det fungerar väl, stärker ditt välmående och din självständighet och ger en känsla av att vi tillsammans bidrar till vår gemensamma välfärd.

Men arbetslivet ska också vara hållbart. Olyckor, brottslighet och andra missförhållanden måste minimeras och bekämpas på ett effektivt sätt. Liberalerna välkomnar att regeringen med sin nya arbetsmiljöstrategi tar viktiga steg mot en politik för en bättre arbetsmiljö för alla, men det finns flera perspektiv som vi anser att regeringen borde ha inkluderat.

Fru talman! Bland annat är arbetsmiljöstrategin bristfällig i att skapa förutsättningar för arbetsgivare att prioritera förebyggande insatser mot sjukskrivningar. Likaså gäller det att ge arbetsgivare incitament att förebygga stress på arbetsplatsen.

Liberalerna anser att regeringen bör tillsätta en utredning för att föreslå hur stress kopplat till psykiska sjukdomar, mobbning och sexuella trakasserier kan inkluderas i större grad i arbetsmiljöföreskrifterna. Det här, fru talman, är viktigt ur ett jämställdhetsperspektiv där nyblivna mammor inte sällan går ned i arbetstid men förväntas producera ungefär samma som tidigare, vilket många gånger fullt naturligt orsakar stor stress och därpå sjukskrivningar.

Prot. 2020/21:138

10 juni

-----
*En god arbetsmiljö
för framtiden – regeringens
arbetsmiljöstrategi 2021–2025
m.m.*

Genomgående skulle vi från Liberalernas sida säga att det saknas ett företagarperspektiv i det dokument som just kommer att påverka tusentals företagare runt om i landet. Arbetsgivare generellt förstår vikten av att skapa en god arbetsmiljö för sina anställda. Regelverken måste underlätta för företagare att göra rätt, inte bara öka redovisningsbördan. Det är därför vi gärna hade sett att strategin hade haft ett större företagarperspektiv där morötter och krav kunde ha gått mer hand i hand.

Fru talman! Arbetsmiljöverket har en viktig roll för arbetsmiljöarbetet på den svenska arbetsmarknaden. Verket arbetar med viktiga frågor kring att minska riskerna för ohälsa och olycksfall i arbetslivet samt att förbättra arbetsmiljön ur ett helhetsperspektiv. Men en liten myndighet med ett stort ansvar kräver en vassare styrning och politisk vilja för att arbetet ska bli så effektivt som möjligt. Vi ser framför allt fyra delar som borde förbättras.

För det första är vi liberaler goda vänner av både statistik och framför allt god forskning. Vi behöver göra en översyn av Arbetsmiljöverkets arbete och rutiner för att myndigheten i högre utsträckning ska fokusera sina insatser vid den typ av arbetsplatser som enligt statistik och forskning är överrepresenterade inom platsolyckor och arbetsmiljöbrott.

För det andra – vi har sagt det förut, och vi säger det igen – behöver vi ge ett uppdrag till Arbetsmiljöverket och DO att underlätta för tips och anmälningar, särskilt med hänsyn till psykisk ohälsa, mobbning och sexuella trakasserier.

För det tredje behöver vi stärka skyddet för visseblåsare på arbetsplatser. Med det sagt välkomnar vi att regeringen föreslår stärkt skydd för visseblåsare. Den propositionen ska vi inte hantera här och nu, men vi hade gärna sett att regeringen även i arbetsmiljöstrategin lyft upp dessa viktiga frågor.

För det fjärde behöver vi ge ett uppdrag till Arbetsmiljöverket att ge mer råd och stöd om god arbetsmiljö till arbetsgivare inom vården. Det gäller stöd och omsorg för att minska stress, belastningsskador och annan ohälsa. Med tanke på vad vården och omsorgen har gått igenom under det senaste året borde regeringen ha dragit den lärdomen.

Fru talman! Vi vill också peka på den viktiga roll som företagshälsovården spelar i ett hälsofrämjande arbete. Dess uppgift är att hjälpa företag och arbetsplatser att långsiktigt utveckla den fysiska och psykosociala arbetsmiljön. Den syftar till att förebygga ohälsa bland medarbetare och att skapa förutsättningar för ett långsiktigt hållbart arbetsliv.

Vi behöver utveckla det hälsofrämjande arbetet. Därför har det varit viktigt att möjliggöra och intensifiera företagshälsovårdens arbete i hälsofrämjande syfte.

Fru talman! Precis som det tidigare har sagts från talarstolen i debatten har vi alla på olika sätt fått ställa om det senaste året. Bara här i riksdagen har vi anpassat oss till hur verkligheten ser ut. Vi är i alla fall här bortskämda med att ha ett kontor att gå till. Men när hemarbete har blivit mer regel än undantag har det kommit fantastiska lösningar på att få rätt kontorskänsla även hemma. Våra strykbrädor har agerat ståbord, och böcker har fixat höjden på datorn. Ena timmen ligger vi i soffan – förmodligen Arman, inte jag – den andra sitter vi på en stol i köket och den tredje i en solstol på balkongen – förmodligen också Arman, fru talman. Så går det runt.

Vi får verkligen uppskatta den kreativitet vi ändå har, men med detta sagt – vi kan skratta lite när vi känner att vi är på väg ut ur det värsta – finns det fortfarande stora utmaningar, kanske särskilt vid hemarbete. Exempelen med böcker och strykbrädor känner de flesta igen, men det är också väl känt att många har känt sig hämmade av att inte ha den teknik de önskar och att bredbandet krånglar. Framför allt handlar det om det sociala när arbetskamraterna endast syns på en skärm och det inte går att ta en kaffe i korridoren och prata lite grann om hur helgen har varit.

När regeringen nu gör detta strategiarbete för arbetsmiljön är det viktigt att bejaka hur situationen ser ut här och nu. Vi inser att lagar och regler inte alltid har hängt med. Var går gränsen mellan frivilligt och förväntat hemarbete, och hur ska arbetstider hanteras vid hemarbete? Vilket ansvar har arbetsgivaren för den psykosociala arbetsmiljön i hemmet? Det här är bara några av de frågor som vi behöver få svar på.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag gå tillbaka till där jag började. Liberalerna välkomnar att regeringen med sin nya arbetsmiljöstrategi tar viktiga steg mot en politik för en bättre arbetsmiljö för alla. Samtidigt hade vi önskat att regeringen inkluderat ytterligare perspektiv i den strategin.

Vi står givetvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1.

Anf. 94 JOHAN ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att uttrycka min glädje över det stora intresse för arbetsmiljöfrågor som Sveriges riksdag uttrycker genom att behandla de 71 reservationerna och regeringens arbetsmiljöstrategi i detta betänkande.

Det märks att det aktiva arbete som regeringen har och genomför inom arbetsmiljöområdet ger effekt på arbetsmiljön i vårt yrkesliv.

Vi behandlar i dag regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025. Det är regeringens andra arbetsmiljöstrategi som riksdagen tar ställning till. Vi har också tagit del av en utvärdering av den tidigare arbetsmiljöstrategin, som visar att den har gett effekt. Men vi behöver naturligtvis gå vidare.

Det senaste året, eller de senaste 18 månaderna, har varit en händelserik tid. Covid-19 har påverkat arbetsmiljön i allra högsta grad. Precis som flera andra talare nämnt har arbetssjukdomarna ökat, mest till följd av pandemin som vi har genomlevt och delvis fortfarande genomlever.

I strategin fokuserar vi på fyra områden:

- ett hållbart arbetsliv så att alla ska kunna, orka och vilja jobba ett helt arbetsliv
- ett hälsosamt arbetsliv som ska bidra till utveckling och välbefinnande
- ett tryggt arbetsliv så att ingen ska riskera sin hälsa på grund av jobbet
- en arbetsmarknad utan brott och fusk – en bristfällig arbetsmiljö ska aldrig kunna vara ett konkurrensmedel.

Det är honnörsorden vi har i den arbetsmiljöstrategi som är framtagen.

Vi har högre ambitioner i denna arbetsmiljöstrategi än i den som vi har haft hittills. De behöver vara högre för att ingen ska skadas eller bli sjuk av jobbet. Arbetslivet bör erbjuda var och en som arbetar trygghet, utveckling och möjlighet till god hälsa. Att skapa friskare arbetsplatser är en

viktig del i att främja hälsan och ska vara en central del i det dagliga arbetsmiljöarbetet. En god arbetsmiljö ger utrymme för människor med olika bakgrund och olika förmågor i arbetslivet.

Regeringen utvidgar också nollvisionen för dödsolyckor till att ingen ska behöva dö till följd av sitt arbete. Det handlar om arbetsplatsolyckor som leder till döden men också om arbetsrelaterad dödlighet på grund av exempelvis sjukdom, ohälsosam stress, cancer och suicid. Det är viktiga delar i en fråga som vi kanske inte pratat så mycket om tidigare.

Arbetsmiljöréglerne måste ge samma skyddsnivå för kvinnor som för män oavsett yrke, bransch och sektor.

Arbetsmiljörégelverket behöver ses över. Där har man från regeringens sida aviserat att man framgent kommer att titta på hur vår lagstiftning ser ut.

Arbetsmiljörégelverket ska naturligtvis vara anpassat för dagens och morgondagens arbetsliv.

Det är klart att vi alla blev ganska berörda när pandemin slog till och vi såg ganska många exempel på brist på utrustning, skyddsutrustning och annan, som behövdes för att kunna vårda dem som var i störst behov av vård. Det här är sådant som jag tror att man aldrig kan ha fullständig beredskap för. Men kan kanske ha planer för att på ett annat sätt jobba med pandemier, som vi kanske får se på ett helt annat sätt än tidigare.

Det har varit en period med mycket distansarbete. Vi ledamöter har upplevt det, men det har också väldigt många andra av dem som i dag är yrkesverksamma i landet.

Här vill jag slå ett slag för den rapport som Myndigheten för arbetsmiljökunskap, Mynak, har tagit fram när det gäller hemarbete och hur viktigt och värdefullt det är att ha ett gott arbetsmiljöarbete även för dem som jobbar på distans. Arbetsgivaren har det fulla ansvaret för att så sker.

Något som också är viktigt är att vi har en god arbetsmiljö som säkerställer kompetensen inom viktiga sektorer. Här har regeringen och samarbetspartierna satsat på väldigt mycket stöd till offentlig sektor när det gäller att säkerställa god kvalitet i vård och andra delar.

Något annat som är viktigt är kampen mot arbetslivskriminaliteten. Det tänkte jag inte gå in så jättemycket på, för det kommer vi att debattera här senare.

En viktig del för att kunna genomföra ett bra arbetsmiljöarbete är partsmodellen, det vill säga att man har arbetsgivare och arbetstagare som har bra kunskap om arbetsmiljöarbetet och värdet och vikten av detta.

Det kan inte nog framhållas hur viktiga skyddsombuden är. I dag ser vi dessvärre en trend att antalet skyddsombud ute på våra arbetsplatser sjunker. Det känns som en fråga där vi verkligen behöver ta krafttag för att se till att man utser skyddsombud och bevarar den partsmodell man har, som är så vedertagen på svensk arbetsmarknad. Vi pratar om partsmodellen i många andra situationer, när det gäller minimilön och andra delar. Den är minst lika viktig när det gäller skyddsorganisationen och arbetsmiljöorganisationen.

Sverigedemokraterna pratade om de regionala skyddsombuden. Jag kan bara beklaga att det inte fanns stöd i denna kammare för att ge regionala skyddsombud tillträdesrätt till arbetsplatser där man har kollektivavtal men saknar en lokal arbetsorganisation.

Det är en fråga som vi kommer att driva i kommande valrörelse. Vi kommer att söka mandat för att verkligen få till en skyddsorganisation som är värd namnet. Inte minst den tid som vi nu har genomlevt visar att det behövs i den här delen.

År 2019 genomförde de regionala skyddsombuden 56 000 besök på olika arbetsplatser, så de har verkligen ett viktigt arbete att genomföra.

Med de orden, fru talman, vill jag yrka bifall till förslaget, bifall till strategin och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 95 LEILA ALI-ELMI (MP):

Fru talman! En god arbetsmiljö är helt nödvändigt för en välfungerande arbetsmarknad. Alla som arbetar i Sverige ska ha en arbetsmiljö som ger förutsättningar att både kunna och vilja arbeta ett helt arbetsliv. Det är viktigt för individen men även avgörande för hela samhället, inte minst i ljuset av den kompetensutmaning vi står inför.

Att skapa friska arbetsplatser är en viktig del i att främja människors hälsa och kan samtidigt bidra till lönsamhet för företag och samhälle. Ingen ska riskera liv eller hälsa på grund av jobbet, och det är välkommet att regeringen fortsätter att prioritera och förstärka arbetet med att bekämpa dödsolyckor i arbetslivet.

En dålig arbetsmiljö ska aldrig tillåtas vara ett konkurrensmedel för oseriösa företag. Här har den svenska arbetsmarknadsmodellen en viktig roll att spela. Men även Arbetsmiljöverkets tillsynsarbete behöver fungera på ett bra sätt.

Fru talman! Arbetsmiljön är också en jämställdhetsfråga. Vi vet att undersköterskor och annan personal i hemtjänst och hemsjukvård och på äldreboenden är sjukskrivna i större omfattning än andra yrkesgrupper. Detta är en varningsklocka, och vi måste agera. Ett hållbart arbetsliv i de kvinnodominerade vård- och omsorgsyren är kanske en av våra viktigaste jämställdhetsfrågor. Vi pratar om sjuksköterskor, vårdbiträden och undersköterskor som alltför länge har offrat psykisk och fysisk hälsa för att ta hand om andra.

En modern välfärdspolitik behöver ta detta på allvar. Vi kan inte ha en omsorg och en sjukvård som gör personalen sjuk. Miljöpartiets och regeringens återhämtningsbonus är en viktig del i att påskynda resan mot ett hållbart arbetsliv och i att öka personalens inflytande.

Coronapandemin har varit otroligt tuff för de anställda i vården, men behovet av att stärka arbetsmiljön inom vård och omsorg har varit stort även tidigare. Att prioritera arbetsmiljön för dem som arbetar i vård och omsorg är därför viktigt på både kort och lång sikt. Färre ska behöva bli sjuka av sitt arbete och fler måste vilja jobba i dessa yrken om vi ska klara av välfärden framöver.

Återhämtningsbonusen är inte en kortsiktig satsning. För 2021 finns 300 miljoner kronor avsatta och därefter totalt 1 miljard kronor per år. Miljöpartiet kommer att prioritera arbetsmiljö i vård och omsorg högt även framåt.

Fru talman! På längre sikt vill Miljöpartiet att fler människor ska få mer makt över sin egen tid. Vi vill få till stånd reformer som sänker normalarbetstiden och ökar människors möjligheter att påverka sin arbetstid och sina arbetsvillkor. Vårt mål är att vi tar ut vårt ökade välstånd i mer tid för varandra i stället för i prylkonsumtion.

Som jag tidigare har lyft här i kammaren kan några steg på vägen mot sänkt normalarbetstid vara att låta äldre gå ned i arbetstid med bibehållen lön eller att erbjuda människor att ta ut sin löneförhöjning i mer ledig tid i stället. Ett annat kan vara sänkt arbetstid med bibehållen lön i tunga, kvinnodominerade yrken, som vård och omsorg.

Fru talman! Regeringen betonar i arbetsmiljöstrategin att kränkande särbehandling, trakasserier och mobbning inte ska få förekomma på den svenska arbetsmarknaden. Detta tror jag att vi alla är överens om. Det är oerhört viktigt att arbetet mot diskriminering och trakasserier på arbetsplatser fortsätter. Därför behöver vi en stark diskrimineringslagstiftning samt tillräckliga resurser till både Diskrimineringsombudsmannen och Arbetsmiljöverket.

Regeringen har de senaste åren stärkt det arbetet, och mycket har gjorts på myndighetsnivå. Det finns dock anledning att återkomma till dessa frågor när Utredningen om en effektiv och ändamålsenlig tillsyn över diskrimineringslagen kommer med sitt slutbetänkande i oktober.

Fru talman! Arbetet utgör en stor del av våra liv. Det är viktigt att människor kan må bra och känna sig trygga genom hela yrkeslivet, inte minst i en tid när arbetsmarknaden är under förändring. Därför är regeringens strategi både välkommen och nödvändig.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 juni.)

§ 12 Riksrevisionens rapport om statens insatser mot exploatering av arbetskraft

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2020/21:AU12
Riksrevisionens rapport om statens insatser mot exploatering av arbetskraft (skr. 2020/21:169)
föredrogs.

Anf. 96 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Vi ska här debattera Riksrevisionens rapport om statens insatser mot exploatering av arbetskraft. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1 i betänkandet.

Det är glädjande att se att utskottet ställer sig bakom Moderaternas och Sverigedemokraternas yrkande gällande ändrade sekretessregler då detta är ett problem och något som begränsar möjligheten att utföra gemensamma kontroller mot arbetslivskriminalitet. Men Sverigedemokraterna hade önskat att man ville gå lite längre. Det handlar om samordning, kartläggning av arbetskraftsexploateringens omfattning, tydligare direktiv till våra myndigheter samt utredning av hur lagen ska utformas så att det framgår att det är otillåtet att ta betalt för en anställning eller att kräva tillbaka lön från en arbetstagare.

Sverigedemokraterna noterar att majoriteten i utskottet hänvisar till Arbetsmiljöverkets uppdrag inom ramen för regeringens nya arbetsmiljöstrategi, vilket vi inte anser räcker då det är en strategi och en vision som saknar skarpa förslag. Vi har här ett problem som är eskalerande, och då krävs

det skarpa förslaget och inte visioner. Utländska arbetare som tvingats betala för sina arbeten och som utnyttjas på svensk arbetsmarknad hjälps inte av visioner, utan här krävs handling.

Anf. 97 ALI ESBATI (V):

Fru talman! Vi debatterar i dag ett betänkande som rör Riksrevisionens rapport om statens insatser mot exploatering av arbetskraft. Själva temat, alltså exploatering av människor som arbetar i Sverige, är stort – dessvärre alltför stort – och mycket viktigt.

På svensk arbetsmarknad förekommer nämligen en utbredd arbetslivskriminalitet. Resultatet av det arbete som genomförs under sådana villkor kan ibland vara högst synligt. Ändå är de människor som utför arbetet och de människor som exploaterar dem och profiterar på deras arbete ganska osynliga fenomen i svensk samhällsdebatt. Det är nog rätt många i Sverige som inte känner till att detta är en del av verkligheten här hemma.

I en artikel i det senaste numret av tidskriften *Clarté* beskriver fackföreningsaktivisten Emil Boss det som händer i första hand migrantarbetare i Sverige. Jag citerar ett litet stycke:

”En medelålders kock som kom till Stockholm från Egypten för fem år sedan uttryckte det så här: ’Jag har arbetat i Egypten, jag har arbetat i Grekland och i Sverige. Det är bara i Sverige jag har träffat arbetare som jobbar för mat och ett sovutrymme. Det är ovanligt i de flesta afrikanska länder.’

En håltagare från Albanien arbetade med bygget av Mall of Scandinavia. Arbetslaget borrade på femtio meters höjd hela natten och kördes sedan direkt till ett nytt objekt på morgonen. Hans längsta arbetspass var 36 timmar i sträck.

– Sverige är ett av de värsta länderna att arbeta i, men många tror fortfarande att det är bra här, säger han.”

Detta är inte en verklighet för alla som arbetar i Sverige, men det gäller en tillräckligt stor grupp människor i vårt land i dag för att det ska vara uppenbart att det är ett stort samhällsproblem.

Även vid sidan av den här typen av extrem exploatering finns det tyvärr oseriösa aktörer som dumpar löner och villkor och systematiskt bryter mot lagar och regler i syfte att skaffa sig konkurrensfördelar.

Arbetslivskriminaliteten påverkar därmed arbetstagare, företag och i förlängningen hela samhället. Arbetstagare utnyttjas och tvingas arbeta till låga löner och usla villkor, vilket även pressar ned löner och villkor för övriga löntagare i utsatta branscher. Företag som följer lagar, avtal och regler konkurreras ut av oseriösa aktörer. Samhället går miste om miljardbelopp via uteblivna skatter och avgifter.

För att stoppa den här utvecklingen krävs det kraftfulla insatser från statens sida. En central del i det arbetet är förstås att motverka att arbetskraftsexploatering över huvud taget sker på svensk arbetsmarknad.

Man kan notera att majoriteten som exploateras är utländsk arbetskraft, varav många är arbetskraftsinvandrare från länder utanför EU, så kallade tredjelandsmedborgare. Det här är inget överraskande, tyvärr, därför att nuvarande regelverk för arbetskraftsinvandring som infördes av den borgerliga grupperingen, tidigare känd som Alliansen, plus Miljöpartiet är riggat för att arbetsgivare ska kunna utnyttja arbetstagare med låga löner och dåliga villkor. Det var förväntat att det skulle få de här effekterna när regelverket kom på plats.

För att förhindra att arbetskraftsinvandrare exploateras på svensk arbetsmarknad behöver regelverket för arbetskraftsinvandring förändras i grunden. Vänsterpartiet har länge krävt att så ska ske. Det behöver finnas en koppling mellan arbetskraftsbrist och arbetskraftsinvandring i olika branscher. Arbetskraftsinvandrarnas ställning måste också bli starkare för att fler ska kunna och våga säga ifrån, så att det blir möjligt att komma till rätta med problemen.

I Riksrevisionens rapport nämns regelverket för arbetskraftsinvandring som en av flera faktorer som har potential att motverka att arbetskraft exploateras. Men Riksrevisionen väljer av utrymmesskäl att inte beröra regelverket för arbetskraftsinvandring inom ramen för granskningen, trots att det utgör en huvudorsak till den arbetskraftsexploatering som präglar delar av svensk arbetsmarknad. Det är lite anmärkningsvärt. En genomgående förändring av nuvarande regelverk för arbetskraftsinvandring torde vara en av de mest centrala åtgärder som staten kan vidta på området.

Dessvärre har frågan gått lite grann i baklås på grund av det olycksaliga januariavtalet, där regeringen har förbundit sig att inte åtgärda problemen eftersom det skulle göra de nyliberala samarbetspartierna ledsna. Det är ett beklagligt förhållningssätt till ett mycket allvarligt samhällsproblem.

Fru talman! Även om en viktig aspekt alltså saknas i granskningen är det likväl en bra och intressant granskning som Riksrevisionen har genomfört. Man har ett antal rekommendationer till regeringen, och några av dem tycker vi att regeringen borde ha hanterat annorlunda. Det gäller bland annat rekommendationen att regeringen ska se till att lämpliga myndigheter tar fram information som är tillgänglig för alla riskgrupper om arbetstagarers rättigheter och skyldigheter, information om vart man kan vända sig och hur man kan få hjälp och stöd om man är utsatt för arbetskraftsexploatering samt en process för skydd och stöd som är anpassad till offret för arbetskraftsexploatering.

Det är en väldigt viktig ingång att det är de som drabbas som måste få starkare möjligheter och stöd för att säga ifrån. Det är bara så vi i grunden kan komma åt problemen, inte genom att massvis med poliser och andra myndighetspersoner springer runt och försöker lösa de här problemen på den myriad av arbetsplatser som finns. Här finns det alltså en förbättringspotential, och det är något som regeringen bör ta tag i.

Riksrevisionen rekommenderar också regeringen att utreda hur riskgrupper för arbetskraftsexploatering kan få bättre möjlighet att utkräva en avtalad eller innestående lön, hur krav på boendestandard och boendekostnader kan ställas på arbetsgivaren när en anställd erbjuds boende som en del av anställningen samt om myndigheterna bör utöva tillsyn över arbetsvillkoren för utländsk arbetskraft i branscher med ökad risk för arbetskraftsexploatering.

Just när det gäller myndigheternas möjligheter och rättigheter finns det saker att diskutera. Men man måste absolut stärka rätten för den som drabbas av exploatering att utkräva sin innestående lön. Det finns också internationella regelverk som säger att om man har genomfört ett arbete spelar det till exempel ingen roll vilken migrantstatus man har, utan man ska i alla fall ha rätt till sin lön. Och det måste finnas strukturer som gör att de människor som är i en mycket utsatt situation kan få stöd för detta. Regeringen väljer att inte heller gå vidare med den rekommendationen, och det är beklagligt.

Vänsterpartiet har därför en reservation nummer 2 i betänkandet, vilken jag yrkar bifall till.

Jag konstaterar också att det finns ett enigt utskott om ett yrkande från Moderaterna och Kristdemokraterna som också Vänsterpartiet ställer sig bakom. Det är en fråga som bland andra Skattemyndigheten tidigare har uppmärksammat. Det handlar om att ändra sekretessreglerna för att underlätta myndighetssamverkan i arbetet mot exploatering av arbetskraft. Till sist är det, glädjande nog, ett enigt utskott som nu riktar ett tillkännagivande till regeringen angående detta. Annars har det ofta i de här politiska sammanhangen suttit långt inne med förslag som utmanar företag, som sägs ha behov av affärssekretess, medan integritetsfrågor som rör individers rättigheter i stället tenderar att hanteras ganska lättsinnigt i debatten. Det är i alla fall en glädjande enighet i det här fallet.

Det finns också en mängd andra saker som man kan göra mycket mer brett för att komma till rätta med exploatering av arbetskraft. Det handlar om att stärka fackliga rättigheter, att stärka skyddsombudens ställning med mera. Men det är ju breda samhällsfrågor som vi lär återkomma till i många andra sammanhang.

Anf. 98 JOHAN ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna 1 och 2.

Det här är ett väldigt angeläget betänkande och en angelägen rapport som Riksrevisionen har tagit fram när det gäller insatser mot exploatering av arbetskraft. Precis som föregående talare kan jag tycka att Riksrevisionen kanske kunde ha tittat lite mer på de delar som gäller exploatering av arbetskraft. I dag har vi den lagstiftning som vi har.

Det har skett en hel del arbete just när det gäller arbetslivskriminaliteten. Det känns bra att det finns en bred samsyn kring detta i kammaren. Sedan får vi se hur det kommer att se ut när vi framöver kommer till skarpa förslag. Jag tänker bara ta upp några saker som har skett när det gäller det här arbetet och som vi ibland kanske glömmer snabbt.

Lex Laval revs upp den 30 juli 2020. Det blev nya utstationeringsregler, som gav möjligheter att kräva svenskt kollektivavtal. Det var en del i ett förbättrat klimat i arbetslivet.

Vi har gett 30 miljoner mer när det gäller möjligheten att arbeta med arbetslivskriminalitet, och Arbetsmiljöverket har uppgiften att samordna arbetet. Det innebär att det har blivit fler kontroller och tillslag. Över 4 000 kontroller har genomförts sedan 2018. I fokus för kontrollerna har de mest riskutsatta branscherna varit, som byggsektorn, skönhetsindustrin och restaurangbranschen.

Under 2019 valde ett av tio kontrollerade företag att stänga hela eller delar av sin verksamhet på grund av de brister som hade hittats. Och över 10 miljoner kronor har dömts ut i sanktionsavgifter.

Man har också sett människohandel, riskfyllda arbetsmiljöer, farliga och oskyddade arbetsmaskiner, bristande säkerhetsutrustning och bidragsbrott. Inget av detta hör hemma på svensk arbetsmarknad, så vi har verkligen anledning att gå vidare med att genomföra åtgärder för att stävja detta.

Det lämnades en utredning från Mikael Sjöberg, *Myndigheter i samverkan mot arbetslivskriminalitet*. Det kan låta ganska torrt, men det är en

väldigt läsvärd utredning som jag kan rekommendera er som inte har tagit del av den. Där finns rekommendationer som man har överlämnat till regeringen och som nu bereds i Regeringskansliet för att sedermera komma för ställningstagande i den här kammaren.

Jag kan lova er som lyssnar på debatten att vi kommer att göra allt vad vi kan från Socialdemokraterna för att få bukt med ofoget med arbetslivskriminalitet.

Fru talman! Jag yrkar än en gång bifall till utskottets förslag och avslag på de två reservationerna.

Anf. 99 SAILA QUICKLUND (M):

Fru talman! I dag behandlas som sagt Riksrevisionens rapport om statens insatser mot exploatering av arbetskraft.

Exploatering av arbetskraft är ett allvarligt och välkänt problem på den svenska arbetsmarknaden och därtill ett allvarligt samhällsproblem, och tyvärr går utvecklingen i helt fel riktning.

Det handlar om att arbetstagare inte erhåller någon lön alternativt en låg sådan. Det handlar även om för långa arbetsdagar, undermåliga boendemiljöer, farlig arbetsmiljö med mera. Det innebär också att företag som efterlever lagar och förordningar missgynnas i konkurrenshänseende, vilket är illa.

I regeringens skrivelse 2020/21:169 om Riksrevisionens rapport om statens insatser mot exploatering av arbetskraft redogör regeringen för sina bedömningar och åtgärder med anledning av rapporten.

Riksrevisionen gör iakttagelsen att statens insatser mot exploatering av arbetskraft har – hör och häpna – stora brister. Bristerna finns i alla delar av systemet och beror enligt Riksrevisionen framför allt på att regeringen inte har gett myndigheterna mandat och tydliga uppdrag att motverka problemet.

Regeringen rekommenderas att ge myndigheterna på området tydliga uppdrag och mandat för att kunna genomföra åtgärder.

Exploatering av arbetskraft är som sagt ett allvarligt och växande samhällsproblem, och vi anser att regeringen bör ta Riksrevisionens kritik på yttersta allvar. Att endast inte hålla med eller säga att man gör mycket och avser att fortsätta på den inslagna vägen är inte tillräckligt.

Regeringen kan inte undvika den skarpa kritik som framförs om att regeringen inte har gett myndigheterna mandat på området och tydliga uppdrag för att motverka problemet.

Regeringen talar varmt om mer samverkan i sin skrivelse men gör inte tillräckligt för att ta bort de hinder för samverkan som finns.

Ett sådant hinder är sekretessen mellan myndigheterna.

I Ds 2021:1 *Myndigheter i samverkan mot arbetslivskriminalitet* föreslås att sekretessen utreds. Moderaterna instämmer i utredarens förslag att regeringen skyndsamt ska tillsätta en utredning för att identifiera det ur juridisk synvinkel lämpligaste sättet att möjliggöra för samtliga eller en delmängd av de samverkande myndigheterna att inom ramen för arbetet med myndighetsgemensamma kontroller kunna delge varandra information. Detta borde vara en självklarhet, fru talman.

Det gäller information om vilka arbetsställen som anses lämpliga att kontrollera myndighetsgemensamt, information som är en förutsättning för kontrollers praktiska genomförande, exempelvis avseende adresser till

arbetsställen, information om huruvida företag på ett visst arbetsställe är mottagare av arbetsmarknadspolitiska stöd och liknande samt information som framkommit under genomförda kontroller.

I sammanhanget föreslås även att utredningen särskilt ska överväga ändamålsenligheten i och möjlig utformning av en sekretessbrytande bestämmelse i lag för ändamålet samt bedöma möjligheterna till avsedd informationsöverföring inom nuvarande regelverk. Utredningen bör vidare bedöma om åtgärder behövs för att öka myndigheternas reella möjlighet att dela information med stöd av lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, vilket är en viktig fråga.

Regeringen nämner väldigt kort och försiktigt i sin skrivelse att man anser att det är viktigt att de samverkande myndigheterna kan utbyta den information som krävs för en effektiv och ändamålsenlig kontrollverksamhet. En utökad informationsdelning måste alltid vägas mot den personliga integriteten. Regeringen avser att se över de behov av förändringar av regelverket om offentlighet och sekretess som kan krävas för att möjliggöra en förbättrad myndighetssamverkan.

Men detta är inte tillräckligt.

Moderaternas och Kristdemokraternas följdmotion i betänkandet lyder enligt följande: Vi menar att regeringen senast den 1 april 2022 bör återkomma med förslag på hur sekretessreglerna kan förändras för att motverka exploatering av arbetskraft och förbättra möjligheten till myndighetssamverkan i frågor som dessa.

Det är oerhört glädjande att vår följdmotion i en sådan viktig fråga också blev utskottets tillkännagivande till regeringen.

Anf. 100 MARTIN ÅDAHL (C):

Fru talman! Jag vet att vi ofta debatterar svåra frågor här och att det är viktigt att alternativen är tydliga. Men ibland är det faktiskt också tydligt när vi är ense.

Riksrevisionens rapport om exploaterade människor som hamnat i ett kriminellt sammanhang där de utsätts för allt från människohandel till fullständigt orimliga villkor har samlat hela riksdagen i en gemensam syn på att allt måste göras för att förhindra detta utnyttjande.

Låt mig påminna om något som inte har nämnts så mycket i debatten. Det rapporten verkligen pekar på är att de personer som har hamnat i en situation där de har förespeglats saker och där myndigheterna har fått besked om villkor som inte alls stämmer ska veta sin rätt och inte vara rädda för att gå till myndigheter. De ska också kunna få rätt och därmed kunna kräva att få ut lön och få boendeförhållandena korrigerade om de inte är så som de har sagts till dem och myndigheterna.

Detta står vi alla bakom.

Dessutom har vi på ett klokt sätt enats om att de sekretessbarriärer som har funnits mot att dela information mellan olika myndigheter måste ändras skyndsamt så att man kan dela information, se problemen, komma åt dem och ändra på dem. Detta har Centerpartiet med flera och även regeringen drivit.

Centerpartiet har i ett annat yrkande som hamnade i ett annat betänkande också lyft upp det som denna rapport går in på. När Arbetsmiljöverket inspekterar ska man också kunna börja utreda, för annars förlorar polisen mycket väsentlig information om det pågår exploatering eller människo-

handel. När de sedan kommer in kan de inte göra lika mycket, och de har också många andra uppgifter. Här borde alltså Arbetsmiljöverket kunna hjälpa polisen med information. Jag yrkar givetvis inte på detta här och nu eftersom det tillhör ett annat betänkande, men det ligger nära dagens fråga.

Så långt det fina med enighet och stödet bakom den.

Jag ska också säga något om de personer som kommit till Sverige och velat vara del av vår arbetsmarknad och som i många fall verkligen hade kunnat bidra om de inte hade blivit utsatta för exploatering. Till dem ska vi inte säga att vårt mål är att stoppa deras möjlighet att komma till Sverige och bidra i bristyrken, till exempel som kockar, vilket nämndes, eller, som det vanligaste faktiskt är, i yrken som inte berörs av denna typ av exploatering inom it-sektorn.

Det finns en väldig våg nu att blanda ihop dessa utsatta personers situation med att vi alla vill försvara dem och med att man ska stoppa arbetskraftsinvandringen över huvud taget. Man blandar ihop ytterlighetsfallen med en överlag oerhört framgångsrik arbetskraftsinvandring inom väldigt många sektorer som kritiska för att stödja svenska jobb och utvecklingen här.

Jag vill påminna om något. Om en person har en utsatt ställning, ger det då trygghet att veta att minsta lilla fel som arbetsgivaren gör innebär att personen kan bli utkastad ur landet? Det kallas ibland för kompetensutvisningar då det ofta är personer med hög kompetens som hamnar i sådana situationer. Eller ger det personen trygghet att veta vad som gäller och kunna kräva sin rätt och att polisen utreder och stoppar och att Arbetsmiljöverket börjar med det? Det är naturligtvis det senare, inte att dra åt tumskruvarna, som många här i kammaren vill göra för dem som vill göra rätt för sig i Sverige och för dem som faktiskt sedan vill göra rätt för dem. Man bör straffa dem som gör fel, som bör upptäckas och som bör sanktioneras, och hjälpa dem som blir utsatta.

Tryggheten i en lyckad arbetskraftsinvandring, som finns i många länder och på många ställen, också i allt väsentligt i Sverige, ligger i att reglerna är tydliga, enkla och klara och att man, när någon bryter mot dem, vet sin rätt och att det kan beivras. Så snälla, i den här debatten, när vi värnar om dessa personer, låt oss inte göra dem ännu mer utsatta genom att gå emot arbetskraftsinvandringen som princip och idé i samma ögonblick som vi vill stå upp till dessa personers försvar!

Anf. 101 MICHAEL ANEFUR (KD):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att all exploatering av arbetskraft, av människor ska bekämpas hela tiden. Det är sammanfattningen av exploatering av arbetskraft. Det är framför allt för den enskildes skull, den som utsätts för vidrigheter, men också för samhället i stort, eftersom exploatering av arbetskraft sätter konkurrensen ur spel.

Ärliga företag som vill göra och gör rätt slås ut på marknaden därför att andra fuskar och prisdumpar. Det är inte hållbart på något sätt. Om detta är tack och lov hela riksdagen överens.

Det kan alltid vara lockande när man får tid i talarstolen att hålla på länge, men jag tänker inte göra det i dag eftersom vi är överens. Det är uppenbart att vi har samma mål, att ingen ska exploateras som arbetskraft i Sverige.

Jag är väldigt glad över att utskottet anslöt sig till vår och Moderaternas motion om att se till att sekretesslagstiftningen fungerar på ett bättre sätt, även om det skedde fem i tolv. Det är alltid bättre sent än aldrig.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 102 LEILA ALI-ELMI (MP):

Fru talman! Jag vill börja med att slå fast att arbetskraftsinvandring är bra för Sverige. Den gör att företag kan rekrytera den kompetens som de behöver och därmed växa och konkurrera i en global ekonomi. På sikt skapar detta fler jobb i Sverige. Den gör också att vi får in skattepengar för att bekosta välfärden, och det ger möjlighet för människor från andra länder att skapa sig ett bättre liv.

Sverige är utan tvekan ett land med behov av internationell kompetens. I dag råder det arbetskraftsbrist i både lågkvalificerade och högkvalificerade yrken. Syftet med det svenska regelverket för arbetskraftsinvandring är att, under seriösa och kontrollerade villkor, tillföra kompetens till branscher och sektorer med brist på arbetskraft.

Men det finns också allvarliga problem kopplade till arbetskraftsinvandring. Arbetskraftsexploatering är ett stort och växande samhällsproblem, trots alla insatser som har gjorts för att motverka den. Utnyttjandet drabbar främst arbetskraftsinvandrare och innebär att arbetstagaren får låg eller ingen lön, långa arbetsdagar, farlig arbetsmiljö och undermåliga levnadsförhållanden.

Exploateringen riskerar att leda till att seriösa företag konkurreras ut av företag som exploaterar sin arbetskraft. Och för att kunna konkurrera om internationell arbetskraft måste Sverige vara ett attraktivt land för utländska arbetstagare.

Fru talman! Utvecklingen när det gäller fusk, regelöverträdelse och brottslighet i arbetslivet är oroande och på väg åt fel håll. Det är av största vikt att vi kommer till rätta med dessa problem. Människor från andra länder ska inte behöva arbeta under sämre villkor än svenskar, och arbetsgivare som lurar och utnyttjar arbetskraftsinvandrare måste upptäckas och lagföras.

Miljöpartiet har varit med och infört flera kontrollsystem de senaste åren för att skärpa tillsynen. Vi har exempelvis infört krav på arbetsgivare att varje månad redovisa arbetsgivaravgifter och system med personalliggare så att myndigheter kan kontrollera vilka som arbetar på en arbetsplats.

Riksrevisionens rapport visar dock tydligt att de insatser som har gjorts hittills inte räcker. Nu arbetar en utredning för att förbättra såväl kontrollen som sanktionerna ytterligare. Utredningen ser över regelverket och ska föreslå åtgärder för att stärka Sveriges konkurrenskraft, stoppa kompetensutvisningarna, underlätta för att locka hit talanger, motverka missbruk av arbetskraftsinvandringen och förhindra exploatering av människor.

I början av februari kom utredningens delbetänkande, som innehåller förslag om utökade kontroller av arbetskraftsinvandrades villkor. Det är viktiga förslag som nu har varit ute på remiss. I den fortsatta beredningen är det dock viktigt att påminna om att den svenska arbetsmarknadsmodellen innebär att det i första hand är arbetsmarknadens parter som förhandlar om löner och övriga villkor på arbetsmarknaden. Den principen gäller även för arbetskraftsinvandrare.

Utredningens slutbetänkande ska redovisas i november. Redan i slutet av den här månaden får vi också ta del av betänkandet från den särskilda utredare som har haft i uppdrag att analysera om vi behöver stärka skyddet för offer för människohandel ytterligare.

Fru talman! Vi har precis debatterat regeringens arbetsmiljöstrategi här i kammaren. I den lyfts bland annat en arbetsmarknad utan brott och fusk fram som ett av strategins fyra huvudsakliga delområden. Det är positivt att regeringen tar den här frågan på stort allvar.

Utöver detta föreslår utskottet ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag på hur sekretessreglerna kan ändras för att motverka exploatering av arbetskraft och förbättra möjligheterna till myndighetssamverkan på det här området.

Jag ser fram emot att vi i riksdagen ska återkomma till de här viktiga frågorna flera gånger under mandatperioden. Det är bara genom att komma till rätta med missbruket av regelverket som vi kan värna det som är bra med arbetskraftsinvandringen.

Ingen ska utnyttjas på svensk arbetsmarknad. Vi ska dock se värdet av att människor vill komma till Sverige och bidra. Det gör Sverige bättre, det är bra för våra företag och det är bra för vår välfärd.

Med det sagt vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 juni.)

§ 13 Socialtjänst- och barnfrågor

Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU24
Socialtjänst- och barnfrågor
föredrogs.

Anf. 103 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! De sociala nätverken skapas av människor tillsammans. De är en naturlig och avgörande del av våra liv. Dessa sociala nätverk framstår som särskilt betydelsefulla när människor drabbas av svårigheter av olika slag.

Målet för Kristdemokraternas socialpolitik är att stödja gemenskaperna och de enskilda människorna till egen försörjning, att ge god omvårdnad och att möjliggöra aktivt deltagande i samhället. Socialtjänsten har därför en vid och fundamental uppgift inom det offentliga.

Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att människor i kommunerna ska ha det bra, tak över huvudet och mat på bordet. Uppdraget är dock vidare än så och handlar om att ge trygghet socialt och ekonomiskt och arbeta för goda levnadsvillkor och delaktighet i samhällslivet. Socialtjänsten har således ett brett områdesansvar som ska ses både geografiskt och innehållsmässigt. Det ställer stora krav på en kommun, och det är en av kommunens huvuduppgifter.

Fru talman! De senaste åren har socialtjänsten präglats av ett allt större uppdrag när fler människor behöver hjälp under en del av livet. Samtidigt har personalbristen blivit akut inom flera områden, och såväl kontinuitet som kvalitet påverkas. Kommunerna har ansvar för socialtjänsten. Även

om de generella statsbidragen blivit större upplever de flesta kommuner ett allt större tryck genom personalbrist och ökade kostnader som inte möts av tillräckligt ökade statsbidrag. Men det krävs också reformer som påverkar förutsättningarna för verksamheten och uppdraget.

Om socialtjänsten tillåts att försämrans genom brist på personal och brist på ekonomiska resurser när uppdraget ökar uppstår ett välfärdssvek. Mäniskor har på goda grunder rätt att förvänta sig att socialtjänsten klarar sitt uppdrag som yttersta skyddsnät och att den kan ge stöd och hjälp till den som inte klarar sig själv.

Socialtjänsten och dess medarbetare utför ett viktigare och svårare arbete än vad de många gånger får ett erkännande för. Att ytterligare stärka professionens ställning, kompetens och auktoritet i det arbetet är därför en viktig politisk uppgift.

Genom stöd och handledning och möjligheter till specialist- och vidareutbildning stärks kompetensen hos personalen. En god tillgång till handläggare med rätt kompetens är viktigt för dem som behöver stöd och hjälp från socialtjänsten. För att socialtjänsten ska fungera på ett bra sätt är det avgörande att personalen kontinuerligt får del av kompetenshöjande insatser.

Likaså är det viktigt att socialtjänstens olika arbetsinsatser grundar sig i metoder som är beprövade och fungerar. Här krävs forskning om redan etablerade arbetsätt samt utveckling av nya metoder.

Jag är glad att utskottet har kunnat forma en majoritet för många tillkännagivanden inom socialpolitiken. Ett av dem handlar om att stärka kompetensen inom socialtjänsten.

Fru talman! Socialtjänsten är med självklarhet lokal. Det är i kommunen som socialtjänsten har att ta områdesansvar och bedöma insatser utifrån förutsättningarna. Samtidigt finns det i många fall behov av kunskapsinsamling och forum för spridning av densamma. Då kan ett nationellt kompetenscentrum vara ett gott stöd för socialtjänsten.

Kristdemokraterna vill att regeringen utreder hur ett kunskapscentrum ska kunna inrättas som stöd för socialtjänsten i hela landet. Kunskapsinhämtning och kunskapsspridning är viktigt, och ett nationellt kompetenscentrum kan bidra till att stödja en god utveckling.

Fru talman! Flera av de tillkännagivanden som föreslås från utskottet har fokus på barn, både i detta betänkande och i andra. Det är för att vi känner en oro kring barns uppväxt. Barns rättigheter behöver stärkas, och barns rätt behöver synliggöras i all relevant lagstiftning.

Jag är glad att vi Kristdemokrater aktivt medverkade till att barnkonventionen blev svensk lag. Men det räcker inte att vi antagit barnkonventionen. Vi måste följa upp och årligen redovisa hur barns situation ser ut innan vi fattar nya beslut av olika slag, inte bara i kommunerna eller i regionerna. Det behövs också ett uppföljningsarbete nationellt. Jag vill därför yrka bifall till reservation 66.

Fru talman! Vi har också instämt i ett yrkande som kommer från Liberalerna och som vi menar borde ha fått en majoritet. Jag beklagar att vi är för få partier som ger stöd till det. Det handlar om socialtjänstens forskningsanknytning som behöver stärkas. Verksamhetsnära forskning behöver uppmuntras, och man behöver kunna kombinera en forskarutbildning med arbete på deltid. Detta är en fråga som vi kommer att återkomma till därför att det tillhör det som behöver prioriteras i socialtjänsten.

Sammantaget, fru talman, visar motionsbetänkandet från socialutskottet ett stort och brett intresse för socialtjänstens arbete och för barnfrågor. Det finns många tillkännagivanden, och i många frågor har vi ett enigt intresse i utskottet av att åstadkomma något mer än i dag.

Socialpolitiken behöver synliggöras och få en starkare plats i debatten och i samhället. Jag hoppas att utskottet genom betänkandet bidrar till det.

Anf. 104 MATS WIKING (S):

Fru talman! Grunden i socialtjänstlagen ska vara att ge människor ekonomisk och social trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktivt deltagande i samhällslivet. Så står det i socialtjänstlagens portalparagraf.

Men tyvärr växer inte alla barn och unga upp i denna trygghet i dag. Klyftorna i ekonomin har gjort samhället mer ojämlikt. Vi ser att barn som är födda i Sverige och bor i villaområden har betydligt större möjligheter att lyckas än de barn som bor i lägenhet i ett miljonprogramsområde.

Vi ser också att fler människor lever i ett utanförskap, där just bristen på tillgång till arbete och språket gör att de hamnar vid sidan om.

Barnen i dessa bostadsområden träffar sällan barn som är från andra delar av staden eller samhället. Möjligheterna att prata svenska är begränsade, och ofta får de som bor där hålla sig inom det egna samhället på grund av att de saknar bil, körkort och helt enkelt ekonomi.

Många familjer som bor där längtar efter ett annat liv – att kunna komma in i arbete och att barnen får lära sig bra svenska, klarar skolan och inte hamnar i svårigheter.

Fru talman! Vi ser detta tydligt inom socialtjänsten, där gruppen som lever på försörjningsstöd ökar i tider av arbetslöshet. Men vi ser också att fler blir kvar i arbetslöshet och bidragsberoende även när konjunkturen går upp.

Därför behöver försörjningsstödet kompletteras med olika insatser som på riktigt kan ge förutsättningar till en egen försörjning och ett självständigare liv.

Att lära sig svenska är bra, men det bör kombineras med praktik, breda arbetsmarknadsinsatser och utbildning på olika nivåer.

Regeringens satsning i vårbudgeten på jobb och utbildning, där just yrkesutbildningar kombineras med sfi, är ett bra exempel på en viktig insats för dem som är långtidsarbetslösa att snabbare komma in på arbetsmarknaden.

Vi socialdemokrater är övertygade om att ingen människa frivilligt vill leva på försörjningsstöd, eftersom stödet man får gör att man lever på knappa marginaler. Familjer får kämpa varje dag för att få ekonomin att gå ihop. Och det är extra tufft för barnen som får stanna hemma från aktiviteter och får vänta med att köpa nya skor när de gamla är utslitna.

Därför är det viktigt att nivån på försörjningsstödet är skäligt och att det anpassas även till barnens behov. Barn ska inte straffas för att familjen får försörjningsstöd.

Fru talman! Vi har under corona sett en 50-procentig ökning av orosanmälningar till socialtjänsten i vissa kommuner. Det är framför allt skolan som ser att fler barn mår dåligt och far illa. Det är allt från psykisk press att klara skolan under hemstudierna till att någon förälder har blivit arbetslös eller att det pågår våld eller drickande i familjen. Här behöver samhället agera snabbt, för vi vet att när barn far illa är det viktigt med tidiga

insatser. Insatserna ska bestå av beprövade metoder som vi vet ger resultat, allt för att ge fler barn och unga ett bättre liv så att de lättare kan bli en del av samhället.

Regeringen har därför lagt stor tyngdpunkt på att kvalitetssäkra stödet till barn och unga inom barn- och ungdomsvården och inom ungdomspsykiatri. Här följer några exempel: Utredningen om en sammanhållen god och nära vård för barn och unga trycker på att ungdomspsykiatri måste bli mer likvärdig över hela landet och att det inom primärvården ska bli lättare att få hjälp av kuratorer och psykologer, men även på att en större samverkan ska ske mellan vården, skolan och socialtjänsten så att olika hjälpinsatser kan samordnas på ett bättre och tydligare sätt. Vidare har Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, MFoF, ett viktigt uppdrag att ta fram en handlingsplan för brottsförebyggande föräldraskapsstöd, där syftet är just att ta fram verkningfulla och hållbara arbetssätt som på ett tydligt sätt kan ge ett gott stöd till föräldrarna.

Fru talman! Beredning pågår också inom Regeringskansliet gällande utredningen om barnets bästa, som presenterades i mars i år. Utredningen lämnade flera förslag för att komma till rätta med tryggheten och säkerheten runt placeringar av barn och unga. Bland annat ska barns bästa tas i beaktande i större utsträckning vid omprövning av vård enligt LVU. Det ska också vara ställt utom allt tvivel när vård enligt LVU ska upphöra och ett barn ska flytta hem till sina föräldrar.

Ett annat förslag som det arbetas med är att socialtjänsten ska följa upp en hemflytt från exempelvis ett familjehem under upp till sex månader, allt för att säkra att det fungerar för familjen och barnet vid hemflytten. Vidare väntar vi på den nya socialtjänstlagen; utredningen presenterades hösten 2020 och bereds nu inom regeringen. Här lägger utredaren stor tyngdpunkt på att socialtjänstens insatser behöver bli mer jämlika och att insatserna ska vara beprövade och ge resultat.

Fru talman! Socialtjänsten har i dag ett stort behov av hög kompetens och erfarenhet. Tyvärr har tendensen av genomströmning i yrket gjort att många svåra ärenden inom socialtjänsten kommit att hanteras av oerfaren personal. En utredning av en familj kan leda till en placering som påverkar hela livet för barnet och familjen. Därför behövs kunniga och erfarna utredare.

Här finns det ansvar både i riksdag och kommuner för att göra vad man kan för att höja statusen på socionomyrket. Det räcker inte att endast göra yrket legitimationsgrundande, utan det behövs bättre vidareutbildning och möjliga karriärvägar för att göra yrket attraktivt. Regeringen har under perioden 2017–2020 årligen satsat 360 miljoner på ökad bemanning och kompetenshöjning inom socialtjänsten. Stödet ska utvärderas nu under 2021, men regeringen var redan i vårens budget tydlig med att det behöver göras mer på detta område.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag lyfta fram debatten om våld i nära relationer, som genomfördes i veckan. Riksdagen har tagit steg framåt i detta viktiga arbete. Vi vet också att regeringen arbetar vidare med ytterligare lagförslag som ska minska mäns våld mot kvinnor. Det som jag ytterligare vill lyfta fram är hur vi stärker barnperspektivet för barn som bor i skyddade boenden. Här måste samhället bli bättre. Barn som följer med sin mor till ett skyddat boende måste erbjudas behandling för sina trauma-

tiska upplevelser, kunna gå i skolan och få vara som andra barn. Här har samhället fortfarande mycket att lära.

Därför ser jag fram emot att fler insatser införs från utredningen *Ett fönster av möjligheter* som kom 2017. Regeringen bereder just nu flera förslag från utredningen. De berör bland annat åtgärder för hur barnet ska synliggöras och göras mer delaktigt i frågor som rör barnet under tiden i skyddat boende, men också för hur barnens rätt till skolgång, hälso- och sjukvård, tandvård, stöd och behandling säkerställs när man vistas i skyddat boende.

Fru talman! Jag ställer mig bakom samtliga av våra reservationer men yrkar bifall endast till reservation nummer 7.

Anf. 105 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag noterade att ledamoten nämnde den kommande socialtjänstlagen. Den har utretts av Margareta Winberg. Den har också rönt ganska mycket kritik i remisserna. Samtidigt har regeringen – ganska klokt, tycker jag – bett om en äldreomsorgsutredning, vilket innebär att man ska ha en egen äldreomsorgslag.

Är det ledamotens bedömning att vi kommer att gå fram med socialtjänstlagen så som det var tänkt? Är det inte läge att göra ett omtag och i stället lyssna på både kritiken och remissen och kanske tänka om utifrån att vi bryter ut äldreomsorgsdelen?

Anf. 106 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Acko Ankarberg Johansson för frågan. Det har efter att socialtjänstlagen presenterades blivit en diskussion om en äldreomsorgslag, som vi från regeringens sida står för att utreda. Jag har inte det senaste från departementet, men jag kan konstatera att det finns en socialtjänstlag som bereds och att man tittar på hur den ska se ut. Resultatet av beredningen är inte färdigt än, utan det får vi återkomma till. Men det är klart att man får ta ett omtag efter att det här med äldreomsorgslagen kom.

Anf. 107 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Mats Wiking för svaret. Jag tror att vi behöver göra ett omtag, både utifrån de nya förutsättningarna och utifrån kritiken eller remissynpunkterna – det är naturligt att man kommer med synpunkter i en remiss. Men även det som har hänt när det gäller barns rättigheter och det arbete som inte minst det här utskottet har bedrivit gör att vi nu nog skulle behöva se detta i ett nytt ljus. Vi är några som har föreslagit det, men det finns inte en majoritet för det, och ledamoten delar inte den åsikten. Det är ändå gott att höra att det inte är låst, för det här är en fråga som vi behöver ha öppen och titta och tänka på framöver.

Anf. 108 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Jag känner att de här frågorna är så pass viktiga att vi inte bara kan gå på. Vi behöver hitta breda kompromisser, som vi till exempel gjorde när vi diskuterade Sis-frågan. Att bara gå på skulle inte gagna barnen och de familjer som far illa. I de här frågorna behöver vi hitta bra vägar som är hållbara över flera mandatperioder.

Anf. 109 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Vi står naturligtvis bakom samtliga av våra reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation 17.

Det finns så otroligt många viktiga frågor som det måste arbetas med, men få saker som känns så oerhört viktiga som att förbättra möjligheter och förutsättningar för våra barn. Jag kommer från ett parti som mycket tydligt arbetar för att det inte ska spela någon roll varifrån man kommer; det är vart man är på väg som ska betyda något.

Så mycket i Sverige är fantastiskt, och möjligheterna är så många – men inte för alla. För barn som växer upp i olika slags dysfunktionella familjer och placeras när hemmet inte fungerar och för barn som växer upp på platser med institutionell karaktär går det inte alltid lika bra. Vi vet till exempel att placerade barn i förfärande liten utsträckning klarar sin utbildning. Vi vet också att den absolut bästa vaccinationen mot ett framtida utanförskap är en avslutad och avklarad skolgång och utbildning. För de här barnen har vi ett ansvar. Vi har en skyldighet att se till att samhället står starkt när det behöver göra det.

Fru talman! För ett drygt år sedan började en intensiv resa för socialutskottet. Det har för oss inte bara handlat om covid-19 utan också om det som startade med det uppmärksammade fallet ”Lilla hjärtat”. Vi moderater föreslog ett utskottsinitiativ med tre skarpa lagförslag från en utredning som kom 2015 och som den rödgröna regeringen valt att stoppa i byråådan. Först när vi i riksdagen började att bereda dessa lagförslag fick regeringen eld i baken.

Sex av riksdagens åtta partier, samtliga förutom de två regeringspartierna Socialdemokraterna och Miljöpartiet, ställde sig bakom det moderata förslaget. Utan att vi hade jobbat så tajt och så konstruktivt tillsammans, och utan det engagemang som ledamöterna i socialutskottet bär, hade vi inte kunnat göra det vi nu gör. Detta är verkligen ett lagarbete.

Den socialdemokratiske ledamoten Mats Wiking lyfte i sitt anförande nyss fram arbetet med lex Lilla hjärtat och den utredning som vi fick ta del av i början av mars. Jag vet att jag inte bara pratar för mig själv och mitt parti när jag säger att vi var ganska många som var förvånade. Ännu mer var vi besvikna. Regeringen visste ju att det inte fanns stöd för det förslag man gick fram med. Det som utredningen sa hade vi uttalat under lång tid. I den grupp där ledamoten Wiking sitter med var det väldigt tydligt att sex partier ville se barnets bästa som ett eget rekvisit i lagstiftningen.

Mina vänner och fru talman! Det var verkligen en besvikelse – och förvånande – att ta del av detta. Jag vet inte riktigt hur Socialdemokraterna och Miljöpartiet tror att detta förslag ska gå igenom riksdagen.

Förutom arbetet med lagstiftningen runt frågor kopplade till ”Lilla hjärtat” – två av lagarna trädde för övrigt i kraft den 1 mars – har vi hanterat tillkännagivande efter tillkännagivande till regeringen. Det betänkande som vi i dag debatterar brukar vara ett sådant, men genom socialutskottets oförtrutna pådrivande mot en ointresserad och svag regering har detta betänkande växt och utvecklats. I februari blev det ett eget utbrutet betänkande om barn. På måndag kommer vi att debattera ytterligare ett utbrutet betänkande, som handlar om en bred översyn av svensk tvångsvård och som alla partier utom de två regeringspartierna står bakom.

För ett litet tag sedan, fru talman, krävde utskottet att regeringen ska återkomma till utskottet senast i augusti för att redovisa vad man konkret

tänker göra för att komma till rätta med alla problem inom Sis, det vill säga Statens institutionsstyrelses, verksamhet. Trots att vi är många partier som återkommande under flera års tid kallat såväl ansvarig minister som myndigheten och dess generaldirektörer – det har varit plural genom åren – har ingen genomgripande förändring skett.

Trots att jag vid flera tillfällen i tidigare debatter ställt ett antal frågor till den socialdemokratiska regeringsföreträdaren här i dag har jag inte fått något svar. I dag hoppas jag att man är beredd att ta en debatt om varför man reserverar sig mot oss övriga sex partier och varför det inte har hänt mer under sju års tid när man dessutom haft så många viktiga utredningar att hämta viktiga förslag från och har ett regeringskansli med stora muskler att hämta propositioner från. Covid-19 dök som bekant upp i början av 2020, men jag tror inte att alla regeringstjänstemän arbetar med just den frågan på Socialdepartementet.

Jag hoppas – hoppet är ju det sista som överger människan – att S-representanten i dagens debatt är med här inte bara för att läsa upp ett färdigskrivet tal utan också för att debattera varför ingenting hände förrän vi moderater lade fram ett utskottsinitiativ i socialutskottet den 12 mars 2020.

Fru talman! I dag är jag stolt över att betänkandet innehåller 13 tillkännagivanden.

Jag får ibland höra att det inte spelar någon roll hur mycket vi skärper lagstiftningen om vi inte samtidigt ger socialtjänsten rätt utbildning, kompetens och förutsättningar. Jag kunde inte hålla med mer.

Vi har, bland annat, en alldeles för stor omsättning på socialsekreterare i våra verksamheter. Det borgar inte för trygghet för de familjer och de barn som är i allra störst behov av trygghet. De barn som tvångsvårdas, och inte minst de barn som återfinns på Sis, ska inte behöva ha så många olika socialsekreterare som i de skräckhistorier som många av oss tagit del av.

Inte sällan, fru talman, är det de nytexaminerade som får hantera de mest komplexa och tunga familjeutredningarna – alldeles för ofta utan adekvat handledning, mentorskap och erfarenhet. Detta borgar varken för kvalitativa utredningar eller för en bra arbetsmiljö som gör att man vill stanna. Troligen spelar detta stor roll för den stora personalomsättningen.

Vi måste värdera upp detta viktiga arbete. Det gör vi genom att ge rätt resurser till arbetet, bland annat genom att säkerställa metodiskt handledarstöd och strukturerade introduktionsutbildningar, ha högre kompetenskrav på socialtjänstens personal och säkerställa fortbildning och möjlighet till forskning i arbetet.

Socialtjänstens forskningsanknytning måste stärkas. Jag delar min kollega Acko Ankarbergs besvikelse över att det bara är liberaler, kristdemokrater och moderater som står bakom Liberalernas viktiga yrkande. Det borde vara en självklarhet att alla partier är överens också om detta.

Det behöver säkerställas att det är evidensbaserade metoder som används i svensk socialtjänst. Det behövs ett ökat nationellt ansvarstagande genom ett mer systematiskt arbete med nationella riktlinjer, uppföljning och återkoppling. Först då ser vi att vi stadigt arbetar åt rätt håll.

Fru talman! I övrigt är behovet av att stödja anhöriga väldigt stort. Vi föreslår i dag ett fokus på anhörigstödet och att detta ses över. Vi behöver

bland annat få en bild av hur anhörigstödet och anhörigstödare i kommunerna fungerar i dag samt hur detta kan stärkas och utvecklas i framtiden.

Vi lyfter också fram en samverkansmodell som genomförts med stor framgång i Västra Götalandsregionen och som har tagit inspiration från det så kallade Islandsprojektet. Det handlar om samarbete vid våldshändelser i familjer med barn.

Slutligen, fru talman, är det min förhoppning att det finns partier i denna kammare som kommer att ta sitt förnuft till fånga när vi väl röstar om den här frågan nästa vecka och se till att tillkännagivandet om en ny socialtjänstlag blir verklighet och inte bara ett så kallat falskt tillkännagivande.

Vi lappar och lagar i befintlig lagstiftning så gott vi kan och med de förutsättningar vi har. Men i grunden har vi en socialtjänstlag som skapades i en annan tid och som inte utgår från barnen på det sätt som är viktigt, riktigt och rimligt.

Fru talman! Mina slutord blir att jag är glad över att vi har ytterligare ett betänkande där vi kan stärka barnperspektivet. Jag är övertygad om att detta fortsättningsvis kommer att vara vårt samlade fokus i socialutskottet. Det är vår skyldighet att se till att de barn som bäst behöver stöd också får detta.

Anf. 110 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Det är trevligt att vara uppe här och prata med ledamoten Camilla Waltersson Grönvall. Jag känner ett stort engagemang från ledamoten i de här frågorna. Vi har haft dessa diskussioner förut; förra gången hade vi dock inte något replikskifte.

Många av dessa frågor och tillkännagivanden är ju viktiga. Jag tycker att alla partier har stor heder av att de tar allvarligt på de här frågorna.

Min och regeringens uppfattning är att många av dessa frågor bereds i Regeringskansliet. Sedan kan jag hålla med om att det ibland går för långsamt och att frågor ibland läggs åt sidan.

Vi vet ju att vi inte kommer att få majoritet för det här med utredningen kring "Lilla hjärtat" och så. Vi kan också räkna, så vi förstår det. Men utredningen är ute på remiss, så vi får höra vad remissvaren säger när de kommer in. Som jag sa till ledamoten Acko Ankarberg vill vi givetvis få fram lagförslag som är hållbara över tid, och det är klart att då behöver vi en bred majoritet för förslagen – absolut. Det är jätteviktigt.

Ledamoten Waltersson Grönvall vet att jag har ett förflutet inom socialtjänsten och har jobbat väldigt länge med de här frågorna. Det finns inga enkla lösningar, utan det är komplicerat. Målgruppen är väldigt bred, så det behövs väldigt många olika insatser för att man ska reda ut problemen.

Vi är givetvis beredda att diskutera bra lösningar, men det är inte självklart att alla tillkännagivanden går igenom. Vi har kanske en annan uppfattning. Vi håller också på med vissa saker som givetvis ska bli färdiga.

Anf. 111 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Just det som ledamoten Wiking avslutar med är någonting som vi i socialutskottet har ägnat oss åt väldigt mycket: Vi har väntat. Vi har väntat och väntat, och jag konstaterar att det var först efter att ett utskottsinitiativ lades i mars förra året som det faktiskt började hända saker.

Och jag är glad för det, för jag hör också till dem som tror att vi behöver hitta långsiktiga, blocköverskridande lösningar i så här viktiga frågor.

Det var kanske därför min besvikelse var så stor. Jag hade hoppats att en socialdemokratisk regerings utredare skulle återkomma med någonting som vi kunde hitta ett brett stöd för i hela riksdagen. Min målsättning när vi jobbar med de här frågorna är att alla partier som sitter i den här kammaren ska kunna ställa sig bakom det. Först då tror jag att barn och familjer som behöver samhällets stöd kan känna sig riktigt trygga i att man vet att tryggheten inte rivs upp vid nästa val utan ska finnas kvar och utvecklas.

Det är också viktigt för alla de människor som jobbar med detta. Jag har varit ute under det senaste året, det man har kunnat, och gjort studiebesök hos våra socialtjänster. Jag möts av samma bild där: Man vill ha andra verktyg. Det finns mycket som inte fungerar, och man är orolig över den stora personalomsättningen. Därför är jag väldigt glad över att vi i dag har ett antal viktiga tillkännagivanden.

Frågorna är de som jag ständigt återkommer till: Varför hände det ingenting före mars 2020? Vad gjorde regeringen? Vad väntade man på? Man hade ju så många utredningar med färdiga lagförslag att utgå ifrån.

Anf. 112 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Varför hände det inte någonting? Den debatten har vi haft förut. Jag tänker att vi får se framåt vad vi kan åstadkomma med de utredningar som ligger nu, och jag kommer att pressa på för att de ska bli färdiga inom en snar framtid.

När det gäller "Lilla hjärtat" vet vi lite grann vad oppositionen tycker, och det är klart att då måste vi hitta andra lösningar. Vi får se vad remissvaren säger. Prövningen, som i grunden handlar om "Lilla hjärtat", och ert utskottsinitiativ i mars 2020 är absolut viktiga frågor. Och det gäller att hitta rätt i de frågorna så att det blir en bra socialtjänstlag framåt, över tid.

Vi vet också att Norrköpings kommun, som hade det ärendet, inte heller följde regelverket till hundra procent. Den befintliga socialtjänstlagen skulle alltså ha kunnat fungera om man hade följt den ordentligt. Vi måste hitta lösningar som gör att socialtjänsten i alla kommuner följer regelverket och lätt kan göra det.

Fru talman! Jag kan bara konstatera att vi är överens om mycket. Vi har sett bristerna som rör Sis, och det är väldigt viktigt att vi har en bred majoritet kring detta. Vi pratar väldigt mycket om både kompetens och evidens, något som ledamoten också pratar om.

Jag hoppas ändå att ledamoten Waltersson Grönvall ser den satsning på 360 miljoner som regeringen har gjort. Det kunde givetvis ha varit mer under de här åren, det vi satsade på ökad kompetens och bemanning inom socialtjänsten. Förmodligen kommer ledamoten att säga att det är för lite, men det är ändå en satsning som vi har gjort och som vi kommer att utvärdera under 2021.

Vi säger också i vårpropositionen att vi är beredda att göra mer på det området. Det kanske inte är tillräckligt utifrån ledamotens syn, men vi är absolut beredda att göra mer.

Anf. 113 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Det är lovvärt att ledamoten Wiking tillstår att det förmodligen finns väldigt mycket mer som regeringen kan och bör göra.

Jag sitter ju i Sis insynsråd, och jag konstaterar att man från ledningens sida drar och stretar i de resurser man har för att kunna bygga om de här platserna enligt år 2021 och inte efter den tid då man byggde upp dessa, ofta på 50-talet. Vi som har varit ute på en hel del studiebesök på Sis-platser konstaterar att man nästan blir chockad över vilka förutsättningar verksamheten lever under. Det har också varit en hel del bekymmer runt fritagningar och annat, vilket gör att man behöver säkerhetsklassa dessa anläggningar på ett helt annat sätt.

Jag noterar att de tilldelade resurserna inte räcker till alla dessa strävanden. Det behöver göras mer, precis som ledamoten misstänkte att jag skulle säga. Det här är extremt viktiga frågor.

Fru talman! Jag vill i övrigt konstatera att när det gäller strävan att få till en lagstiftning som skiftar fokus från biologiska föräldrars rätt till sina barn till barnets bästa i fokus har vi ingen annan avsikt än att det ska vara en rättssäker lag. Därför tillsätter vi också en kvalificerad utredare för att kunna hantera det här så att vi får ett förslag på bordet, något som regeringen inte har lyckats med.

Jag kan bara hoppas att det den dag förslaget ligger på riksdagens bord inte ska finnas någon prestige som gör att vi inte kan bli överens utan att vi kan hitta en samsyn som gör att de här barnen kan känna sig trygga för en lång tid. Framför allt ska vi få till det här viktiga perspektivskiftet som regeringens utredning tyvärr inte ger.

Anf. 114 LINDA LINDBERG (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka föregående talare för en god introduktion och förtydliganden kring vad utskottet har pysslat med den senaste tiden. Det var bra att det framgick.

Jag skulle vilja påstå att socialtjänsten faktiskt har det mest komplexa och viktigaste uppdraget i kommunen, fru talman. Få uppdrag har en så stor påverkan på individen som de som landets kommunala socialnämnder har. De har mandatet att ta barn ifrån deras familjer när skäl för sådana beslut finns. Givetvis grundar detta sig på ett gediget underlag från socialsekreteraren, och att dessa är av bästa kvalitet är grundläggande för korrekta beslut. Därför är det för mig oerhört viktigt att vi säkerställer att personal får utrymme och förutsättningarna att göra goda avvägningar.

I dagens debatt som rör socialtjänst- och barnfrågor är utskottet överens om att skicka 13 tillkännagivanden till regeringen. Vi har hanterat runt 460 motionsyrkanden, och engagemanget i utskottet är stort. Vi är således överens om att mycket behöver göras på området och att regeringen helt enkelt är senfärdig i många viktiga frågor som i synnerhet rör barn.

Jag kan inte här beröra allt som jag skulle vilja ta upp utan väljer att stanna vid ett par områden som jag tycker är viktiga i det stora sammanhanget. Jag tänker först uppehålla mig kring vår personal inom socialtjänsten.

Socialsekreterarens roll är oerhört betydelsefull. Vi brukar kortfattat uttrycka det som ”den viktiga socialsekreteraren”. Det är nämligen ett stort ansvar som vilar på socialsekreterarnas axlar, och det är därför av vikt att de har tillräckligt stöd och kompetens men också rätt verktyg och rätt förutsättningar för att kunna utföra sitt arbete på allra bästa sätt, inte minst i en sund arbetsmiljö.

Det kan få enorma konsekvenser för den enskilde om besluten inte landar rätt. Felaktiga omhändertaganden eller inga omhändertaganden alls drabbar barn och familjer. Vi pratar om människor som fattar beslut som påverkar många, och det är vår skyldighet här i kammaren att se till att de får rätt förutsättningar att utföra de arbeten som vi genom lagen ålägger dem.

I dag är, tyvärr, personalomsättningen fortfarande hög, och enligt ny statistik framkommer att andelen handläggare med socionomutbildning med minst fem års erfarenhet av barnutredningar på landets förvaltningar landar på cirka 38 procent över riket. Det är oroande statistik, fru talman. Tilläggas kan att statistiken blir något bättre om man i stället tittar på andelen med tre års erfarenhet av barnutredningar. Då landar vi på 64 procent. Det är lite mer än hälften – lite bättre.

I handläggarnas arbetsuppgifter ingår att fatta svåra beslut som kan vara livsavgörande för barnet. Erfarenhet, kontinuitet och förtroende är därför viktiga förutsättningar för deras arbete och även för de placerade barnen. Det är därför angeläget att socialsekreterarnas möjligheter till utbildning, kompetensutveckling och förutsättningar att utvecklas ses över. I takt med att vi ger socialtjänsten fler uppdrag är det också särskilt viktigt att de får såväl kompetens som resurser för att kunna axla det arbetet. Att barnutredningar blir korrekta och att goda placeringar görs är A och O för individen – och även för mig.

Ett av de tillkännagivanden vi nu ska göra till regeringen handlar om vårt krav på kompetens för socialtjänstens personal. Jag är såklart glad att detta framförs till regeringen. Vidare anser vi att legitimationskrav och specialistutbildningar för myndighetsutövande medarbetare i socialt arbete ska utredas.

År 2009 föreslog Barnskyddsutredningen en specialistutbildning på avancerad nivå för socialsekreterare inom den sociala barn- och ungdomsvården. De flesta remissinstanser såg positivt på förslaget, men det förverkligades aldrig. Genom att införa specialistsocionomer med barn och unga som inriktning skulle kompetensen ökas hos socialsekreterarna, och det skulle ge redan erfarna socialsekreterare en karriärväg.

Vi menar därför att det bör tas fram en nationell specialistutbildning på avancerad nivå för socialsekreterare inom den sociala barn- och ungdomsvården. Ett legitimationskrav för socialsekreterare skulle öka status och kompetenskrav samt innebära en lämplighetsgranskning. Med detta vill jag yrka bifall till reservation 9 under punkt 7 om specialistutbildning.

Ett annat förslag vi lyfter fram, och som också är viktigt att nämna, är hur placerade barn mår, i synnerhet efter avslutad placering när insatsen avslutas.

Enligt SBU:s undersökning från 2018 uppgav färre än hälften av de tillfrågade kommunerna att de hade rutiner för att följa upp hälsa och tandhälsa hos de placerade barnen. En rad studier har visat att placerade barn i jämförelse med jämnåriga har en högre risk att få allvarliga problem i vuxen ålder. Många gånger har de en skolgång kantad med luckor och ryckighet, och den psykiska ohälsan är betydligt större för den gruppen. Senaste Öppna jämförelser visar att 39 procent av kvinnorna och 32 procent av männen som varit placerade under årskurs 9 har avslutat treårigt gymnasium vid 20 års ålder. Detta kan jämföras med jämnåriga som inte har varit placerade, där andelen är 81 respektive 70.

När det kommer till nyttjande av psykofarmaka konstateras det att 11 procent av flickorna och 6 procent av pojkarna i åldern 15–16 som var placerade under årskurs 9 fick en långvarig läkemedelsförskrivning av två eller fler olika psykofarmaka under 2019. Detta kan jämföras med jämnåriga som inte var placerade, där andelen var 2 respektive 1 procent.

Det krävs helt enkelt riktade insatser för att möta ohälsan för många av de barn och unga som är, och även för dem som varit, placerade i kommunens och statens vård. Uppföljning, stöd och hjälp måste finnas för dem som har varit placerade. Behovet av eftervård är stort och bör erbjudas i betydligt högre grad än i dag. Detta är reglerat i socialtjänstlagen, som säger att socialnämnden ska verka för att placerade barn får den hälso- och sjukvård de behöver, men vi menar att den frågan måste ses över och förtydligas.

Anf. 115 SOFIA NILSSON (C):

Fru talman! Socialtjänst- och barnfrågor står på agendan för dagens debatt. Frågorna väcker ett enormt stort engagemang, och vi kan glädjande nog se att det råder stor samsyn i många av frågorna. Det viktiga för helheten är de frågor som täcker ett så enormt stort område, från biståndsbedömning till barnrättsfrågor.

I andra utskott pågår parallella processer, bland annat i civilutskottet. Många delar är på gång i frågorna. Därför är det viktigt att få helhetssynen för att lägga grunden för en sammanhållen socialtjänst. Inte minst finns det ett stort engagemang vad gäller antalet tillkännagivanden i betänkandet.

Socialtjänsten är verkligen en av hörnstenarna i verksamheterna ute i våra kommuner. Socialtjänsten ska vara det finmaskiga nätet som ska vara nära och tillgängligt och fånga upp dig när du behöver det som allra mest. Det är politikens uppgift och ansvar att lägga grunden för en välfungerande socialtjänst. Varje rapport om missförhållanden eller om barn och äldre som far illa är ett fall för mycket.

Fru talman! När vi är ute och besöker våra kommuner möts vi många gånger av en oroande bild av socialtjänsterna. Brist på kompetens, för lite personal, för lite resurser och för lite tid. Ofta leder detta till att viktiga delar, till exempel de förebyggande och preventiva åtgärderna eller anhörigstödet, måste prioriteras bort. Fältassistenter och delar av socialtjänsten som inte är lagstadgade får helt enkelt stryka på foten.

Men jag tror, fru talman, att vi biter oss själva i svansen om vi fortsätter att inte prioritera socialtjänstens verksamheter mer. Jag minns speciellt en föredragning under min tid som kommunalråd om hur mycket det faktiskt kostar om vi låter ett barn halka efter, glida ifrån, inte klara skolan, inte gå vidare till ett arbete, hamna i utanförskap, kriminalitet eller beroendesjukdom. Det är enorma summor. Sätter vi den summan i relation till hur mycket en förebyggande insats faktiskt kostar är ekvationen solklar, och valet av vad man satsar på borde vara enkelt.

Varför görs inte mer? Varför ser vi inte till att stärka det förebyggande och preventiva arbetet? Om vi lyckas med vårt förebyggande, preventiva, stödjande och ibland omhändertagande arbete har vi stora vinster att göra för både individen och samhället i stort.

En nyckel för att vi ska lyckas i socialtjänsten oavsett om det gäller vuxna, äldre eller barn är att vi politiker skapar förutsättningar för samarbete och samverkan mellan olika verksamheter och myndigheter. Glädjan-

de nog handlar ett av tillkännagivandena i dag om just att stärka samarbetet mellan elevhälsa, vård och socialtjänst.

Fru talman! Centerpartiet har lagt fram en rad förslag, och jag kan konstatera att många av dem helt eller delvis blivit tillstyrkta av utskottet. Det första tillkännagivandet som jag vill lyfta upp gäller att regeringen ska tillätta en utredning för att se över frågan om evidensbaserade metoder för socialtjänstens barnutredningar.

Socialtjänsten hanterar som sagt en mängd viktiga utredningar, som ofta har avgörande påverkan på barns liv. Det kan handla om allt från vårdnadsfrågor till omhändertagandemål. Att utredningen är saklig och välgjord är därför av största vikt, och för att utredningen ska vara saklig, rätts-säker och välgjord måste den som utreder ha den kompetens som krävs för att kunna göra en rättvis bedömning utifrån barnets situation.

En utredare som genomför ett barnsamtal i ett brottmål har vanligen särskild kompetens för det. Ett liknande krav på särskild kompetens borde gälla även för den som utreder och genomför barnsamtal exempelvis i ett vårdnadsfall eller i ett ärende enligt socialtjänstlagen.

Det här är frågor som vi i Centerpartiet har lyft fram och drivit under lång tid. Jag kan glatt konstatera att vi i dag har fått bifall till dem.

En annan viktig fråga som vi också har ett tillkännagivande om handlar om att vi vill att orosanmälningar ska bli sökbara.

Man kan kanske fundera lite över varför det skulle vara så viktigt. Det handlar om att om en orosanmälan görs men inte blir utredd är den heller inte sökbar efter ett tag. Vi vill att en orosanmälan, oavsett om den leder till utredning eller inte, ska vara sökbar även i framtiden för att man ska kunna få en helhetsbild av vad barnet faktiskt har upplevt. Därför är den delen väldigt viktig.

Ett tredje tillkännagivande som jag vill lyfta fram handlar om samarbetet mellan vården, elevhälsan och socialtjänsten. Som jag inledde med att säga är det samarbetet väldigt viktigt för att vi ska kunna ha en sammanhållen kedja för framför allt barn. Det kan inte nog betonas. Hinder som i dag försvårar sådana samarbeten och informationsutbyten måste ses över till förmån för lagstiftning och riktlinjer som främjar samverkan för barnets bästa.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag lyfta fram ett fjärde tillkännagivande, som handlar om översyn av anhörigstöd.

Vi har många anhörigstödare i Sverige som drar ett enormt tungt lass genom att varje dag vårda och stötta sina anhöriga. Vi kan konstatera att det finns ett tillkännagivande på detta område, vilket är glädjande. Men vi i Centerpartiet skulle vilja ta ytterligare ett steg och ge våra socialtjänster och myndigheter, bland annat Försäkringskassan, fler verktyg för att säkerställa ett jämlikt anhörigstöd i hela landet. Därför yrkar jag bifall till reservation 22.

Anf. 116 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Ledamoten Sofia Nilsson höll ett spännande anförande.

Jag vill bara göra ett påpekande om det här med sökbara orosanmälningar. Jag hoppas att ledamoten Nilsson känner till att det pågår en utredning om det som alldeles snart är färdig, ska ut på remiss och kommer att presenteras i en snar framtid. Det är ett exempel.

Jag tänker också på tillkännagivandet om evidensbaserade metoder. Just det har regeringen avsatt medel till under tre fyra år – evidensbaserade behandlingsmetoder och evidensbaserade utredningsmetoder. Det är alltså något som vi redan är igång med och jobbar med ganska hårt, plus att vi presenterar utredningen om orosanmälningar i en nära framtid.

Jag hoppas att ledamoten Nilsson känner till det.

Anf. 117 SOFIA NILSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Wiking för att han upplyser om detta, men det är absolut något som jag har stor kännedom om.

Anledningen till att vi lägger fram detta nu är att vi får signaler från våra socialtjänster att det som vi har gjort hittills inte har räckt. Nu vill vi peka på att det här är så pass viktiga frågor att vi vill pusha på ännu lite till.

Att göra orosanmälningar som inte har blivit utredda sökbara kan faktiskt förstärka bilden när ett barn väl kommer till utredning, till exempel i ett brottmål. Då behöver man kunna stärka bilden av att det här är något som har pågått under längre tid så att vi står på barnets sida och ser till att det är barnets rätt som är i fokus och att barnet kan få den upprättelse som så väl behövs.

I just den delen är det här alltså en extra knuff i rätt riktning för att ytterligare stärka barnperspektivet i socialtjänsten.

Anf. 118 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Jag tar upp frågan också för att poängtera för dem som eventuellt tittar på debatten att det faktiskt görs saker från regeringens sida. Vi springer ganska ofta på samma boll. Men det är givetvis intressant med ett tillkännagivande, och det är en intressant fråga hur vi ska hantera det utifrån att det inom en snar framtid kommer ett förslag om sökbara orosanmälningar.

Jag håller med ledamoten om att det här är oerhört viktigt. Om socialtjänsten får tre fyra anmälningar om ett barn eller en familj är det jätteviktigt att man inte bara tittar på den senaste anmälan, som man har gjort förut. Man har satt in den i slaskpärmen, som man säger på socialtjänsten.

Det är en jätteviktig fråga som ledamoten Nilsson lyfter fram. Men kan ledamoten Nilsson också se att man faktiskt har jobbat ganska länge med den här frågan i regeringen?

Anf. 119 SOFIA NILSSON (C) replik:

Fru talman! Om regeringen har jobbat med detta väldigt länge kommer vi återigen till frågan som ledamoten Waltersson Grönvall ställde: Varför har man inte kommit till skott och infört detta redan nu?

Det är den signalen vi vill skicka, för det är precis den signalen som vi i vår tur får från socialtjänsten – att det här behöver genomföras så fort det bara går. Att sitta och utreda och vänta på saker duger inte, utan nu behöver vi se till att få handling i detta.

Det är samma sak när det gäller metodstödet. Där spretar det alldeles för mycket ute i socialtjänsterna i dag. Ett metodstöd är efterlängtat. Det är det som gör att vi kan både höja attraktiviteten för yrket och stärka rätts-säkerheten – och, återigen, stå på barnets sida och se till att barnets bästa kommer i fokus.

Det här handlar ju om utredningar som många gånger är livsavgörande. Det är därför det är så extremt viktigt att vi faktiskt har ett utarbetat metodstöd som är likvärdigt över landet och som utredarna kan känna trygghet i att använda så att det blir klarhet i de framtida åtgärder som ska vidtas.

Det här är alltså frågor som är otroligt viktiga. Vi vill verkligen betona att vi måste få de här delarna på plats tillsammans med en rad andra delar, till exempel barnets bästa som ett eget rekvisit.

Anf. 120 MAJ KARLSSON (V):

Fru talman! Att leva i ekonomisk utsatthet är att leva under konstant stress. Allt i livet handlar om att förhålla sig till avsaknaden av tillräckligt med resurser, att alltid hantera att pengarna inte räcker till.

De som sett det här på nära håll vet att det är en sällan skådad kamp och att de som tvingas leva under dessa förhållanden i sanning är riktiga krigare.

Varje dag startas och avslutas med att finna vägar för att få livet att gå ihop. Det är inte det omtalade livspusslet med hämtning och lämning och hur städningen ska bli av mellan jobb och fritid. Nej, här handlar det om att få mat på bordet, vilken räkning som möjligtvis skulle gå att välja bort och vilket inkassobolag det är lättast att vädja till. Här handlar det om kampen med att barnen eftersom de inte slutar växa och årstiderna växlar alltid är i behov av nya kläder.

Ofta är krigaren en ensam mamma. Ofta är munnarna att mätta fler än en.

För den som är barn handlar fattigdomen om att hantera att den man älskar mest, ens förälder, får kämpa för att ge en det man behöver. Barn ser allt. De ser föräldern kämpa för att få ihop pengar till hyran. De ser föräldrarnas aldrig sinande fantasi för att göra den enkla middagen så mycket roligare än den egentligen är.

Barn som lever i ekonomisk utsatthet lär sig att hantera att det inte alltid finns mat, att de inte kan följa med kompisar på bio, att en inbjudan till en kompis kalas är förenad med skuld för att de vet vad det innebär för föräldern.

Att leva i ekonomisk utsatthet innebär att du som barn hittar strategier för att bemöta skolans personals ifrågasättande av att du har fel kläder för det givna tillfället. Du gillar helt enkelt inte att gå i gummistövlar. Du blir så himla lätt varm att det passar dig bättre med höstjacka på vintern. Du glömde matsäcken hemma, och nu har du ingen nyckel för att komma in och hämta den.

Som barn lär du dig att måla upp en fantastisk historia om utflykten till sjön när de andra berättar om resan till Spanien efter sommarlovet. Eller så säger du helt enkelt ingenting alls. För som barn i en ekonomiskt utsatt familj gör du allt du kan för att inte visa dina egna behov. Du gör allt i din makt för att ge din familj den kärlek och den lojalitet du vet att de förtjänar.

Fattigdom eller ekonomisk utsatthet är inte ett val. Det är en exkludering från majoritetssamhället. Det är ett politiskt ställningstagande om att vissa människor ska få åtnjuta samhällets resurser medan andra inte ska det. Det är exkludering från utbildning, från arbetsmarknaden, från våra sociala skyddsnät. Det är ett fråntagande av rätten att vara sjuk eller hamna i en livskris. Det är inget val. Det är en riktigt orättvis fördelning – en orättvisa som slår extremt hårt mot över 186 000 barn i Sverige.

Herr talman! Jag måste säga att vi i socialutskottet är ganska bra på att samarbeta. Vi har tillsammans gjort stora framsteg under den här mandatperioden. Vi har fått igenom en statlig assistans. Vi arbetar för att LVU ska bli en rättighetslagstiftning, och ett helt enat utskott har bestämt sig för att Statens institutionsstyrelse ska ge rätt hjälp. Och vi arbetar på allvar med frågan om mäns våld mot kvinnor. Jag tycker att detta är fantastiskt.

Men det finns ett område där vi ligger kraftigt efter, och det är barn som lever i fattigdom. Troligtvis, herr talman, beror det på att det handlar om klass.

Att barn är ekonomiskt utsatta beror på att deras föräldrar är det. Därför behövs det en politik som gör upp med ojämlikheten i samhället och skapar en ekonomi som funkar för alla, inte bara för de rikaste. Det krävs satsningar på bland annat fler jobb, rätt till arbete på heltid och en fungerande sjukförsäkring och bättre arbetslöshetsförsäkring.

Men det krävs även riktade politiska satsningar som sätter barnets bästa i centrum. Vi i Vänsterpartiet menar att arbetet mot barns ekonomiska utsatthet måste få ordentlig fart, och därför vill vi att regeringen ska tillsätta en nationell handlingsplan för hur barns ekonomiska utsatthet ska motarbetas.

Herr talman! De senaste veckorna har mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer varit en mycket het fråga. Även om vi vet att mäns våld mot kvinnor förekommer i alla samhällsklasser drabbar det olika beroende på vår ekonomiska eller sociala situation. Den som är ekonomiskt utsatt drabbas hårdare av livets nycker än den som är ekonomiskt tät.

Jag har vid ett tidigare tillfälle lyft att barn som lever i en familj med ekonomiskt bistånd inte har någon självständig rätt till försörjning. Det finns ingen garanti för att barnet får pengar till mat eller tak över huvudet. Om barnets förälder av någon anledning förlorar sitt försörjningsstöd är risken stor att barnet också står tomhänt.

Detsamma gäller om du är en våldsutsatt kvinna. Försörjningsplikten medför nämligen att om en person är gift eller sambo med någon som har en inkomst anses det att personen kan få sina behov tillgodosedda genom denna. Detta kan leda till att den ekonomiskt utsatta hamnar i en beroendeställning som förhindrar möjligheten till ett självständigt liv. En kvinna som exempelvis flyr från en våldsam relation har inte möjlighet att få ekonomiskt bistånd så länge hon fortfarande är gift eller anses vara sambo med mannen som har utsatt henne för våld.

Konsekvenserna av detta är mycket enkla att räkna ut. Det här är ett ypperligt tillfälle för mannen att utöva ekonomiskt våld, och det är våra lagar som bäddar för den risken. Det finns dock en möjlighet att få rätt till ekonomiskt bistånd om den utsatta berättar att den är utsatt för våld. Men vi vet alla att detta inte är ett litet krav. Det här är i själva verket orimligt.

Bedömningarna av ekonomiskt bistånd måste utgå från varje människas egna och individuella behov. Därför vill vi i Vänsterpartiet att riktlinjerna för ekonomiskt bistånd, inklusive försörjningsplikten, ses över i syfte att säkerställa att det alltid görs individuella bedömningar. När vi nu för en gångs skull har fått upp frågan om mäns våld mot kvinnor på den politiska dagordningen måste vi se till att vi inte låter någon grupp bli osynlig. Vi måste se till att den lagstiftning vi har inte förstärker risken för att det utövas våld.

Vi står givetvis bakom alla våra reservationer, men vi väljer i dag att yrka bifall till reservation 35.

Anf. 121 JUNO BLOM (L):

Herr talman! Sverige ska vara möjligheternas land för alla, inte bara för alla barn som redan nu växer upp under goda förhållanden. Våldigt många av de allra mest sköra och utsatta barnen far extremt illa, trots att det är dessa barn staten måste skydda.

Larmrapport efter larmrapport kommer. Det gör mig riktigt förbannad och ökar min drivkraft. Varför kommer alla dessa larmrapporter från medierna och inte från de myndigheter som har ansvaret? Jag uppskattar att våra fria medier gör denna viktiga bevakning, men jag skulle uppskatta om staten var lika pådrivande för att upptäcka missförhållanden och om regeringen tog detta på betydligt större allvar.

I höstas rapporterade SVT om hur det såg ut för många utsatta barn som placerats enligt LVU på olika hem för vård och boende runt omkring i landet. SVT:s rapportering visade att barn som socialtjänsten av olika skäl placerat led fruktansvärt och utsattes för allvarliga missförhållanden. Detta var barn som placerats för att de utsatts av vårdnadshavare i hemmet eller som led av psykisk ohälsa, men det handlade även om barn som hamnat i missbruk eller begynnande kriminalitet. Det var barn som var i stort behov av att komma till en plats där de kunde få skydd, stöd, vård och möjligheter till nya livschanser men som i stället utsattes för fruktansvärda övergrepp.

Herr talman! I veckan rapporterade SVT återigen att utsatta barn och unga mötts av personal på HVB som exempelvis varit drogpåverkade eller hårdhänta eller som trakasserat barnen sexuellt eller använt sig av otillåtna tvångsåtgärder. Det rörde sig om 50 HVB-hem med dokumenterade missförhållanden som av kommuner i landet fått fortsatt förtroende och ansvar för utsatta barn och unga och dit 200 miljoner av skattebetalarnas pengar betalats ut under året.

I rapporteringen kan vi höra om barn som berättar hur de kom därifrån trasigare än när de kom dit. De berättar om hur personal tvingar pojkar att ta på sig utrustning och slås, hur de stoppas från att gå i skolan som bestraffning och hur de skälls ut för att de berättat om missförhållanden. Små barn i åtta till tolv års ålder tvingas ned på marken och blir fasthållna med ett knä i ryggen. Bakom denna rapportering finns så många utsatta och svikna barn.

Herr talman! SVT rapporterade under våren även om förhållanden på statens låsta institutionsboenden. Även här kunde vi konstatera att när svenska staten tar över ansvaret för redan utsatta flickor, i många fall de yngsta med ett autismspektrumtillstånd, drabbas de av hot, misshandel och sexuella övergrepp. Detta är ett fullkomligt misslyckande och helt ovärdigt Sverige.

Att kommunerna, SKR och Inspektionen för vård och omsorg hänvisar till varandra och till att man vill ge boendena nya chanser duger inte. Ansvarsfrågan måste redas ut. Missförhållanden måste omedelbart åtgärdas. Annars måste det få tydliga konsekvenser. Jag kommer inte att ge mig för rän barn som lever i denna utsatthet får det stöd de har rätt till.

Herr talman! Därför kräver Liberalerna en fullständig kraftsamling. Vi har sett till att regeringen nu tar fram en strategi för att bekämpa våld mot barn. Det är en bra början. Men jag vill lyfta fram tre reformer som måste börja genomföras här och nu.

För det första: Inrätta en haverikommission för omhändertagna barn! Liberalerna har tidigare krävt att en haverikommission omedelbart ska tillsättas. Vi har inte fått stöd för detta – ännu. Dock har vi tillsammans i utskottet krävt att regeringen ska återkomma med en plan för hur man ska hantera dessa missförhållanden.

Jag uppskattar verkligen vårt gemensamma arbete i utskottet, som är konstruktivt på så många punkter. Men jag och Liberalerna står fast vid vårt krav. Det krävs kraftfullare åtgärder. En haverikommission måste till. Vi vill veta. Varenda sten ska vändas på. Vartenda utsatt barn ska veta att de har vårt fulla stöd. Det är först när vi lägger alla kort på bordet som bilden kommer att träda fram av hur allvarlig situationen är.

Det krävs en vilja att se sanningen i vitögat för att kunna vidta de åtgärder som krävs. Jag vill att alla barn och unga ska veta att Sveriges folkvalda riksdag står på er sida och att en haverikommission om situationen på Sis- och HVB-hem kommer att tillsättas.

För det andra: HVB-hem med kraftiga missförhållanden ska stängas.

Liberalerna vill se tydligare krav på mål och uppföljning när det gäller vilken vård som ska ges tvångsomhändertagna barn och att missförhållandena vid boendena ska leda till skarpare konsekvenser. Parallellt med att vi kräver statlig finansiering av tvångsomhändertaganden bör även kraven på HVB-boenden öka. Boenden med kraftiga missförhållanden ska stängas permanent, och boenden som uppvisar missförhållanden ska förlora sitt tillstånd. Alla boendeformer vid ett omhändertagande ska ha hög kvalitet. Uppföljningen vid placeringar måste bli bättre. Inget barn ska bli utsatt i kommunens eller statens vård. Uppföljning av samhällsvård ska ske kontinuerligt, och samverkan med hälso- och sjukvården måste stärkas.

För det tredje: Bristerna i förslaget till ny socialtjänstlag måste åtgärdas. Den nya socialtjänstlagen måste bli mycket bättre och på riktigt ta utgångspunkt i vad som är det bästa för barnet.

LVU måste reformeras och ha tydliga mål och riktlinjer. Socialtjänsten måste få möjlighet till längre uppföljning i barnärenden efter avslutad placering, och socialsekreterarens viktiga arbete måste ges betydligt bättre förutsättningar.

Lagen måste innehålla en tydlig förväntan på att socialtjänsten ska stötta barnens skolgång. Placerade barn ska lyckas i skolan. Det kommer på riktigt att ge livschanser. Barn i behov av LSS ska få tillgång till en livsavgörande rättighetslagstiftning och inte, som i dag, låsas in på institutioner, vilket sker i alldeles för många fall.

Herr talman! Barn är ingens ägodel, men de är allas ansvar, inte minst vårt ansvar här i kammaren.

Jag kommer aldrig att ge mig förrän Sverige blir möjligheternas land för alla barn. Ledamoten Wiking sa tidigare i ett replikskifte med ledamoten Camilla Waltersson Grönvall att det är komplext att utreda de här fallen. Och det är komplext att utreda de här fallen, men det absolut mest komplexa är ju för barn att växa upp i miljöer där det finns en rädsla från ansvariga politiker att fullt ut ställa sig på barnens sida.

I de förslag som nu kommer från den utredning som lämnats av regeringen när det gäller att stärka barnrättsperspektivet har man inte vågat göra dessa ställningstaganden. Vad gäller när tvångsvården ska upphöra anger man som skäl att det skulle vara rättsosäkert utifrån vårdnadshavarnas perspektiv. Men den lagstiftning som finns i dag är ju totalt rättsosäker utifrån de utsatta barnens perspektiv. Att använda sig av flyttförbud som en åtgärd är en kortsiktig och allt annat än stabil lösning från vår sida.

Så länge vi känner och tycker att det är mer komplext för oss som står här eller för dem som jobbar med de här frågorna än vad det är för alla de barn som jag har mött som lider så fruktansvärt mycket, då blir det inte bättre än så här.

Det viktigaste är att vi har modet att ifrågasätta föräldrarätten och stå på barnens sida.

Anf. 122 NICKLAS ATTEFJORD (MP):

Herr talman! Om barn kunde välja sina föräldrar skulle de kanske inte välja föräldrar med missbruks- och beroendeproblem eller en pappa som slår. Eller varför välja en ensamstående mamma som aldrig är hemma därför att hon har två jobb som tillsammans ändå inte täcker utgifterna? Om vi tänker efter har vi ju byggt ett samhälle som i allt högre grad utgår från att barn faktiskt borde få välja sina föräldrar.

En ny studie från Handelshögskolan i Göteborg visar att ojämlikhet förs över mellan generationer i större utsträckning än vad man tidigare trott. En av slutsatserna är att ojämlikheten och lite förenklat livschanserna till alltför stor del avgörs av vilken familj du föds in i i stället för av individens egna ansträngningar.

Herr talman! Vi kan ta kardinalfelet som många barn gör i den här staden, Stockholm, att inte välja föräldrar som ställer dem i kö till rätt friskola redan vid födseln – bara en sådan sak.

Socialtjänstlagen är tänkt att ge människor ekonomisk och social trygghet, jämlika levnadsvillkor och aktivt deltagande i samhällslivet. Det är klart att socialtjänstlagen inte ensam kan kompensera för ett samhälle som skapar ökade klyftor eller en ökad ojämlikhet, eller för den delen för ett samhälle där barn inte kan välja sina föräldrar. Men önskvärt vore ju att socialtjänstlagen, eller snarare tillämpningen av den, på ett tydligare sätt kunde bidra till att fattigdom och bidragsberoende inte gick i arv.

De breda systemen vid sjukdom och arbetslöshet måste omfatta fler så att färre hamnar utanför och till sist tvingas bli beroende av försörjningsstöd. Detta och en skola som klarar sitt kompensatoriska uppdrag behövs för att vända den här utvecklingen. Men när väl socialtjänsten träder in måste den göra allt för att stärka barns möjligheter att bli vuxna med egen försörjning, bli självständiga och fritt kunna välja den framtid som de själva vill ha. Det är ingen naturlag att ojämlikhet ska gå i arv. Barn ska inte straffas för att de inte kan välja sina föräldrar.

Herr talman! För lite mer än ett och ett halvt år sedan påträffades Esmeralda, också känd som Lilla hjärtat, vanvårdad till döds av sina föräldrar. Det var ett otroligt tragiskt fall som fick mig och många med mig att ställa oss frågor kring barns rättigheter i Sverige, inte minst hur det som skedde kunde ske trots att vi i Sverige värderar barns rättigheter så högt.

Regeringen agerade och tillsatte en utredare som redan har presenterat en här i dag debatterad utredning. Utredningen är i denna stund ute på

remiss och presenterar en rad förslag för att stärka principen om barnets bästa. Bland det som föreslås är att barnets bästa ska beaktas i större utsträckning vid en omprövning av LVU och att socialnämnderna blir skyldiga att följa upp barns situation när tvångsvården har upphört – viktiga förslag.

Utredaren föreslår dock inte att barnets bästa förs in som ett eget rekvisit i lagstiftningen. Detta är något som många barnrättsorganisationer har föreslagit, och det är även något som vi i Miljöpartiet är öppna för, inte minst utifrån att Sverige har ratificerat och gjort barnkonventionen till lag. Därför kommer jag, herr talman, att med stort intresse ta del av remissvaren som ska vara inne senast den 11 juni, det vill säga i morgon. När jag har fått möjlighet att ta del av dessa svar är jag i alla fall öppen för att värdera frågan om hur vi ska agera framgent.

Herr talman! Jag vill också passa på att nämna några andra saker.

Coronapandemin har ju på ett sätt fått oss alla människor i det här landet, i Europa och runt om i världen att känna på hur det är när våra mänskliga fri- och rättigheter begränsas. Nu har väl kanske inte Sverige infört de mest drakoniska restriktionerna kopplade till corona, men runt om i Europa har människor mer eller mindre suttit i husarrest.

När staten tar på sig ett ansvar för att begränsa och i vissa fall inskränka våra mänskliga rättigheter tar man på sig ett stort ansvar. Många av de frågor som är uppe för debatt i dag handlar ju om när vi som lagstiftare begränsar inte minst barns rättigheter, till exempel deras fria rörlighet. Därför ligger det ett stort ansvar på oss, när vi fråntar barn rättigheten att röra sig fritt, att se till att det görs med största aktsamhet så att vi aldrig kränker barnens rättigheter när de är under vårt beskydd.

Jag är mycket stolt över att det finns en enighet om detta i utskottet och att vi har kunnat enas om att utveckla och förbättra dessa delar.

Jag står bakom våra reservationer men yrkar för tids vinning bifall endast till reservation 7.

Anf. 123 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Det var länge sedan jag blev så glad som när jag nu hör att det finns en öppning hos ett av de två regeringspartierna för att på riktigt börja närma sig barnets bästa som eget rekvisit. Jag tyckte mig märka att det fanns en öppning även i diskussionerna i den så kallade Lilla hjärtatgruppen, och därför blev jag lite besviken när vi väl hamnade i utskottet och jag konstaterade att Miljöpartiet reserverade sig mot att gå vidare med en kvalificerad utredare för att vi ska kunna få fram ett lagförslag med barnets bästa som eget rekvisit.

Herr talman! Jag måste be ledamoten Attefjord att utveckla. Ser vi faktiskt en vändning här? Om vi får ett förslag i socialutskottets regi och om barnrättsorganisationerna anser att regeringens förslag inte är tillräckligt, kommer Miljöpartiet då att ställa sig bakom oss övriga sex partier? Det vore i så fall en mycket välkommen vändning.

Anf. 124 NICKLAS ATTEFJORD (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Waltersson Grönvall för frågan.

Hur Miljöpartiet står i denna fråga har nog länge varit tydligt. I politiken brukar vi säga att man ska skilja på sak och person. När det gäller reservationen i utskottet är frågan om barnets rätt som eget rekvisit en sak.

En annan är hur majoriteten i utskottet har valt att föra frågan framåt. Såvitt jag vet har riksdagen aldrig tidigare utrett lagar, utan utredningsmakten ligger enligt konstitutionen hos regeringen. Det är anledningen till att jag agerade som jag gjorde i utskottet. Det är inte sakfrågan utan processfrågan som väcker frågor.

Riksdagen ska uppdra åt regeringen att tillsätta utredare, och det ska resurssättas på ett adekvat sätt.

Anf. 125 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Nu blev det ännu mer intressant. Ledamoten Attefjord är säkert väl medveten om att vi i socialutskottet inväntade regeringens utredning innan vi gick vidare med en egen utredare eftersom vi ansåg oss tvungna till det. Det blir lite förvirrande om man som parti tycker att det är rimligt att utreda barnets bästa som eget rekvisit men sitter i en regering som inte gör det trots att samma regering vet att sex, och nu kanske sju, partier står bakom detta.

Kan ledamoten Attefjord beskriva hur det hade varit rimligt för en majoritet av minst sex partier i Sveriges riksdag att agera när vi har en regering som inte lyssnar och som under sex år inte har tyckt att frågan är viktig? Jag anser att vi har sex förlorade år för utsatta barn på grund av de ministrar som varit ansvariga för frågan.

Nu har vi en kraftfull majoritet i utskottet – som ändå har tyckt att det är orimligt att börja utreda innan vi vet vad regeringens utredare säger. Men när förslaget väl kom och barnets bästa som eget rekvisit saknades måste väl ledamoten Attefjord också ha blivit förvånad och besviken.

Hur ska vi göra? Ska vi vänta i tre eller sex år till? Vad tycker ledamoten Attefjord att det är rimligt att göra? Ska man låta barnen vänta ytterligare ett antal år?

Anf. 126 NICKLAS ATTEFJORD (MP) replik:

Herr talman! Låt mig vara tydlig. Vi har hela tiden sagt att vi vill invänta remissvaren. Om de säger att regeringen bör gå fram med en lagstiftning med barnets bästa som eget rekvisit bör regeringen göra det.

Vad som har gjorts tidigare är jag nog inte rätt person att svara på eftersom jag är ganska ny här. Det är säkert bättre att ställa en interpellation eller en skriftlig fråga till ministern om det.

En utredning som har fått direktiv av regeringen är på plats. Utredningsförslaget är skickat på remiss i vanlig ordning, och i morgon kan vi ta del av vad remissinstanserna har för synpunkter och invändningar. Om alla remissinstanser tycker att utredningsförslaget är tillräckligt och att barnets bästa uppnås är vi färdiga. Men om de inte tycker det får vi gå vidare. Det är min syn på det.

Anf. 127 JUNO BLOM (L) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Attefjord för anförandet.

Jag förstår dig och delar din bild av att det finns en särskild ordning för hur lagstiftning tas fram.

Men det är viktigt med rätt information. Jag tog såklart kontakt med statsrådet om denna utredning innan Lilla hjärtat blev mördad. Eftersom Liberalerna är ett samarbetsparti försökte jag på alla tänkbara sätt säga att man borde vidta de viktigaste åtgärderna inom ramen för denna utredning.

Svaret jag fick var att LVU redan fanns, men det visste jag ju redan eftersom jag har jobbat med det under hela min yrkesverksamma tid.

När Lilla hjärtat sedan dog så tragiskt – jag är själv från Norrköping – tog jag åter kontakt med ansvarigt statsråd. Jag försökte igen på alla tänkbara sätt och bad till och med om att få träffa juristerna, som menade att detta var omöjligt.

Jag vet att det finns ett utrett förslag som inte har fått någon större kritik, och det finns olika remissinstanser. Men låt oss komma ihåg att jurister sällan är policy makers, utan de berättar hur man har gjort tidigare.

En oro handlar om Europakonventionen och rätten till familjeliv, men LVU inskränker ju rätten till familjeliv. Vi har också infört ett barnäktenskapsbrott, vilket i vissa delar balanserar på kanten men där vi anser att vi ska vara en progressiv röst.

Mot bakgrund av detta är det viktigt att riksdagen tar steget, för remissinstanserna har kanske inte alltid full koll. Hur tänker ledamoten Attefjord kring det?

Anf. 128 NICKLAS ATTEFJORD (MP) replik:

Herr talman! Det är väldigt kompetenta organisationer som står med på remisslistan. Det finns ett antal kommuner, det finns ett antal regioner och SKR är väl också med, även om det kanske inte den mest progressiva rörelse vi har.

Jag är i alla fall trygg med att de barnrättsorganisationer som finns på remisslistan inte kommer att ducka för att skriva det som de anser vara vägen till att stärka barns rättigheter i lagstiftningen eller i processerna. Det är några av de röster som jag tycker är viktigast att lyssna på. Jag vet inte vad man kan säga mer, utan jag litar på att de gör sitt jobb som remissinstans.

Anf. 129 JUNO BLOM (L) replik:

Herr talman! Jag satt själv med i en utredning redan 2012 där Nyamko Sabuni hade föreslagit att man skulle införa ett barnäktenskapsbrott. Det föreslogs också i det utredningsbetänkande som vi lade fram, men då tyckte varken denna kammare eller remissinstanserna att det var förenligt. Man ansåg att det var ett för stort steg att ta, och man hade olika invändningar. Tidigare var det möjligt att ansöka om tillåtelse att gifta sig. Det fanns ett förbud mot att gifta sig som barn, men det gick att söka dispens. Man kände då att det var ett stort steg att gå från det till att det skulle bli kriminaliserat.

Nu, några år senare, har vi ett barnäktenskapsbrott på plats. Man insåg att många barn var berörda av den lagstiftning som togs fram, äktenskaps tvång. Man förstod barns utsatta belägenhet och hur svårt det är att göra ett tydligt avståndstagande som barn, vilket krävs för att kunna bevisa tvångsfaktorn.

Vis av erfarenhet i andra frågor som handlar om att utmana menar jag att även om vi inte är nöjda är Sverige en progressiv röst. Det ska vi vara. Vi ska vara stolta. Andra länder ska titta på Sverige och tänka att det är ett föregångsland. Men det krävs modiga vuxna för att utmana föräldrarätten.

Vi har gjort barnkonventionen till lag och höjer den till skyarna, men man måste komma ihåg att svensk lagstiftning har kommit mycket längre än barnkonventionen, som är en kompromiss mellan världens länder. Men på en punkt är barnkonventionen faktiskt starkare än svensk lagstiftning, och det gäller barns rätt att komma till tals.

Oavsett vad man tycker nu när beslutet har fattats rimmar det ganska illa att barn inte skulle få komma till tals i en så viktig och avgörande fråga som att en vuxen person har utsatt en och skapat tillit. Barnens liv har ju inte satts på paus, utan de har skapat ett liv under tiden.

Anf. 130 NICKLAS ATTEFJORD (MP) replik:

Herr talman! Som sagt jag håller med om mycket av det ledamoten säger.

Vi kan backa till jämförelsen med barnäktenskap, som såklart är en viktig fråga. Jag tycker att det är jättebra att den nya lagstiftningen är på plats. Där valde riksdagen dock att gå den vanliga vägen. Det gick lite långsammare än vad man hade kunnat önska, men det utreddes inte separat i riksdagen. Nu uppfattar jag att ledamoten menar att det gjorde det – okej.

Den bild jag fått är i alla fall att det inte är den vanliga gången utan att regeringen får ett uppdrag att utreda. Om man inte är nöjd med förslagen får man skicka tillbaka dem för ny beredning – det är så gången behöver vara.

Både denna och tidigare svenska regeringar har fått ett antal reprimander eller vad man kallar det för att juridiken inte har beretts på ett tillräckligt bra sätt. Det här är inte bra, utan det behöver beredas ordentligt. Jag håller med om att det finns en problematik i att juridiken är lite mer konservativ än politiken, men likväl behöver man få med juridiken på tåget.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 juni.)

§ 14 Internationella adoptioner

Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU12
Internationella adoptioner
föredrogs.

Anf. 131 YASMINE BLADELIUS (S):

Herr talman! Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Barnets bästa ska beaktas i alla beslut som rör barn.

Varje stat ska ta ansvar för och nyttja sina resurser till fullo för att uppfylla barns rättigheter. Där det behövs ska stater samarbeta internationellt.

Barn har rätt till ett eget namn och ett medborgarskap. Barnet har rätt, så långt det är möjligt, att få veta vilka dess föräldrar är och få deras omvårdnad.

Barn har rätt till sin identitet, sitt medborgarskap, sitt namn och sina släktförhållanden.

Barn ska inte skiljas från sina föräldrar, utom när det är alldeles nödvändigt för barnets bästa.

Herr talman! Det jag nu har läst upp är ett axplock av artiklar i barnkonventionen, som nu också är svensk lag.

Sedan en tid tillbaka har vi fått ta del av oerhört allvarliga och mycket gripande historier om brister och oegentligheter kring internationella adoptioner av barn gjorda under 1900-talets mitt och framåt. Det handlar om barn som blivit bortförda från sina föräldrar på ett eller annat vis, där det är uppenbart att det inte gått till på ett barnrättssäkert eller rättssäkert vis och där både de biologiska föräldrarna, barnen och deras föräldrar här i Sverige har fallit offer för människor som på ett till synes och i många fall organiserat tillvägagångssätt gjort barn till handelsvaror på en marknad.

Herr talman! Jag kan inte nog understryka hur bedrövligt detta är, och det är alldeles omöjligt för mig att förstå vad dessa barn och deras föräldrar har gått och går igenom. Men en sak är alldeles klar för min del, herr talman: Detta ska inte få förekomma, inte i Sverige och inte internationellt.

Herr talman! Regelverket kring internationella adoptioner har skärpts löpande sedan företeelsen växte fram i mitten av 1900-talet. För svensk del kan det framför allt delas in i två faser: före och efter 1997, då Sverige ratificerade den så kallade Haagkonventionen. Grundläggande i Haagkonventionen är att staterna har ett ansvar för att barnets bästa beaktas i varje del av adoptionsprocessen.

Konventionen ska också genom vissa garantier mellan de anslutna staterna bland annat förhindra bortförande eller handel med barn i samband med internationella adoptioner.

Aven barnkonventionen ställer krav på att det som bedöms vara barnets bästa i första hand – alltid – ska beaktas vid alla åtgärder som rör barn.

Konventionsstaterna har alltså, herr talman, förbundit sig att bland annat vidta alla lämpliga åtgärder för att vid internationell adoption säkerställa att placeringen inte leder till otillbörlig ekonomisk vinning för de personer som medverkar i denna, att det går till på ett barnrättssäkert vis och att barnen inte far illa, så även Sverige.

År 2005 skärptes regelverket ytterligare i Sverige. Då infördes auktorisation i två led, det vill säga att nu prövas även länder, del av länder eller adoptionskontakter som adoptionsorganisationerna får förmedla barn genom. Det ska alltså vara säkrare nu än i mitten av 1900-talet. Detta betyder dock inte, herr talman, att det inte finns problem i det system som vi har nu.

Det internationella adoptionsområdet har genomgått stora förändringar under de senaste 10–15 åren. Antalet adoptioner i världen har minskat kraftigt. Och samtidigt som antalet adoptioner har minskat har adoptionsärendena blivit alltmer komplexa och svårutredda.

De barn som blir aktuella för internationell adoption har ofta större omsorgsbehov. Utvecklingen med färre adoptioner innebär naturligtvis att socialnämnderna hanterar adoptionsutredningar alltmer sällan, vilket naturligtvis i sin tur leder till svårigheter att upprätthålla kompetens inom detta område.

Mot bakgrund av detta gav regeringen i februari 2020 Statskontoret i uppdrag att se över organiseringen av den internationella adoptionsverksamheten i Sverige. Uppdraget innebär att överväga om organiseringen bör förändras utifrån ett fokus på hur rättssäkerheten, barnrättsperspektivet och kompetensen kan säkerställas.

I dag delar kommuner, auktoriserade ideella föreningar och staten på ansvaret för internationella adoptioner. Kommuner utreder, ideella föreningar förmedlar och staten utövar tillsyn.

I sin redovisning av uppdraget säger Statskontoret att nuvarande organisering är ändamålsenlig och ger bäst förutsättningar för att säkerställa barnrättsperspektivet och rättssäkerheten i den internationella adoptionsverksamheten. Vidare bedömer Statskontoret att internationella adoptioner efter hand har blivit alltmer säkra och trygga, både för barnen och för dem som adopterar, men att barnrättsperspektivet och rättssäkerheten måste förstärkas ytterligare.

Utredningen visar till exempel att vår tillsynsmyndighet för internationella adoptioner, MFoF, har relevant kompetens för sitt uppdrag och att adoptionsförmedlingarna har levt upp till de villkor som MFoF har ställt. De gör också bedömningen att förmedlingarna har relevant kompetens för att sköta verksamheten på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt.

Men de påpekar också att förmedlingarnas arbete utifrån barnrättsperspektivet och rättssäkerheten kan förbättras ytterligare. De behöver till exempel förbättra sitt arbete med granskningar och riskbedömningar av samverkansländer och sina administrativa rutiner. Det finns också utrymme för MFoF att ytterligare förbättra sitt tillsyns- och auktorisationsarbete för att i större utsträckning säkerställa barnrättsperspektivet och rättssäkerheten i adoptionsprocessen.

Herr talman! Jag vet att regeringen i detta nu ser över Statskontorets förslag för att se vilka åtgärder som behöver vidtas. Jag vet också att regeringen i sin budgetproposition för 2020 avsatte 2,5 miljoner kronor i ökat anslag till MFoF och därefter 2 miljoner kronor årligen.

MFoF fick också i sitt regleringsbrev för 2020 i uppdrag att genomföra ett pilotprojekt om individuellt stöd till adopterade i samband med ursprungssökning under 2020–2021.

Samtidigt anser de nu att det finns flera aspekter av stödet för ursprungssökning som faktiskt redan nu behöver ytterligare analyseras, förtydligas och utvecklas. Ett sådant exempel är var man lämpligen bör bygga och förvalta den speciella kompetens och kapacitet som behövs för att kunna lämna effektivt stöd.

Socialstyrelsen fick i sitt regleringsbrev för 2021 i uppdrag att genomföra en kartläggning och analys av hur hälso- och sjukvården och socialtjänsten möter adoptionsspecifika behov hos adopterade. De ska också lämna förslag på möjliga utvecklingsinsatser inom området för att utveckla kunskap och kompetens i syfte att möta adoptionsspecifika behov.

Herr talman! Samtidigt pågår för närvarande inom Regeringskansliet arbetet med ett direktiv till en utredning av den internationella adoptionsverksamheten.

Det finns ett stort behov av att få klarhet i hur system och processer har fungerat, vilka effekter systemet har haft och vilket ansvar staten och andra berörda aktörer har haft. När barn adopteras ska det gå till på ett säkert sätt. Varken barnen eller föräldrarna förtjänar något sämre.

Herr talman! Jag vet att jag har överskridit min talartid, men jag tyckte att det var viktigt att poängtera att det pågår många och viktiga arbeten inom Regeringskansliet i dessa viktiga frågor. Med anledning av det pågående arbetet inom Regeringskansliet yrkar jag bifall till reservationen.

Anf. 132 NICKLAS ATTEFJORD (MP):

Herr talman! Jag vill börja med att rikta ett stort tack till alla de personer och alla de organisationer som har fört upp denna fråga på den politiska dagordningen och som har jobbat med att föra fram både missförhållanden och brott som har begåtts inom de internationella adoptionerna. Tack vare er är frågan i dag både på regeringens och på riksdagens bord. Ett stort tack för ert idoga engagemang i denna fråga!

Låt oss heller aldrig glömma att det finns väldigt många offer i fråga om detta. Bakom varje brott kopplat till adoption finns det många drabbade: adopterade som i dag många gånger har hunnit bli vuxna och berättats bilden av sitt ursprung och sin historia, föräldrar som har förlorat sina barn – det är svårt att som förälder föreställa sig något värre – och adoptivföräldrar som känner sig lurade och har blivit förda bakom ljuset.

Vid sidan av dessa missförhållanden och brott som har begåtts finns det brister i samhällets förmåga att hantera adopterades speciella sårbarhet. Adopterade är enligt uppgifter som jag har fått överrepresenterade i statistiken för bland annat självmord, självmordsförsök, barn- och ungdomspsykiatri och så vidare. Här behövs mer kunskap i olika delar av hela samhället – elevhälsa, socialtjänst och hälso- och sjukvård – när det gäller hur man kan förebygga och möta dessa behov.

Som ett led i att synliggöra just de adopterades unika behov och att söka svar har regeringen uppdragit åt MFoF, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, att tillhandahålla individuell hjälp och stöd för ursprungssökning och även adoptionsspecifikt samtalsstöd för dem som är i behov av det. Det är åtgärder som jag tycker är bra och angelägna.

Ursprungssökningen består bland annat av hjälp med att hitta de biologiska föräldrarna och släktingar och att ge stöd när det finns misstankar om oegentligheter i samband med adoptioner. Som jag förstår är det ett åttiotal personer som har fått hjälp och stöd på detta sätt under 2020. Men jag är övertygad om att denna siffra kommer att öka över tid i takt med att fler saker uppdagas kring detta.

När det gäller de uppmärksammade adoptionerna från Chile känns det bra att regeringen har erbjudit den chilenska regeringen att vara behjälplig i deras, som jag förstår det, omfattande utredning som pågår, på samma sätt som man har varit behjälplig för enskilda individer här i Sverige att söka svar.

Jag uppfattar också att riksdag och regering delvis varit eniga om att vi behöver få igång en utredning. Vi delar bedömningen att det finns ett behov av att få klarhet i hur system och processer fungerat i de internationella adoptionsverksamheterna liksom att få veta vilka effekter som systemet har fått och vilket ansvar som både staten och andra aktörer har haft.

Det pågår en rad arbeten inom Regeringskansliet, som föregående talare utvecklade mer, med att ta fram ett utredningsdirektiv. Därför yrkar jag bifall till reservationen i betänkandet, eftersom jag anser att vi behöver avvakta det utredningsdirektiv som regeringen bereder.

Anf. 133 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Socialutskottet har på eget initiativ tagit fram det ärende som vi nu debatterar och som kommer att beslutas nästa vecka. Förslaget till initiativ kom från Vänsterpartiet, och det har samlat en majoritet som gör att vi nu lägger fram det för beslut i kammaren.

Över 60 000 barn har adopterats sedan 1960-talet. Sverige är det land som har den största andelen adopterade barn per capita. Det har varit internationella adoptioner från Chile liksom många andra länder. Under lång tid fanns det fler önskemål om adoptioner än vad som var tillgängligt. Kanske bidrog det till att korruption och brottslighet utvecklades. Men oavsett orsakerna till att brottsligheten och oegentligheterna uppstod är det av yttersta vikt att vi i dag synliggör vad som hände på ett oberoende sätt och att vi drar lärdomar, så att det inte händer igen.

Det som har hänt har varit oetiskt och olagligt. För den som mist sitt barn, för den som rövades bort och för den som tog emot ett barn är det nödvändigt att vi går till botten med allt som hänt. Det går inte att stryka ett streck över det som varit. Det måste fram i ljuset. De adopterade har rätt att få veta. En utredning är nödvändig, och den måste ske på rätt sätt.

Herr talman! Socialutskottet anser att regeringen måste klargöra hur adoptionsförmedlingen har fungerat i Sverige. Vi menar att det som ska granskas är adoptioner från 1900-talets mitt och fram till i dag utan begränsningar – allt från när det startade och fram till det som sker nu. Utskottet menar vidare att regeringen snarast måste tillsätta en utredning som klarlägger hur svenska myndigheter och adoptionsorganisationer hanterat internationella adoptioner.

Vi måste veta. Den som utsatts för brott måste få upprättelse. Därför är utredning nödvändigt. Pågår dessa oegentligheter fortfarande? Vi behöver veta. Vi måste veta vad som har hänt, så att vi kan fatta rätt beslut för dagens verksamhet och den framtida adoptionsverksamheten.

Herr talman! Kristdemokraterna anser att en utredning måste göras oberoende och att det ska vara kunniga experter som används. Det är nödvändigt med oberoende om den som utsatts för oegentligheter och brottsliga handlingar ska ha förtroende för utredningens resultat. Regeringen behöver ge utredningen de resurser som krävs för att samla så bred kunskap som möjligt. Kunskap från andra länders utredningar, exempelvis Nederländernas, behöver användas.

Regeringen har gett beskedet att den kommer att tillsätta en utredning och att denna inte kommer att begränsas till enbart det som avser Chile – gott så. Men socialutskottets majoritet vill med initiativet och det kommande beslutet slå fast att det finns en majoritet, kanske en enig riksdag, som vill att alla adoptioner från 1900-talets mitt utreds och att alla berörda länder omfattas. Inga begränsningar – allt måste fram i ljuset. Det är en styrka att det finns ett brett parlamentariskt stöd för en grundlig och oberoende utredning. Nu är det regeringens uppgift att möjliggöra en sådan.

Herr talman! Vi ratificerade 1997 Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner. Precis som ledamoten Yasmine Bladelius nämnde har auktorisationsvillkoren hemma i Sverige skärpts ett par gånger. Men när jag lyssnar till ledamoten Bladelius tänker jag att det är gott och väl att vi har gjort mycket men att det inte är möjligt att vara nöjd. Det räcker inte med allt vi gjort när vi i dag vet att det inte varit i närheten av tillräckligt. Olagligheter, oegentligheter och brottslighet har skett, och vi har ännu inte synliggjort det eller tagit ansvar för det.

Det är uppenbart att vi inte gjort tillräckligt. Olagliga handlingar har begåtts när barn adopterats utan att deras biologiska föräldrar, deras första föräldrar, gett sitt samtycke. Barn har olagligen skilts från sina föräldrar. Det är allvarligt.

För att kunna bestämma hur vi ska se på adoptionsverksamhet framöver måste vi ha en oberoende utredning om det som hänt. Det kommer att bli smärtsamt. Men det är redan smärtsamt med allt det vi vet från utredningen i Chile om de brottsliga handlingarna där och det som utredningen i Nederländerna visat. Det går inte att gömma sig. Det är smärtsamt.

Jag är glad att vi nu gör denna markering från riksdagen. Ett tillkännagivande är till för att både trycka på regeringen och markera majoritetens åsikt. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 134 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! När man nås av information om den brottsutredning som nu pågår i Chile reagerar man väldigt starkt – det gjorde i alla fall jag. Att det finns misstankar om att barn förts bort, i praktiken kidnappats, och att det är kopplat till misstankar om oegentligheter gällande adoptionsverksamhet är så otänkbart och förfärligt att det är svårt att greppa. Jag kan bara försöka förstå hur de många som har drabbats, som nu är fyllda av obesvarade frågor och som mår oerhört dåligt över detta faktiskt känner och mår. Men vad jag kan göra är att försöka bidra till att Sverige som nation gör allt vi kan för att svara på frågor och ge stöd till dem som drabbats när detta behövs.

Därför vill jag tacka Vänsterpartiet för ett välkommet och viktigt utskottsinitiativ som har gjort att socialutskottet återigen samlat sig för att driva på regeringen i en oerhört angelägen fråga. Den svenska regeringen måste göra allt för att möta oron och lidandet från såväl biologiska föräldrar som adoptivföräldrar, liksom de adopterade barnen, och således gå till botten med dessa frågor i en utredning.

Herr talman! Dagens Nyheter har gjort granskningen *Barn till varje pris*. Min partiordförande reagerade starkt på berättelserna om oegentligheter i flera länder som Sverige adopterat från. Ulf Kristersson, som har ett omvitnat och starkt engagemang för barn, speciellt de utsatta barnen, föreslog en vitbok om de internationella adoptionerna, en ordentlig vitbok som går till botten med alla misstankar. Han föreslog att man skulle samverka med existerande brottsutredningar, som den i Chile. Vanvårdsutredningen kunde tjäna som inspiration. Den togs fram på beställning av den dåvarande regeringen när svenska fosterbarn i början av 2000-talet vittnade om övergrepp och vanvård.

Herr talman! Jag tror att jag talar för väldigt många när jag säger att kärleken till ett barn är något av det största och starkaste man som människa kan känna. Den kärleken går utöver det mesta andra i livet och innebär starkare känslor av allt från oro till glädje och stolthet. Som vi återkommande får anledning att befästa i just socialutskottet går kärlek och föräldraskap långt bortom blodsband. Vårt utskott har i alltför stor utsträckning de senaste åren fått ägna oss åt föräldraskap som brister och där blodsband inte är någon garanti för kärlek, omvårdnad eller trygghet. Inte minst hanterar nu utskottet ett omfattande lagstiftningsarbete för att barnets bästa ska få ett starkare fokus i svensk lag.

Det är dock så att alla inte kan bära eller få barn själva. Genom åren har adoptioner varit ett viktigt sätt för barn att få kärleksfulla familjer när deras egna biologiska familjer saknats eller av olika skäl inte fungerat. Sverige har varit ett land som tagit emot barn från stora delar av världen sedan mitten av 1900-talet och som kunnat erbjuda dem en framtid i en

förhoppningsvis kärleksfull familj och en framtid i ett land där alla har möjlighet att fritt utbilda sig och genomföra livsdrömmar.

Då är det otroligt svårt att hantera misstankar om oegentligheter och att barn har förts bort från sina biologiska föräldrar.

Herr talman! Återigen har socialutskottet konstruktivt arbetat tillsammans för att trycka på regeringen i en oerhört viktig fråga. Vi vill snarast se en svensk utredning som går till botten med och klarlägger hur svenska myndigheter och adoptionsorganisationer hanterat internationella adoptioner till Sverige från 1900-talets mitt och fram till i dag.

Jag är glad att utskottet vidgar uppdraget till att utgå från alla internationella adoptioner. Det ska inte göra någon skillnad om du kommer från Chile, Kina, Colombia eller något annat land som adoptivbarn till Sverige. Du har rätt att få svar på dina frågor och rätt att få stöd.

Går man igenom den lagstiftning som gäller slås man ändå av att det förhållandevis sent kommit en omfattande lagstiftning och kontroll på plats. Ganska länge var adoptioner en oreglerad verksamhet utan dagens kontroll och kontakt med andra länder. Chile var till exempel en militär-diktatur.

Det får mig att tänka på dagens situation för barn födda genom surrogatmoderskap. I dag är detta helt oreglerat. Genom att flera partier blockerar viktiga förslag om att möjliggöra altruistiskt surrogatmoderskap i Sverige undviker vi att dessa barn i framtiden ska behöva uppleva samma oro och mående. I dag är detta lika oreglerat som adoptionerna var under alltför lång tid.

Medan föräldrarna till adopterade barn i dag och sedan många år tillbaka till exempel genomgår stenhårda kontroller och intervjuer för att bli godkända som adoptivföräldrar kan föräldrar till surrogatbarn utan minsta kontroll skaffa barn. Surrogatbarn är för övrigt ett förfärligt ord och uttryck i sig – barn kan och ska aldrig vara surrogat för något.

Är man orolig för att kvinnor hanteras illa eller för att det förekommer oegentligheter inom surrogatmoderskap borde man dra slutsatser av den debatt vi har i dag. Barnlängtande vuxna hittar sätt att få barn utan att svensk lagstiftning följer med. Det borde inte vara så. Till exempel borde ett socialutskott som i så många andra sammanhang arbetar med barnets bästa för ögonen åtminstone för barnens skull se att vi behöver göra något.

Antalet barn i svenska förskolor och skolor – i det svenska samhället – som kommit till världen genom surrogatmoderskap eller värdmoderskap, som för övrigt är ett mycket vackrare ord, ökar stadigt. Det finns en lång rad frågor kopplade till detta som vi inte längre kan blunda för. Vi har ett ansvar också gentemot dessa barn.

Herr talman! Det går inte att tillräckligt väl understryka hur viktigt det är att den person som regeringen tillsätter för detta oerhört viktiga uppdrag står självständig och oförvitlig. De resurser som tillförs måste vara tillräckliga, och det är klokt att ta till sig kompetens och kunskap från länder som påbörjat denna resa.

Inte minst ska alla de i dag vuxna människor som adopterats till vårt land kunna känna att de kan lita på att utredningen och den som är ansvarig för densamma kommer att göra sitt allra yttersta för att klarlägga hur svenska myndigheter och adoptionsorganisationer hanterat internationella adoptioner till Sverige från mitten av 1900-talet till i dag. Varje sten ska

lyftas på. Varje dokument ska läsas och granskas, hur smärtsamt det än kommer att vara.

Prot. 2020/21:138
10 juni

-----
*Internationella
adoptioner*

Anf. 135 LINDA LINDBERG (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Jag har i en tidigare fråga, ställd till ministern 2019, framfört min oro över situationen när det gäller de internationella adoptionerna, främst dem från Chile. I den brottsutredning som Chile har gjort kan vi notera över 600 barn som har koppling till och berör Sverige. Det har framkommit hårresande berättelser, bland annat om barn som kidnappats på sjukhus redan direkt efter födseln.

Nu följer några delar som är fritt översatta från den chilenska utredningen, som konstaterar följande:

- Det är ett faktum att hundratals barn togs från sina föräldrar för att ges bort för adoption, främst utomlands.
- Ingen ifrågasatte det faktum att barn försvann vid födseln.
- Det fanns brister inom sjukvården, brist på optimal födelseregistrering och närvaro av grupper som agerade i samordning för att bortföra minderåriga, särskilt i fall med utsatta kvinnor.
- Tillvägagångssätten var olika, men mest återkommande var metoden att få modern att tro att barnet hade dött. På så vis säkerställde man att inga efterföljande krav kom, eftersom föräldern var övertygad om att det handlade om ett oåterkalleligt faktum.
- Bedrägeriet omfattade ett flertal individer, som sjukvårdspersonal och medicinsk personal, samt civilregistret och samordnade organisationer som agerade tillsammans utanför sjukhusbyggnaderna för att därefter leverera de stulna minderåriga till de familjer som skulle bli barnens framtida föräldrar. På så vis deltog offentliga organisationer och privata enheter gemensamt i detta förfarande.

Utifrån utredningen frågade jag socialministern vad regeringen avser att göra för att säkerställa att Sverige inte medger adoptioner på oriktiga grunder, inte minst utifrån situationen i Chile. Ministern framhöll i sitt svar att staten så långt som möjligt måste garantera att varje adoption sker på ett lagligt och etiskt sätt.

Detta förefaller ju vara en helt grundläggande princip, men ändå kan vi nu med facit i hand konstatera att denna grundläggande princip har fallerat rejält.

Rapporteringen kring adoptioner har fortsatt i medier. I flera decennier har internationella adoptioner kantats av oegentligheter. Föga har hänt i Sverige, trots att Sverige redan 1997 förband sig till Haagkonventionen. Denna skulle i någon mening bli en garant för rättssäkra adoptioner.

Artikel 21 i FN:s barnkonvention säger: "Vid adoption ska staten säkerställa att största vikt ges till vad som bedöms vara barnets bästa."

Herr talman! Tidningen Dagens Nyheter uppmärksammade i våras att den socialdemokratiskt ledda regeringen redan 1997 i regleringsbrev önskade att få underlag gällande hur de internationella adoptionerna sköttes. Den dåvarande tillsynsmyndigheten, NIA, svarade regeringen och beskrev

situationen i 17 olika adoptionsländer. Rapporten innehöll information om allvarliga missförhållanden i en majoritet av länderna, men någon utredning med anledning av det som framkom verkar inte ha gjorts.

Det har nu gått 24 år sedan den dåvarande regeringen fick rapporten från NIA. Det är tre år sedan Chileutredningens första delrapport släpptes. Nu står vi här i kammaren med ett förslag från socialutskottet till ett tillkännagivande till regeringen om att vi kräver handling.

Socialminister Hallengren har visserligen i samband med en senare fråga, som jag ställde i april i år, framfört att man avser att initiera en utredning till hösten. Majoriteten i utskottet ser dock vikten av att vi verkligen visar hur angelägen frågan är för oss och hur angeläget det är att en utredning nu kommer till stånd. Vi har inte möjlighet att vänta fler år.

Något som är väldigt angeläget för mig framförs i tillkännagivandet: Vi vill främst få till en utredning för att klargöra Sveriges ansvar för de adoptioner som förmedlats som enligt Chileutredningen bygger på – milt sagt – oegentligheter. Hur såg processen i Sverige ut vid den tiden? Det är också viktigt för mig att få veta. Jag hoppas att det tas med i den utredning som regeringen initierar och att man ser till fler länder. Jag hoppas inte minst att det också kommer fram förslag på hur Sverige fortsättningsvis ska arbeta för att stärka rättssäkerheten när det kommer till internationella adoptioner.

Vidare har Sverigedemokraterna i det betänkande som vi nyss behandlade, *Socialtjänst- och barnfrågor*, efterfrågat en utredning som tittar på hur vi på ett mer kvalitetssäkert sätt kan finansiera de svenska adoptionsverksamheterna. Det var tyvärr inget annat parti som noterade vårt yrkande, men det finns ju chans att ändra på det.

Faktum är att under de senaste åren har antalet adoptioner sjunkit kraftigt. Mellan åren 2008 och 2018 har antalet internationella adoptioner minskat med 70 procent, från 610 till 190 enligt statistik från MFoF.

Minskningen av antalet förmedlade barn påverkar den ekonomiska situationen för de auktoriserade organisationerna. Det skulle kunna innebära att behovet av att förmedla tar större utrymme än vad som skulle vara önskvärt, det vill säga att barnets bästa blir sekundärt eftersom organisationens behov av intäkter för överlevnad och för att kunna behålla den kompetens som förväntas prioriteras. I dag baseras nämligen delar av bidraget på antal förmedlade barn. Det är vår mening att regeringen också ska utreda hur fördelningen av bidrag till adoptionsverksamheter kan se ut så att de inte baseras på antal förmedlade barn.

Slutligen vill jag passa på att säga att det är oerhört gripande historier som jag har tagit del av. Jag kan känna in de funderingar och känslor liksom den frustration som de föräldrar som har förlorat sina barn, men också de föräldrar som har adopterat i god tro, måste ha. Jag förstår också alla de barn som numera är vuxna, i min egen ålder, och som söker sin historia. Jag hoppas verkligen, innerligen, att den utredning som nu initieras kan ge några svar och också tydliggöra vårt, Sveriges, ansvar i detta.

Anf. 136 MARTINA JOHANSSON (C):

Herr talman! Att bilda familj är någonting som är viktigt för många. I dag finns det flera olika sätt att bilda familj. Så var det inte tidigare, utan då fanns det ett sätt – en man och en kvinna – och så fanns det möjlighet till adoption.

Det var många som valde att använda sig av internationella adoptioner när man inte kunde få barn på annat sätt. I Sverige sågs det som någonting väldigt bra. Man såg det också som en form av hjälp till vissa personer, och många av de här barnen har haft en bra uppväxt hos sina svenska föräldrar.

Men nu vet vi som sagt mer än vad vi visste då. Vi vet att alla adoptioner inte var frivilliga. En del av de här föräldrarna blev övertalade att lämna bort sitt barn. Ibland blev de förda bakom ljuset när man hävdade att barnet hade avlidit.

Jag är dock ganska övertygad om att de svenska familjerna och föräldrarna var ovetande om vad som hände. Man såg i stället att det här var en möjlighet att bilda familj och också en hjälp till personerna.

Herr talman! I slutet av 90-talet skrev Sverige under Haagkonventionen. När vi gjorde det blev det en bättre uppföljning och kontroll av de internationella adoptionerna. Vi fick en nationell myndighet, vi fick regelverk och vi fick kontroll och uppföljning. Därefter har ytterligare skärpningar gjorts.

Frågan kvarstår ändå. Blev allting rätt? Skedde det fortfarande oegentligheter efter att vi hade infört de här sakerna? Vi behöver säkerställa att det faktiskt blev rätt. Det räcker därför inte att utreda vad som skedde fram till slutet av 90-talet.

Som min kollega Waltersson Grönvall var inne på för en liten stund sedan kan föräldrar i dag använda sig av värdmoderskap för att få barn. Jag tycker att det är bra, men det är viktigt att vi tillåter ett altruistiskt värdmoderskap i Sverige. Det är också viktigt att vi ser till att vi skapar en trygghet för de barn som föds med hjälp av värdmoderskap, att vi lär oss av det som har hänt tidigare, för om vi inte jobbar med den frågan finns risken att det kommer att hända igen. Här behöver regeringen ta steg framåt.

Vi står här i dag därför att vi vet att det inte gick helt rätt till i alla internationella adoptioner. Vi vet det genom att adopterade som har växt upp i Sverige börjar söka sina rötter och då upptäcker att de berättelser och historier som deras svenska föräldrar har fått till sig inte stämmer med den verklighet de får höra om när de får kontakt med sina biologiska föräldrar. Det här rör inte bara Chile, utan det rör fler länder.

Vi står här också tack vare att medierna uppmärksammade de här frågorna, både nu i våras och för några år sedan. Jag och några till i riksdagen uppmärksammade de här frågorna 2018–2019 genom olika frågor, interpellationer och motioner.

Jag ställde då frågan hur vi ska kunna lära av det här. Hur ska vi kunna förbättra? Hur ska vi motverka att det händer igen? Jag fick då till svar av regeringen att vi väntar på den brottsutredning som pågår i Chile. Vi måste utreda brottet först, innan vi kan titta på vad Sverige gjort eller inte gjort, sa man.

Jag förstår inte varför. Vi måste ju kunna se på vad som är vår del i det hela. Det handlar som sagt inte bara om adoptioner från Chile, utan det finns fler länder. Jag tycker därför att vi har förlorat tid. Vi har förlorat ytterligare tre år.

Nu har regeringen ändrat sig. Nu ska man göra en utredning. Men man väljer att inte ta det hela vägen och faktiskt utreda de adoptioner som har skett fram till dags dato. För hur vet vi att allting har blivit bättre? Vi behöver se till helheten. Har vi rätt organisering? Har vi rätt kontroll? Vi kan inte förlora mer tid. Vi måste så långt som möjligt säkerställa att det inte kan hända igen.

Herr talman! Barn har rätt till sitt ursprung och sitt familjeliv. Därför måste vi veta att rätt barn adopteras av rätt skäl. Det är därför jag yrkar bifall till utskottets förslag att utreda ända fram till nutid så att vi säkerställer att olagliga internationella adoptioner inte sker igen.

Anf. 137 JON THORBJÖRNSSON (V):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Jag är mycket glad över att socialutskottet har antagit Vänsterpartiets utskottsinitiativ om att utreda de internationella adoptionerna till Sverige. Det betyder så mycket för så många människor, såväl i vårt land som i andra länder.

För det är inte bara människor i Sverige som vill ha svar om de internationella adoptionerna. Även människor i andra länder väntar på att få reda på vad som hänt. Barn, föräldrar, syskon, mor- och farföräldrar vill ha svar. När någon ringer från Chile och förtvivlat säger: "Du är mitt sista hopp", då sticker det i hjärtat.

I tre år har jag drivit frågan om de internationella adoptionerna och försökt att få till en utredning. Men jag har inte trampat upp någon ny stig, utan jag har följt de fotspår som andra redan har trampat upp.

Länge har adopterade och de som förlorat sina barn jobbat med att få klarhet i vad som har hänt, både enskilt och i organisationer. De har berättat, förklarat och visat. Vittnesmålen är tunga att ta in. Trots att det är svårt att nå ut och få gehör har de inte gett upp utan har fortsatt att kämpa. De har på egen hand jagat spår, översatt dokument och rest. De har organiserat sig för att hjälpa varandra att nå ut. Organisationer som till exempel Chile-adoption.se och AEF har stöttat och spridit information. Jag har lyssnat på dem och haft möjligheten att hjälpa till på vägen.

Herr talman! Sedan 2018 har Vänsterpartiet i riksdagen jobbat med frågan om att tillsätta en utredning av de internationella adoptionerna. I februari 2018 uppmärksammade Sveriges Televisions Nyheter misstänkta oegentligheter vid adoptioner från Chile under 1970- och 1980-talen. Fattiga mödrar hade förmåtts att lämna ifrån sig sina barn under vad de trodde var en tillfällig period, men i själva verket hade dokument förfalskats och barn adopterats bort till bland annat Sverige.

I Chile tog man frågan på allvar och tillsatte både en parlamentarisk utredning och en brottsutredning. Den parlamentariska utredningen är klar och har lämnat klara besked. Där kan man läsa följande:

Att barn försvann var en realitet för kvinnor i hela landet som led av fattigdom eller som saknade ett stödjande nätverk. Man använde sig av olika metoder. Det vanligaste sättet var att få modern att tro att sonen eller dottern hade avlidit, och på så sätt undvek man senare klagomål eftersom föderskan blev övertygad om att hon stod inför ett faktum som var oåterkalleligt och som inte kunde ifrågasättas. Man lämnade inte över den

nyföddas kvarlevor, inte heller födelsebevis, registrering av födelse eller dödsbevis.

Brottsutredningen pågår fortfarande, och över 600 av de 2 200 adoptionerna från Chile till Sverige finns med i den utredningen. Utredningen har pågått i flera år och kommer förmodligen att fortsätta att pågå länge.

Herr talman! Redan 2018 ansåg jag att det hade framkommit tillräckligt många uppgifter om oegentligheter och att en svensk utredning inte kunde vänta. Vi har väckt motioner om att tillsätta utredningar. Vi har vid flera tillfällen ställt frågor till ansvarig minister, både skriftligt och muntligt, om vilka åtgärder regeringen har tänkt vidta för att få klarhet i hur de internationella adoptionerna har hanterats av myndigheter och adoptionsorganisationer.

Chile är det exempel som har fått mest uppmärksamhet den senaste tiden, men misstänkta oegentligheter har rapporterats även från andra länder, till exempel Colombia, Sri Lanka, Kina, Sydkorea och Etiopien. Listan kan bli lång. Det finns många vittnesmål att ta del av, bland annat i Dagens Nyheters stora granskning av de internationella adoptionerna.

Svaren på frågorna har varit att man ska avvakta och se vad som händer i Chile. Man skulle avvakta tills alla utredningar i Chile var klara. Det skulle avvaktas och väntas, och svaret om utredning uteblev.

Herr talman! Svaret hamnar i stället på individen att söka på egen hand när det i själva verket handlar om ett systemfel. Det är bra att regeringen avsätter pengar för att hjälpa enskilda personer, men det var ju en systemlösning som behövdes. Oegentligheter som har framkommit och rapporterats har varit så omfattande och systematiska att det behövde klargöras hur detta hanterats från svensk sida. Det är orimligt för den enskilda individen att bära hela bördan själv.

Den 21 januari i år var svaret från regeringen att så mycket nytt inte hade hänt och att man skulle fortsätta att följa utvecklingen och avvakta. Men så kom en stor granskning i DN den 19 februari, och plötsligt, den 22 februari, skulle adoptionsförmedlingen ses över. Det gick snabbt mellan ”inget nytt har hänt” till ”nu ska det utredas”. Vad var det som hände däremellan? Jag har inte fått något svar än.

I samband med granskningen gjord av DN uttryckte också alla partier i Sveriges riksdag mer eller mindre att det fanns skäl att undersöka de internationella adoptionerna. Det väckte hopp om att få gehör för Vänsterpartiets förslag om en utredning. När samma förslag var uppe förra året gick det inte igenom, men nu ska en utredning bli verklighet – vilket jag är väldigt glad över. Väl där är det viktigt att alla berörda parter ställer upp på utredningen, visar dokument, svarar på frågor och är transparenta. Allt måste genomlysas, och då måste alla hjälpa till och ställa upp. Ingen organisation eller person ska kunna ställa sig bredvid och vägra svara. Människor förtjänar svar – inte undanflykter.

Herr talman! Jag tycker också att det är viktigt att utredningen tittar på alla adoptioner. När ansvarig minister Lena Hallengren har uttalat sig har hon sagt att en utredning ska omfatta adoptioner fram till mitten av 1990-talet. Men varför begränsa det hela och stanna där? Även adoptioner under 2000-talet behöver utredas, precis som vårt förslag och beslutet från utskottet säger.

Sverige är inte först ut med att utreda de internationella adoptionerna. Chile har utrett, Schweiz har beslutat att utreda och Nederländerna har utrett. Den nederländska utredningen pekar på att man har hittat systematiska fel, förfalskade dokument, bedrägerier, korruption och påtryckningar på fattiga kvinnor att ge upp sina barn – och detta även in på 2000-talet.

Herr talman! Adoptionskandalerna visar återigen hur de mest utsatta människorna utnyttjas och misshandlas för profiten. Det är de fattiga, ursprungsbefolkningen och de utan socialt skyddsnät som utsatts för människohandeln. Flera stater, inklusive Sverige, är inblandade, och under åren har många fel begåtts. Många har drabbats, och de har rätt att få veta vad som har hänt och varför. Det är bra att Sverige nu har börjat ta sitt ansvar för det som har hänt och den människohandel som har drabbat så många människor. Det får inte hända igen.

No más silencio!

Anf. 138 JUNO BLOM (L):

Herr talman! Liberalerna vill tacka Vänsterpartiet – och dig, Jon Thorbjörnson. Vi har fått höra dig berätta om din kamp. Jag vet inte exakt vad du sa om att du inte valt en ny väg – men du har definitivt under lång tid plöjt mark, och det har gjort att vi också har ställt oss på den väg du har lett oss till. Ett otroligt stort tack för ditt genuina arbete. Jag blir tagen, och jag har till och med svårt att gå upp i talarstolen och prata efter dig. Det är det här vi politiker är till för – att verkligen göra skillnad. När du somnar i natt kan du känna att du verkligen har gjort något fantastiskt.

Det är så otroligt viktigt att vi snarast tillsätter en utredning med syftet att klarlägga hur svenska myndigheter och adoptionsorganisationer har hanterat internationella adoptioner till Sverige från 1900-talets mitt. Precis som ledamoten tog upp, och flera andra, ska utredningen omfatta alla dessa adoptioner fram till i dag.

Att en bred majoritet sluter upp bakom förslaget är fantastiskt. I vissa lägen önskar man verkligen att man kunde säga att alla sluter upp bakom det. Jag tycker att det är svårt att inte ställa sig bakom förslaget när man blir så medveten om hur illa det har varit och vilket enormt ansvar man har att vilja veta.

Jag vill också tacka Transnationellt Adopterades Riksorganisation, TAR, för deras viktiga arbete. De har skickat ett verkligt gediget material som sätter ljuset på varför det är så oerhört viktigt att en utredning tillsätts för att klargöra Sveriges hantering av de cirka 60 000 transnationella adoptioner som har genomförts.

Här är det viktigt att vi ser denna viktiga fråga ur ett strukturellt rättighetsperspektiv. Det handlar inte om vars och ens relation med sin adoptivfamilj. Där finns ju 60 000 unika relationer, och det gäller att vi kan ha två tankar i huvudet samtidigt.

Som ledamoten Jon Thorbjörnson var inne på är det här verkligen att likna vid människohandel och inget annat.

Nu har Chile inlett ett viktigt arbete, men som flera varit inne på får vi inte fastna i att enbart förhållandena kring dessa adoptioner ska utredas. Utredningen ska omfatta alla adoptioner, från alla länder, som skett från 1900-talets mitt till i dag.

Bakom dessa siffror finns ett enormt lidande och en stor sorg. Vi hörde ledamoten Jon Thorbjörnsson berätta om det på ett starkt sätt, och jag tror att vi alla berördes starkt av DN:s rapportering under våren om föräldrar som berövats sina barn och barn som förlorat sina biologiska föräldrar. Barn har levt med en känsla av att ha blivit bortlämnade, och mammor har fått sina barn bortförda och informationen att barnet dött. Som ett av de drabbade barnen, som nu är vuxen, uttrycker det: "Hela mitt liv har varit en stor fet lögn."

Liberalerna anser liksom flera andra här att den nederländska utredningen bör vara förebild för framtagandet av direktiv till den oberoende utredning som en majoritet i denna kammare nu har ställt sig bakom och att det är viktigt att utredningen tillsätts skyndsamt.

Det är en utredning för att visa att vi vill veta, som flera varit inne på. Det är först då vi kan ge upprättelse till alla som kan ha utsatts för oetiska och olagliga adoptioner och sätta fokus på de psykosociala behov som finns bland adopterade.

Likaså ska de adopterade som vill få hjälp att söka information om sitt ursprung ha rätt till det. Det är helt oacceptabelt att adopterade lämnas ensamma med att hantera eventuella olagliga handlingar som de utsatts för. Det ansvaret ska staten ta, oavsett om utredningen kommer fram till att Sverige har haft del i oegentligheter i samband med transnationella adoptioner till Sverige eller inte.

När vi vet kan vi vidta adekvata åtgärder för att säkerställa att något liknande aldrig upprepas. Låt oss inspireras av Nederländerna, som tagit ansvar och vidtagit åtgärder! De vill veta, och vi vill veta. Så tar vi ansvar, och så kan vi garantera förändring.

Anf. 139 LORENA DELGADO VARAS (V):

Herr talman! Jag vill först och främst tacka min partikamrat Jon Thorbjörnsson, som lyckats lägga fram utskottsinitiativet som vi debatterar i dag. Ja, Jon, vi trodde inte att vi skulle stå här nu och fatta det här beslutet, men det gör vi.

Den här frågan har många adopterades organisationer lyft fram länge utan att få gehör. Här kan jag inte låta bli att poängtera att dagens beslut innebär ett första steg mot att reparera en stor orättvisa.

Redan för flera decennier sedan kom det rapporter om oegentligheter kring internationella adoptioner. Tyvärr lät man dem fortgå, och det i sig innebar att man lät brott fortgå utan någon som helst åtgärd.

Min familj kommer från ett av de områden i Chile som drabbats mest, Wallmapu i södra Chile. Varför är det så? Jo, därför att i Wallmapu bor en stor del av Chiles största urfolksgrupp, mapuche, en grupp som förutom att vara utsatt för rasism och diskriminering är ekonomiskt utsatt.

När maktförhållandet mellan första familj och adoptanter är så ojämnt blir det svårt att hitta sätt för adoptioner att gå rätt till, särskilt om adoptionerna sker från diktaturer, pseudodemokratier och korrupta länder. Det ojämlika maktförhållandet upprepar sig i Kina, Etiopien, Colombia, Sydkorea, Eritrea och många andra länder.

Det viktiga med det här utskottsinitiativet är att det breddar utredningen till alla adoptioner från och med mitten av 1900-talet. Nu när vi äntligen ska utreda, låt oss göra det ordentligt! Det här blir en god grund för att förändra hur adoptioner går till och vem som ska ha makten över dem.

I dag är det tyvärr så att adoptionsorganisationerna äger de adopterades dokumentation, och med tanke på korruptionen blir de inte en neutral part i detta. Dokumentationen måste hanteras av svenska myndigheter, och de adopterade bör få full insyn i sina egna papper.

Sverige har i dag barnkonventionen som lag. I barnkonventionen står det uttryckligen att identiteten är enormt viktig och att du har rätt att få veta vilka dina föräldrar är, så långt det är möjligt. Om du undrar över ditt ursprung ska du få hjälp att ta reda på det du behöver veta.

När olagliga adoptioner sker tar man ifrån barnen alla deras rättigheter. Det är inte en adoption; det är snarare trafficking. Det minsta vi kan göra är att stötta de adopterade i att få rätt till sin identitet, stöd i det juridiska och de resurser som krävs för att kunna göra en återresa till det första landet. De har fått kämpa utan att få det stöd de har rätt till.

Det finns en brådska i att få utredningen på plats. De adopterade har kämpat länge nog för att få igenom detta, men det har också de första familjerna. Tyvärr ser vi i Chile att fler och fler föräldrar går bort innan de lyckas hitta sina barn, än mindre få upprättelse.

Herr talman! Den här utredningen bör utföras av oberoende utredare, och de adopterades organisationer måste vara en viktig part i detta. Man ska utgå från de adopterade och inte från adoptionsorganisationerna.

Jag vill avsluta med en av de adopterades ord om dagens beslut: Utred alla adoptioner, hur obekvämt det än blir för den svenska självbilden! No más silencio!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 juni.)

§ 15 Bordläggning och beslut om förkortad motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2020/21:208 Extra ändringsbudget för 2021 – Förlängda ersättningar på sjukförsäkringsområdet, stöd till företag, kultur, idrott och civilsamhälle samt andra åtgärder med anledning av coronaviruset

Kammaren biföll regeringens förslag att motionstiden för ovanstående proposition skulle förkortas till fem dagar.

Motioner

med anledning av prop. 2020/21:198 Producentansvar och straffansvar för nedskräpning

2020/21:4089 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD)

2020/21:4090 av Martin Kinnunen m.fl. (SD)

2020/21:4092 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M)

med anledning av prop. 2020/21:200 Tillfällig skattereduktion för arbetsinkomster för att hantera ökade arbetskostnader till följd av pandemin

2020/21:4087 av Tony Haddou m.fl. (V)

2020/21:4088 av Eric Westroth m.fl. (SD)

Följande interpellationer hade framställts:

den 9 juni

2020/21:817 Importmomsen

av *Sofia Westergren* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:818 En förnyad utredning om militärtransporter på Estonia

av *Mikael Oscarsson* (KD)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:819 Vattenfalls köp av ryskt kärnbränsle

av *Helena Antoni* (M)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:820 Biogasbilars status som miljöbilar

av *Lars Thomsson* (C)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 9 juni

2020/21:3149 Utbetalningar av läxhjälpbidrag

av *Markus Wiechel* (SD)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:3150 Höjd jaktkortsavgift

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:3151 Kärnkraften i en ny säkerhetspolitisk strategi

av *Helena Antoni* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:3152 En fungerande färja till Holmön

av *Gudrun Nordborg* (V)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:3153 Industrispår för hållbar pappersindustri

av *Håkan Svenneling* (V)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:3154 Studieskultsavskrivning

av *Ulla Andersson* (V)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:3155 Uppdelade sjukperioder

av *Ida Gabrielsson* (V)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2020/21:3156 Våldsutsatta kvinnor med funktionsvariation

av *Maj Karlsson* (V)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:3157 Effektiviteten i Frontex verksamhet

av *Alexandra Anstrell* (M)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:3158 Politiska vildar

av *Louise Meijer* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:3159 Hot och våld mot tågpersonal

av *Jessica Thunander* (V)
till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2020/21:3160 Digital säkerhet

av *Björn Söder* (SD)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:3161 Privat lokalradio

av *Lars Beckman* (M)
till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:3162 Breddad skattereduktion till dem som bor i lägenhet

av *Per Åsling* (C)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

§ 18 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 9 juni

2020/21:2938 Situationen i Etiopien

av *Petter Löberg* (S)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2986 Flygtrafik från Belarus

av *Björn Söder* (SD)
till statsminister Stefan Löfven (S)

2020/21:3049 Böter för nedskräpning

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:3029 Reglerna för kameraövervakning

av *Andreas Carlson* (KD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2992 Turkiets invasion och kemiska attacker i norra Irak

av *Håkan Svenneling* (V)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:3004 Politiska fångar i Iran

av *Amineh Kakabaveh* (-)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:3023 En utvärdering av krisstöden till kultursektorn

av *Magnus Stuart* (M)
till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:3021 Arbetsgivarkrav på rätt åsikter hos de anställda

av *Staffan Eklöf* (SD)
till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2020/21:3012 Blyförbud i våtmark kontra oskuldspresumtion

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till miljö- och klimatminister Per Bolund (MP)

2020/21:3013 Begränsning av utövande av sportskytte på mål gjorda av stål

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till miljö- och klimatminister Per Bolund (MP)

2020/21:3016 Användning av blyammunition

av *Sten Bergheden* (M)
till miljö- och klimatminister Per Bolund (MP)

2020/21:3018 Behovet av blyammunition inom jakt och skytte

av *Sten Bergheden* (M)
till miljö- och klimatminister Per Bolund (MP)

2020/21:3010 Rättssäkerheten för konvertiter hos svenska migrationsmyndigheter

av *Gudrun Brunegård* (KD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:3017 Förgiftat vatten

av *Lotta Olsson* (M)
till miljö- och klimatminister Per Bolund (MP)

2020/21:3014 Hot mot lärare

av *Björn Söder* (SD)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:3040 Hot och våld i skolan

av *Magdalena Schröder* (M)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:3020 Orättvis behandling av kyrkliga församlingar under pandemin

av *Aron Emilsson* (SD)
till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:3015 Tillgången till rent dricksvatten

av *Lotta Olsson* (M)
till miljö- och klimatminister Per Bolund (MP)

2020/21:3030 Prioritering av självmordsförebyggande arbete

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:3042 Forskningsanslag till FOI angående civilt försvar

av *Jörgen Berglund* (M)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2020/21:3038 Utredning om orsakerna till det dödliga skjutvapenvåldet i Sverige

av *Ellen Juntti* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:3026 Coronacertifikat och ökad rörlighet inom Norden

av *Johan Hultberg* (M)
till statsrådet Anna Hallberg (S)

2020/21:3036 Angående vaccineringen mot Covid-19

av *Louise Meijer* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:3031 Målet för antalet poliser

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:3035 Företagskonto

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2020/21:3037 Biogasbilar och ny miljöbilsdefinition

av *Betty Malmberg* (M)

till miljö- och klimatminister Per Bolund (MP)

2020/21:3039 Förbindelser till Danmark

av *Louise Meijer* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:3028 Ny form av ombud för barn

av *Ellen Juntti* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:3025 Elpriserna

av *Hans Wallmark* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:3048 Byggnation i kulturhistoriskt betydelsefulla och känsliga miljöer

av *Jonas Andersson* i Lingham (SD)

till statsrådet Märta Stenevi (MP)

2020/21:3041 FMV:s effektivitet och möjligheterna att realisera försvarsbeslutet

av *Pål Jonson* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2020/21:3024 Nya beräkningsgrunder för väganslag

av *Saila Quicklund* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:3027 Otillräckliga väganslag till Jämtlands län

av *Saila Quicklund* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:3022 Barnens trygghet i skolan

av *Boriana Åberg* (M)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:3033 Uppdatering av allmänna råd på Konsumentverkets webbplats

av *Lars Beckman* (M)

till statsrådet Lena Micko (S)

2020/21:3061 Säkerheten för den svenska styrkan i Mali

av *Alexandra Anstrell* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2020/21:3066 Försenade batterileveranser på grund av stoppet i Suezkanalen

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:3072 Handläggarnas kompetens inom barnutredningar

av *Linda Lindberg* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:3054 Medicutbildningar i Belarus
av *Hans Wallmark* (M)
till statsrådet Per Olsson Fridh (MP)

2020/21:3055 Stöd till det belarusiska civilsamhället
av *Hans Wallmark* (M)
till statsrådet Per Olsson Fridh (MP)

2020/21:3101 Stöd till folket i Belarus
av *Markus Wiechel* (SD)
till statsrådet Per Olsson Fridh (MP)

2020/21:3047 Svenska kraftnäts framtidsanalys
av *Björn Söder* (SD)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:3079 Ekonomistyrning och nätläkare
av *Karin Rågsjö* (V)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:3056 Elsituationen i Skåne under sommaren
av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:3051 Amerikanskt spionage mot Sverige
av *Björn Söder* (SD)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:3081 Utredningen Fri hyressättning vid nyproduktion av bostäder
av *Momodou Malcolm Jallow* (V)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:3068 Avgifter för tillsyn inom jordbruket
av *Staffan Eklöf* (SD)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:3053 En internationell utredning om flygkapningen i Belarus
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:3045 Pollenmätningar
av *Ulrika Heindorff* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:3052 Ny WHO-utredning om coronaviruset
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:3074 Plågade kycklingar
av *Elin Lundgren* (S)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:3080 Djurväl-färden och kycklingindustrin
av *Elin Segerlind* (V)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:3067 Nationell kontroll över kulturarvspolitiken
av *Mattias Karlsson* i Norrhult (SD)
till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:3059 Klassificering av torv som en hållbar resurs
av *Staffan Eklöf* (SD)
till miljö- och klimatminister Per Bolund (MP)

2020/21:3073 Kompetensförsörjning av handläggare som arbetar med barnutredningar

av *Linda Lindberg* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:3070 Det allmänna uppdraget

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:3071 Hanteringen av det allmänna uppdraget

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:3044 Åtgärder för att möjliggöra utvisningar

av *Markus Wiechel* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:3057 Undanhållande av information om amerikanskt spionage mot svenska politiker

av *Björn Söder* (SD)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2020/21:3078 Rättssäkerheten vid utvisningar till Turkiet

av *Håkan Svenneling* (V)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:3064 Harmonisering av reserestriktioner

av *Helena Antoni* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:3082 Strömmingen och en flyttad trälgräns

av *Elin Segerlind* (V)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:3069 MSB-rapport om konspirationsteorier kring covid-19

av *Björn Söder* (SD)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:3065 Ökat underrättelsehot mot svenska lärosäten

av *Marie-Louise Hänel Sandström* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:3050 Alarmerande rapporter om situationen i Tigray

av *Thomas Hammarberg* (S)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:3077 Amerikanskt spionage mot Sverige

av *Håkan Svenneling* (V)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:3058 Åtgärder mot de kriminella gängen

av *Björn Söder* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:3060 Gränsen från Tyskland till Sverige

av *Niels Paarup-Petersen* (C)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:3043 Svenskt deltagande i gränsobservation

av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:3063 Fortsatta problem med Skenäsfärjan

av *John Widegren* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:3076 Jämlik tillgång till hjälpmedelav *Maj Karlsson* (V)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:3094 Bristande tillgänglighet till Trafikverketav *Sten Bergheden* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:3098 Ökade möjligheter för äldre att komma ut i friska luftenav *Sten Bergheden* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:3087 Medicin- och ECT-fria behandlingarav *Anne Oskarsson* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:3088 Dokumenterade minnesskador av ECTav *Anne Oskarsson* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:3089 Utvärdering av samhällsnyttan av ECTav *Anne Oskarsson* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:3090 Elchockbehandlingar inom psykiatriav *Anne Oskarsson* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:3092 Fler skadade kvinnor än män inom den psykiatriska vårdenav *Anne Oskarsson* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:3096 Lång väntan på uppkörningstidav *Sten Bergheden* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:3091 Breddad skattereduktion till andelsägd sol- och vindelav *Birger Lahti* (V)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:3083 Statistik på alkoholområdetav *Camilla Brodin* (KD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:3100 Presidentvalet i Iranav *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:3086 Kriminellas vägspärrarav *Björn Söder* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:3103 Möjligheten att spara till en kontantinsatsav *Carl-Oskar Bohlin* (M)

till statsrådet Märta Stenevi (MP)

2020/21:3097 En höjning av jaktkortsavgiftenav *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:3099 Förändringar i jaktförordningens regler för jakt med lös hund och hundträningav *Erik Ottoson* (M)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

Prot. 2020/21:138
10 juni

2020/21:3085 Möjligheten för konsumenter att nå företag
av *Angelica Lundberg* (SD)
till statsrådet *Lena Micko* (S)

2020/21:3093 Illegala transporter
av *Björn Söder* (SD)

till infrastrukturminister *Tomas Eneroth* (S)

2020/21:3104 Ersättning vid markintrång
av *Sten Bergheden* (M)

till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

2020/21:3011 Fortsatt tillgång till säker och passande ammunition för jägare och sportskyttar

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till miljö- och klimatminister *Per Bolund* (MP)

2020/21:3019 Blyförbud i ammunition

av *Sten Bergheden* (M)

till miljö- och klimatminister *Per Bolund* (MP)

2020/21:3102 Den ökande vargstammen

av *John Widegren* (M)

till statsrådet *Jennie Nilsson* (S)

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 19.37.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till och ajourneringen kl. 13.53,
av talmannen därefter till och med § 11 anf. 93 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 120 (delvis) och
av talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANDERS NORIN

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Avsägelse.....	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
§ 5 Terrorism	2
Justitieutskottets betänkande 2020/21:JuU29	2
Anf. 1 JOAKIM SANDELL (S).....	2
Anf. 2 MIKAEL DAMSGAARD (M).....	4
Anf. 3 ADAM MARTTINEN (SD).....	6
Anf. 4 JOHAN HEDIN (C)	7
Anf. 5 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	9
Anf. 6 JOAR FORSSELL (L)	11
(Beslut fattades under § 10.).....	13
§ 6 Förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter	13
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2020/21:MJU21	13
Anf. 7 JON THORBJÖRNSSON (V).....	13
Anf. 8 MALIN LARSSON (S).....	15
Anf. 9 JOHN WIDEGREN (M)	17
Anf. 10 MARTIN KINNUNEN (SD)	18
Anf. 11 ULRIKA HEIE (C)	19
Anf. 12 MAGNUS OSCARSSON (KD).....	21
Anf. 13 JOAR FORSSELL (L)	22
Anf. 14 MARIA GARDFJELL (MP).....	23
(Beslut fattades under § 10.).....	24
§ 7 En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025 m.m.....	24
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2020/21:AU11	24
Anf. 15 SAILA QUICKLUND (M)	24
Anf. 16 MAGNUS PERSSON (SD)	27
(forts. § 11).....	29
Ajournering.....	29
Återupptaget sammanträde.....	29
§ 8 Frågestund.....	29
Anf. 17 TALMANNEN.....	29
<i>Arbetslösheten .....</i>	<i>29</i>
Anf. 18 MATS GREEN (M)	29
Anf. 19 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S).....	30
Anf. 20 MATS GREEN (M)	30
Anf. 21 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S).....	30
<i>Kriminellas infiltration av myndigheter.....</i>	<i>30</i>
Anf. 22 LUDVIG ASPLING (SD)	30
Anf. 23 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	31
Anf. 24 LUDVIG ASPLING (SD)	31
Anf. 25 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	31
<i>Miljöklassning av biogasbilar .....</i>	<i>31</i>
Anf. 26 RICKARD NORDIN (C)	31

Anf. 27	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	32
Anf. 28	RICKARD NORDIN (C)	32
Anf. 29	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	32
	<i>Överenskommelsen om förändrad arbetsrätt</i>	33
Anf. 30	CICZIE WEIDBY (V)	33
Anf. 31	Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	33
Anf. 32	CICZIE WEIDBY (V)	33
Anf. 33	Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	33
	<i>Stöd till de sociala företagen</i>	34
Anf. 34	MICHAEL ANEFUR (KD)	34
Anf. 35	Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	34
Anf. 36	MICHAEL ANEFUR (KD)	34
Anf. 37	Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	34
	<i>Den akademiska friheten</i>	35
Anf. 38	MARIA NILSSON (L)	35
Anf. 39	Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S)	35
Anf. 40	MARIA NILSSON (L)	35
Anf. 41	Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S)	35
	<i>Kvinnors villkor och den förändrade arbetsrätten</i>	36
Anf. 42	JOHANNA HARALDSSON (S)	36
Anf. 43	Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	36
Anf. 44	JOHANNA HARALDSSON (S)	36
Anf. 45	Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	36
	<i>Skärpta straff för brott mot djur</i>	37
Anf. 46	MARIA GARDFJELL (MP)	37
Anf. 47	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	37
Anf. 48	MARIA GARDFJELL (MP)	37
Anf. 49	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	37
	<i>Anslaget till vägunderhåll</i>	37
Anf. 50	ANN-SOFIE ALM (M)	37
Anf. 51	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	38
	<i>Säkerhetsprövning av värnpliktiga</i>	38
Anf. 52	CAROLINE NORDENGRIP (SD)	38
Anf. 53	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S)	39
	<i>Tillgång till veterinärer i hela landet</i>	39
Anf. 54	ULRIKA HEIE (C)	39
Anf. 55	Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S)	39
	<i>Tågpersonalens utsatthet</i>	40
Anf. 56	JESSICA THUNANDER (V)	40
Anf. 57	Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	40
	<i>Skärpta straff för trakasserier mot eftersöksjägare</i>	40
Anf. 58	MAGNUS OSCARSSON (KD)	40
Anf. 59	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	40
	<i>Omställningsstudiestödet</i>	41
Anf. 60	JOHAN ANDERSSON (S)	41
Anf. 61	Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S)	41
	<i>Trafikverkets användning av resurser</i>	41
Anf. 62	MARIA STOCKHAUS (M)	41
Anf. 63	Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	42
	<i>Hot och våld mot kollektivtrafikpersonal</i>	42

Anf. 64 DAVID PEREZ (SD)	42
Anf. 65 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	42
<i>Försvarsmaktens arbete mot kränkande behandling</i>	43
Anf. 66 HANNA GUNNARSSON (V)	43
Anf. 67 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S)	43
<i>Polisens möjligheter till elektronisk övervakning</i>	44
Anf. 68 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD)	44
Anf. 69 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	44
<i>Biogasens betydelse för omställningen av fordonsflottan</i>	44
Anf. 70 MALIN LARSSON (S)	44
Anf. 71 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	45
<i>Beräkningsgrunden för vägningslag</i>	45
Anf. 72 SAILA QUICKLUND (M)	45
Anf. 73 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	45
<i>Momskompensation till yrkeshögskolorna</i>	46
Anf. 74 ROBERT STENKVIST (SD)	46
Anf. 75 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S)	46
<i>Olagliga cabotage transporter</i>	46
Anf. 76 JENS HOLM (V)	46
Anf. 77 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	46
<i>Sveriges luftförsvarsförmåga</i>	47
Anf. 78 YASMINE BLADELIUS (S)	47
Anf. 79 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S)	47
<i>Planen för digitala vaccinationsintyg</i>	48
Anf. 80 HELENA ANTONI (M)	48
Anf. 81 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	48
<i>Förlängd preskriptionstid för arbetsmiljöbrott</i>	48
Anf. 82 MAGNUS PERSSON (SD)	48
Anf. 83 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	49
<i>Otillåten cabotage trafik</i>	49
Anf. 84 ABRAHAM HALEF (S)	49
Anf. 85 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	49
<i>Beredskapen för intrång i fjärrstyrd flygledning</i>	50
Anf. 86 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	50
Anf. 87 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S)	50
<i>Straffsatserna för gängbrottslighet</i>	50
Anf. 88 ADAM MARTTINEN (SD)	50
Anf. 89 Infrastrukturminister TOMAS ENEROTH (S)	50
Ajournering	51
Återupptaget sammanträde	51
§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 9 juni	51
UU12 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)	51
UU9 Strategisk exportkontroll 2020 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden	52
FiU51 Riksrevisionens rapport om statliga stöd med delat myndighetsansvar	53
§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	53
JuU29 Terrorism	53

MJU21 Förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter	55
§ 11 (forts. från § 7) En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025 m.m. (forts. AU11).....	55
Anf. 90 MARTIN ÅDAHL (C).....	55
Anf. 91 CICZIE WEIDBY (V)	57
Anf. 92 MICHAEL ANEFUR (KD)	60
Anf. 93 MARIA NILSSON (L)	61
Anf. 94 JOHAN ANDERSSON (S).....	63
Anf. 95 LEILA ALI-ELMI (MP)	65
(Beslut skulle fattas den 15 juni.).....	66
§ 12 Riksrevisionens rapport om statens insatser mot exploatering av arbetskraft.....	66
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2020/21:AU12	66
Anf. 96 MAGNUS PERSSON (SD)	66
Anf. 97 ALI ESBATI (V)	67
Anf. 98 JOHAN ANDERSSON (S).....	69
Anf. 99 SAILA QUICKLUND (M).....	70
Anf. 100 MARTIN ÅDAHL (C).....	71
Anf. 101 MICHAEL ANEFUR (KD)	72
Anf. 102 LEILA ALI-ELMI (MP)	73
(Beslut skulle fattas den 15 juni.).....	74
§ 13 Socialtjänst- och barnfrågor.....	74
Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU24	74
Anf. 103 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	74
Anf. 104 MATS WIKING (S).....	76
Anf. 105 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik	78
Anf. 106 MATS WIKING (S) replik	78
Anf. 107 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik	78
Anf. 108 MATS WIKING (S) replik	78
Anf. 109 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	79
Anf. 110 MATS WIKING (S) replik	81
Anf. 111 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	81
Anf. 112 MATS WIKING (S) replik	82
Anf. 113 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	82
Anf. 114 LINDA LINDBERG (SD)	83
Anf. 115 SOFIA NILSSON (C).....	85
Anf. 116 MATS WIKING (S) replik	86
Anf. 117 SOFIA NILSSON (C) replik.....	87
Anf. 118 MATS WIKING (S) replik	87
Anf. 119 SOFIA NILSSON (C) replik.....	87
Anf. 120 MAJ KARLSSON (V)	88
Anf. 121 JUNO BLOM (L).....	90
Anf. 122 NICKLAS ATTEFJORD (MP).....	92

Anf. 123 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	
replik.....	93
Anf. 124 NICKLAS ATTEFJORD (MP) replik.....	93
Anf. 125 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	
replik.....	94
Anf. 126 NICKLAS ATTEFJORD (MP) replik.....	94
Anf. 127 JUNO BLOM (L) replik.....	94
Anf. 128 NICKLAS ATTEFJORD (MP) replik.....	95
Anf. 129 JUNO BLOM (L) replik.....	95
Anf. 130 NICKLAS ATTEFJORD (MP) replik.....	96
(Beslut skulle fattas den 15 juni.)	96
§ 14 Internationella adoptioner	96
Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU12	96
Anf. 131 YASMINE BLADELIUS (S).....	96
Anf. 132 NICKLAS ATTEFJORD (MP).....	99
Anf. 133 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	99
Anf. 134 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	101
Anf. 135 LINDA LINDBERG (SD).....	103
Anf. 136 MARTINA JOHANSSON (C).....	104
Anf. 137 JON THORBJÖRNSSON (V).....	106
Anf. 138 JUNO BLOM (L)	108
Anf. 139 LORENA DELGADO VARAS (V).....	109
(Beslut skulle fattas den 15 juni.)	110
§ 15 Bordläggning och beslut om förkortad motionstid	110
§ 16 Anmälan om interpellationer	111
§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	111
§ 18 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	112
§ 19 Kammaren åtskildes kl. 19.37.....	118